

TIETOA STADISTA

Helsingin kaupungin tilasto- ja
tutkimusohjelmat 2011–2015

Ajantasaistaminen vuosille 2014–2015

1

MUISTIOTA 2014

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFRÅGNINGAR
INQUIRIES**

Timo Cantell, p. – tel. 09 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi
Ari Jaakola, p. – tel. 09 310 43608
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

INTERNET

www.hel.fi/tietokeskus/

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYynti
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

TIETOA STADISTA

Helsingin kaupungin tilasto- ja
tutkimusohjelmat 2011–2015

Ajantasaistaminen vuosille 2014–2015

MUISTIOITA
PROMEMORIOR
MEMORANDA

2014:1

PROJEKTIRYHMÄ
PROJEKTGRUPPEN
PROJECT GROUP
Timo Cantell
Ari Jaakola
Teemu Vass

TAITTO
OMBRYTNING
GENERAL LAYOUT
Lotta Haglund

KANSI
PÄRM
COVER
Lotta Haglund
Kansikuva | Pärm bild | Cover picture
Helsingin kaupungin aineistopankki

VERKOSSA
ISSN 1796-7252

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	6
1. Tilasto- ja tutkimustoiminnan strategiset suunnat vuosille 2011–2015	7
1.1 Tieto päätöksenteon tukena	7
1.2 Tilasto- ja tutkimustoiminnan organisointi	8
1.3 Vahvistuva korkeakouluysteistyö	8
1.4 Seutuyhteistyö ja laajeneva tietopalvelu	10
1.5 Tiedon saannin turvaaminen ja yhteistyö tiedon tuottajien kanssa	11
1.6 Kansainvälinen toiminta.....	11
1.7 Tietojen käytettävyys ja julkaiseminen	12
1.8 Helsinki-tiedon keskeiset teemat.....	14
2. Helsinki-tilaston vakiintuneet tuotteet ja palvelut	17
2.1 Perustietovarannot ja tilastojulkaisut	17
2.2 Tietokeskuksen ylläpitämät tietojärjestelmät ja paikkatietojen kehittäminen	21
2.3 Tieto- ja asiantuntijapalvelut	22
2.4 Asiantuntijoiden verkostot ja yhteistyökumppanit	23
3. Helsingin kaupungin tutkimusohjelma ja Helsinki-tilaston kehittämishankkeet vuosille 2014–2015	24
3.1 Väestö, asuminen, kaupunkirakenne ja ympäristö	24
3.2 Hyvinvointi, terveys ja palvelut	30
3.3 Kuntatalous, työmarkkinat, koulutus ja kilpailukyky	35
3.4 Demokratia, hallinto ja kaupunkikulttuuri.....	40
3.5 Perustietovarantojen kehittäminen, tietovarantojen avaaminen, hallinta ja kehittäminen.....	46
4. Helsingin kaupungin virastojen tutkimustoiminta	50
4.1 Kaupunkisuunnitteluvirasto.....	50
4.2 Nuorisoasiainkeskus.....	52
4.3 Opetusvirasto.....	57
4.4 Sosiaali- ja terveystieteiden virasto	62
Liitteet	70
Liite 1. Tietokeskuksen tilastotuotteet ja palvelut	70

JOHDANTO

Helsingin kaupungin tilasto- ja tutkimusohjelmat aktivoivat, kokoavat ja koordinoivat Helsinkiä ja osin koko kaupunkiseutua koskevaa tilasto- ja tutkimustoimintaa. Ohjelmien tavoitteena on ohjata toimintaa niin, että Helsinki on toimintaympäristöstään tietoinen kaupunki. Samalla ohjelmat tukevat tiedollisesti kaupunginvaltuuston hyväksymää strategiaa, jonka avulla pyritään mm. parantamaan helsinkiläisten hyvinvointia, edistämään elinvoimaista ja toimivaa Helsinkiä ja jossa kiinnitetään huomiota tasapainoiseen talouteen, hyvään johtamiseen sekä demokratian ja osallistumisen vahvistumiseen. Tilasto- ja tutkimusohjelmat hyväksyttiin Helsingin kaupunginhallituksessa joulukuussa 2010 vuosille 2011–2015. Samalla päätettiin, että vuonna 2013 toteutetaan ohjelmien väliarviointi ja määritellään vuosien 2014–2015 tilasto- ja tutkimushankkeet. Tämä asiakirja toteuttaa tilasto- ja tutkimusohjelmien ajantasaisesti vuosille 2014–2015.

Helsinki-tilaston ja kaupunkitutkimuksen suuntaamisen strategisia kysymyksiä ovat:

- Tiedon merkitys päätöksenteon ja tietoperustaisen johtamisen tukena
- Tilasto- ja tutkimustoiminnan organisointi sekä yhteistyö kaupungin hallinnossa
- Yhteistyö yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa
- Seudullisesti harmonisoidun ja yhtenäisen tiedon tuottaminen

Tämä raportti koostuu neljästä pääluvusta. Aluksi tilasto- ja tutkimustoimille yhteisessä strategisessa osuudessa linjataan Helsingin kaupungin tilasto- ja tutkimustoiminnan suunnat vuosille 2014–2015. Toisessa pääluvussa esitellään tietokeskuksen vakiintuneet tuotteet ja palvelut, kolmannessa näihin liittyvät kehittämistarpeet sekä ohjelmakauden 2014–2015 tilasto- ja tutkimushankkeet. Neljännessä pääluvussa esitellään kaupungin neljän muun viraston tutkimustoimintaa.

Tilasto- ja tutkimusohjelmien ajantasaistus perustuu kaupunginhallituksen hyväksymiin tilasto- ja tutkimusohjelmiin. Ohjelmia on kuitenkin päivitetty asiakas- ja sidosryhmäkuulemisten perusteella. Lisäksi ohjelmien keskeisinä taustamateriaaleina on käytetty Helsingin kaupunginvaltuuston hyväksymää strategiaohjelmaa 2013–2016 sekä keväällä 2009 valmistunutta ”Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka – Ehdotus tutkimus- ja yhteistyöohjelmaksi 2010–2014” -raporttia aineistoinen.

Tilasto- ja tutkimusohjelmat viitoittavat toiminnan suunnan, mutta muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin on voitava vastata myös silloin, kun keskeiset teemat eivät ole ohjelmatyön kautta ennakoitavissa. Varautuminen ja reagointi uusiin tilanteisiin ovat soveltavan kaupunkitilaston ja -tutkimuksen oleellisia piirteitä ja vahvuuksia. Pitkäjänteiseen tilasto- ja tutkimustyöhön perustuva kaupunki-ilmiöiden tuntemus sekä ajantasaiset tietoaaineistot ja niiden hyvä hallinta mahdollistavat uusien tutkimus- ja tilastaselvitysten käynnistämisen ja läpiviennin lyhyelläkin varoitusaajalla. Tiedon käytettävyyden ja vaikuttavuuden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä ovat monikanavaisuus sekä perusjulkaisuun pohjautuvat eri asiakasryhmille kohdenneet palvelut.

1. TILASTO- JA TUTKIMUSTOIMINNAN STRATEGISET SUUNNAT VUOSILLE 2011–2015

1.1 Tieto päätöksenteon tukena

Kaupungin johtamisessa, kehittämisessä, toiminnan seurannassa ja arvioinnissa tarvitaan luotettavia tilastotietoja sekä syventävää ja analyttistä tutkimustietoa yli toimintasektoreiden ja hallintokuntarajojen. Tietojen on oltava myös ajankohtaisia ja kaupungin kannalta olennaisia.

Helsingin kaupungin toiminnan vaikuttavuuden arviointia varten ja kaupunginvaltuuston strategiaohjelman laatimisen ja seurannan tueksi tietokeskus tuottaa säännöllisesti valtuustokausittain Helsingin tilaa ja kehitystä kuvaavaa tietoa. Tietoa tuotetaan mm. väestökehityksestä, asukkaiden hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluista, asumisesta ja rakentamisesta, kansallisesta ja kansainvälisestä kilpailukyvyystä, yritys- ja elinkeinotoiminnasta, kuntataloudesta, demokratiasta ja hallinnosta, kaupunkikulttuurista sekä kaupunkirakenteesta ja ympäristöstä. Tietotuotannon kehittämisessä pyritään lisäämään tietojen ajankohtaisuutta ja täydentämään tilastotietojen tulkintaan pohjautuvia analyyssejä toiminnan laatuun ja asukaspalautteeseen pohjautuvilla indikaattoreilla ja tutkimusaineistoilla. Myös seudullisten toimintaympäristön kuvausten merkitys kasvaa ja yhteistyö tiivistyy koko seutua kuvaavien yhteisten indikaattoreiden määrittelemiseksi.

Kaupungin strategiset painopisteet ohjaavat myös tutkimustoiminnan painopisteiden määrittelyä ja suuntaavat tutkimushankkeiden tietosisältöjä. Strategioiden ja tilasto- ja tutkimustoiminnan suhde ei kuitenkaan ole suoraviivainen. Tilastot ja tutkimus tuottavat tietoa kaupunkielämän eri ilmiöstä. Tätä tietoa voidaan käyttää, soveltuvin osin, toteutettavien strategioiden arvioinnissa ja uusien strategioiden luomisessa. Kuitenkin liian tiukka kytkentä tutkimusten ja strategioiden välillä saattaa johtaa siihen, että tutkimuksen tuntosarvet jähmettyvät tiettyyn asentoon ja kaupunkikehitykseen tai kaupunkilaisten hyvinvointiin vaikuttavia keskeisiä ilmiöitä ei havaita ajoissa. Tutkimustoiminnan suuntaamisessa on samalla ensiarvoisen tärkeää ymmärtää kaupunki-ilmiöiden dynamiikkaa ja ennakoida kaupunkikehityksen muutosta. Asiantuntijoiden verkostot ja säännöllinen yhteistyö ovat kaupunkikehityksen seurannan apuna ja tukevat tietokeskuksen jatkuvan kehittämisen periaatetta. Verkostot ovat luonteeltaan tieteellisiä, ammatin ja osaamisen kehittämiseen painottuvia sekä kaupungin ja seudun hallinnon asiantuntijoista ja johdosta koostuvia ryhmiä. Verkostojen avulla lisätään myös yhteistoiminnan sujuvuutta.

Ajankohtaisuus ja oikea-aikaisuus ovat päätöksentekoa tukevan tilasto- ja tutkimustiedon erityinen haaste. Muuttuvissa tilanteissa tehtävillä päätöksillä on huomattavaa vaikutusta kaupungin ja kaupunkilaisten elämään. Laadukas ja tuore tieto antaa omalta osaltaan perusteita parhaiden ratkaisujen tekemiselle. Myös ennakoivaa otetta projektien ja ennusteiden muodossa tarvitaan. Nekin edellyttävät hyvää ja luotettavaa tietopohjaa sekä monipuolista, menetelmällistä ja ilmiöiden ymmärtämiseen perustuvaa osaamista. Tilasto- ja tutkimusasiantuntijoiden yhteistyö on voimavara, jota hyvä ennakointityö ja laadukkaiden tulosten saavuttaminen edellyttävät. Laadullisten ja tilastollisten tutkimusmetodien ja niillä saadun tiedon yhteiskäyttö ja hyödyntäminen avaavat uusia näkökulmia ja luovat syvempää kaupunki-ilmiöiden ymmärrystä.

1.2 Tilasto- ja tutkimustoiminnan organisointi

Helsingin kaupungin oman tilasto- ja tutkimustoiminnan vahvuutena on hyvä tunnetta Helsingin kaupungin, Helsingin seudun ja laajemmin kaupunki-ilmiöiden ymmärtämiseen. Pätevä henkilökunta, hyvät täydennys- ja jatkokoulutusmahdollisuudet sekä kiinteät yhteistyösuhteet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin mahdollistavat laadukkaan toiminnan. Koko kaupungin tilasto- ja tutkimustoimen koordinaattorina tietokeskuksen tieteellinen asiantuntemus, kaupunkitilaston ja kaupunkitutkimuksen osaaminen, toimivat myös muiden virastojen ja laitosten voimavarana.

Tietokeskus pyrkii kaupunki-ilmiöiden syvälliseen ja monitahoiseen seurantaan ja ymmärtämiseen. Kaupunkitutkimus- ja tilasto-osastojen keskinäistä vuorovaikutusta tiivistetään. Kaupunkitutkimuksen ja -tilastotoimen tieteellistä ja menetelmällistä laatua vahvistetaan yhteistyössä Suomen parhaiden sekä valikoitujen kansainvälisten asiantuntijoiden kanssa. Tavoitetta tukee myös osallistuminen kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -ohjelman hankkeisiin sekä kansainvälisten tutkimushankkeiden suuntaaminen Helsingin kaupunkitutkimuksen kannalta strategisesti tärkeisiin aiheisiin.

Kaupungin omaa tilasto- ja tutkimustoimintaa toteutetaan projekteina ja verkostoissa, joissa Helsingin kaupungin tietokeskuksella on toimintaa aktivoiva, koordinoiva ja kehittävä tehtävä. Tämä koskee yhtäältä sellaisia aiheita ja tietoja, jotka palvelevat koko kaupunkia tai useita hallintokuntia yhteisesti ja toisaalta tutkimusteemoja, joissa tietokeskuksella on omaa osaamista. Tietokeskuksen ohella monissa muissa hallintokunnissa ja virastoissa tehdään tutkimusta, joka liittyy kunkin hallintokunnan oman toiminnan seurantaan, omiin tarpeisiin ja kysymyksenasetteluihin. Kaupungin virastojen omia tutkimushankkeita on kirjattu tämän raportin lukuun 4.

Yhteistyö mahdollistaa samoista asioista kiinnostuneiden tutkijoiden ja tutkimusryhmien toiminnan vahvistumisen kaupungin sisällä ja kaupunkitutkimuskentällä yleisesti. Verkottuminen puolestaan luo mahdollisuudet siihen, että yksiköt, työryhmät tai verkostot ovat riittävän suuria ja monipuolisesti päteviä. Tämä edistää uusien menetelmien ja tutkimustaitojen omaksumista. Helsingin kaupungin virastojen tutkijoilla ja asiantuntijoilla tulee olla mahdollisuudet keskinäiseen tutkijavaihtoon sekä määräaikaisten tutkijaryhmien kokoamiseen. Samalla tietokeskuksen kaupunkitutkimusosasto tarjoaa rajoitetusti mahdollisuuksia määräaikaisiin tutkijavierailuihin muiden virastojen ja laitosten tutkijoille (esimerkiksi tehtäväkierrot) sekä tutkimustyötä opinnäytetyötä tekeville. Periaate on tällöin, että tutkimusosasto tarjoaa tilat ja tutkimusta tukevan työympäristön, ja asianomainen hallintokunta huolehtii palkkauksesta.

Ohjelmakauden aikana tietokeskuksessa kohdataan kysymys eläkkeelle siirtävästä henkilöstöstä. Tietokeskus linjaa kaupungin kannalta keskeiset tilasto- ja tutkimusosaamisen alueet, joilla tarvitaan tietokeskuksen omaa henkilöstöä. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että eläkkeelle siirtyvien asiantuntijoiden ammattitaito ja osaaminen välittyy myös uudelle työntekijäsukupolvelle.

1.3 Vahvistuva korkeakoulu yhteistyö

Helsingin kulttuurikaupunkivuosi 2000 innoitti aikanaan merkittävään kaupunkitutkimukselliseen voimavarojen lisäykseen. Kaupunkien ja yliopistojen välinen yhteistyö johti lopulta yhdeksän kaupunkitutkimuksen professuurin perustamiseen.

Näistä seitsemän sijoittui Helsingin yliopistoon ja kaksi Teknilliseen korkeakouluun, nykyiseen Aalto-yliopistoon. Valtaosa professuureista on sittemmin vakinaistettu. Tällä ohjelmakaudella Helsingin kaupungin harjoittama yliopisto- ja korkeakoulu-yhteistyö on siirtynyt professuurien rahoituksesta tutkimushankkeiden tukemiseen. Asiaa valmisteltiin laajassa kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikkatyöryhmässä - ns. KatuMetro-työssä. Tämän työn tuloksia on käytetty myös näiden tilasto- ja tutkimusohjelmien tukena.

Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka -tutkimus- ja yhteistyöohjelma

Metropolipolitiikka nostettiin ensi kertaa Suomessa hallitusohjelmatasolle vuonna 2007. Metropolipolitiikalla haluttiin keskittyä metropolialueen erityisteemoihin, jossa huomio kohdistui metropolialueen maankäytön, asumisen ja liikenteen, elinkeinopolitiikan ja kansainvälisen kilpailukyvn, monikulttuurisuuden, maahanmuuton ja kaksikielisyyden sekä sosiaalisen eheyden kysymyksiin. Tässä yhteydessä katsottiin, että kaupunkitutkimusta tarvitaan luomaan kokonaiskuvaa metropolialueesta. Samalla todettiin, että kaupunkitutkimus on keskeinen osa metropolialueen innovaatiojärjestelmää.

Metropolialueen kehittämisen myötä pääkaupunkiseudun yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtorifoorumi ja pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat hyväksyivät 7. 4. 2009 jatkotoimien pohjaksi *ehdotuksen kaupunkitutkimusta ja metropolipolitiikkaa yhdistäväksi tutkimus- ja yhteistyöohjelmaksi 2010–2014 sekä sen toteutus- ja rahoitusmalliksi*¹. Näin jo vuosia harjoitettu kaupunkien, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä valtion kaupunkitutkimusyhteistyö jatkuu uudenaikaisessa muodossa.

Tutkimus- ja yhteistyöohjelma käsittää neljä laajaa tutkimusteemaa: (1) Elinympäristö ja kaupunkirakenne, (2) Monikulttuurisuus ja maahanmuutto, (3) Hyvinvointipolitiikat ja palvelut, ja (4) Talous ja kilpailukyky. Kullekin neljälle teemakokonaisuudelle on vahvistunut ns. kotipesäkorkeakoulu, joka vastaa yhteistyökonsortion perustamisesta, taloudesta, ohjelman sisältösuunnittelun tarkentamisesta, yhteyksistä muihin kotipesiin ja vuorovaikutuksesta tiedon käyttäjien kanssa. Yhteistyö ja rahoitus perustetaan metropolipolitiikan kolmikantamalliin: korkeakoulut, kaupungit ja valtionhallinto.

KatuMetron ohjelmakausi päättyy vuonna 2014 ja uutta kautta valmistellaan vuoden 2014 aikana. Pyrkimyksenä on jatkaa hyvin alkanutta laajaa yhteistyötä ja mukaan pyritään saamaan entistä laajempi edustus Helsingin seudun korkeakouluista ja muista yhteistyökumppaneista.

Tutkimustoiminnan edistämisen kannalta on tärkeää, että verkostot, joissa kaupungin tutkijat ovat mukana, ulottuvat kaupungin organisaatioiden ulkopuolelle. Suorat kontaktit yliopistojen ja korkeakoulujen laitoksiin ja siellä työskenteleviin tutkijoihin ovat avainasemassa. Näitä verkostoja ylläpidetään ja kehitetään edelleen. Myös yhteydet valtionhallinnon ministeriöihin, keskusvirastoihin ja tutkimuslaitoksiin kuten Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Suomen ympäristökeskus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Tilastokeskus, Työterveyslaitos ja Valtion teknillinen tutkimuskeskus ovat tärkeitä.

¹ www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/KATUmetro_ehdotus_180309.pdf

1.4 Seutuyhteistyö ja laajeneva tietopalvelu

Helsingin kehityksen ja erityispiirteiden tunnistaminen edellyttää laajempaa toimintaympäristön kehityssuuntien ymmärtämistä ja hallintaa. Tilasto- ja tutkimustoiminnassa tämä merkitsee tutkimuskohteiden ja tutkittavien alueiden skaalausta hallinnollisista rajoista riippumatta sisältölähtöisesti. Monet tilasto- ja tutkimusohjelmien hankkeista sisältävät seudullisen ulottuvuuden, ja useissa tapauksissa hankkeet toteutetaan ja organisoidaan seudullisesti tai valtakunnallisesti muiden suurten kaupunkien yhteistyönä².

Pääkaupunkiseudun suuret kaupungit – Espoo, Helsinki ja Vantaa – ovat tehneet pitkäjänteistä yhteistyötä tilastojen, tutkimusten, tietokantojen ja rekistereiden kehittämiseksi. Tänä päivänä yhteistyössä ovat mukana kaikki seudun 14 kuntaa sekä Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY), Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) ja Uudenmaan liitto. Yhteiset tuotteet ja palvelut ovat sopimus pohjaisia ja niiden tuotantovastuu on usein Helsingin kaupungin tietokeskuksella. Sopimus pohjaisten tuotteiden ja palveluiden kehittäminen on edelleen seutuyhteistyön tärkeä perusta.

Ohjelmakauden aikana Helsingin seudulla on toteutettu seututietovisioon perustuen Helsinki Region Infoshare -projekti (HRI-projekti), jonka myötä on avattu pääkaupunkiseudun laajoja tietovarantoja uusille asiakasryhmille. HRI-projektissa on toteutettu pääkaupunkiseudun kaupunkien, Forum Virium Helsingin sekä Sitran yhteistyönä perustietovarantojen ja aineistojen omistajien verkosto sekä verkkopalvelu, jossa tiedon tuottajat ja hyödyntäjät yhdessä edistävät julkisten tietovarantojen hyödyntämistä yhteisin pelisäännöin. Projekti on saanut hyvän vastaanoton ja sen kokemuksia hyödynnetään niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisesti. HRI-projekti on edennyt vakiinnuttamisvaiheeseen ja ohjelmakauden loppupuolella tavoitteena on ennen muuta vahvistaa avoimen tiedon avaamiseen ja hyödyntämiseen liittyvää osaamista niin julkisen sektorin organisaatioissa kuin tietoaineistojen hyödyntäjien keskuudessa.

Merkittäviä ohjelmakauden saavutuksia ovat olleet myös Helsingin Seudun Suuntien verkkopalvelu, pääkaupunkiseudun kattava kaupunkien toimipisteiden palvelukartta kaikille kuntalaisille avoimena palveluna, Helsingin ympäristökeskuksen ympäristötietokannan seutulajennusprojekti sekä Helsingin seutuportaalin kehittäminen. Näitä palveluja kehitetään edelleen ohjelmakauden loppupuolella. Seudullista tietoyhteistyötä ohjaavat ja koordinoivat pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat seudun tietoasiantuntijoista koostuvan seututietoryhmän valmistelun pohjalta. Seututietoryhmän puheenjohtajuus ja valmisteluvastuu on tietokeskuksessa. Seudullista yhteistyötä kehitetään edelleen seudun ominaispiirteiden kuvaamiseksi ja ymmärtämiseksi sekä näihin liittyvien tietopalvelujen tuottamiseksi.

2 Seudullisina toteutetut yhteiset tutkimukset ovat käsitelleet mm. asukkaiden hyvinvointia, turvallisuutta, maahanmuuttajien vapaa-aikaa, asumistuloja ja varallisuutta, muuttoliikettä ja muuttomotiiveja, yritys- ja elinkeinotoiminnan sijoittumista ja erilaistumista, alue- ja kunnallistaloutta, kaupunkirakennetta sekä asukkaiden osallistuvuutta ja kunnallista demokratiaa.

1.5 Tiedon saannin turvaaminen ja yhteistyö tiedon tuottajien kanssa

Suomen tilasto- ja tutkimustoiminnan erityinen vahvuus on mahdollisuus hyödyntää erilaisia rekisteritietoja. Monipuoliset rekisteritietovarannot mahdollistavat vuosittain, neljännesvuosittain ja kuukausittain tuotettavat tilastot, joiden avulla voidaan muodostaa monipuolinen kuva kaupunkien ja seutujen sekä koko yhteiskunnan tilasta ja kehityksestä. Sijaintitietoon yhdistettynä rekisteritiedot mahdollistavat erilaiset kaupunkirakenteeseen pureutuvat ja kaupungin sisäistä kehitystä erittelevät analyysit.

Laadukkaat ja ajantasaiset aluutilastot ovat toimivan yhteiskunnan voimavara, joka mahdollistaa hyvän palveluiden suunnittelun ja kehittämisen. Aluenäkökulma on keskeinen, sillä tietoa alue-eroista, niiden luonteesta ja kehityksestä tarvitaan jatkuvasti. Tietokeskus pyrkii aktiivisesti edistämään avointen kaupunkitasoisten sekä kaupunkien sisäistä kehitystä kuvaavien tietoaineistojen tarjontaa.

Toimintaympäristön muutoksen seurannan kannalta tärkeitä ovat myös rekisteritietoihin perustuvat tutkimukset sekä haastattelu- ja muut otostutkimukset. Tietokeskus pyrkii jatkossakin edistämään julkisten rekisteritietojen hyödyntämistä tilasto- ja tutkimustarkoituksiin. Kaupungin omat tietojärjestelmät sekä esimerkiksi Tilastokeskuksen vastikään avaama tutkijapalvelu tarjoavat tähän uusia mahdollisuuksia. Lisäksi mm. työvoimatutkimukseen pohjautuvat tilastot ovat suhdanneseurannan kannalta välttämätön lisä sangen hitaasti päivittyville työssäkäyntitilastoille.

Määräajoin toteutettavat laajat otostutkimukset toimivat tarpeellisina tutkimusaineistoina seudullisesti. Ajankäyttö-, vapaa-aika-, työolo-, kulutus-, aikuiskoulutus- ja varallisuustutkimuksen aineistoja pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään seudullisissa tutkimushankkeissa. EU:n lainsäädännön mukaiset pienimmät mahdolliset otoskoot heikentävät näiden kysely- ja haastattelutietojen laatua ja käytettävyyttä aluetasolla. Lisäksi otoskoon pienentäminen vähentää moniulotteisten luokitusten mahdollisuutta ja alentaa tutkimustiedoista tehtävien analyysien ja johtopäätösten tasoa. Helsinkiä koskevan tietotuotannon näkökulmasta otoskokojen kasvattaminen kuntaa pienempien aluetarkastelujen tekemiseksi on tarpeen. Laajojen haastattelututkimusten kustannukset ovat kuitenkin korkeat ja kaupunkien mahdollisuudet osallistua niiden rahoittamiseen rajalliset.

Tilastokeskus on tietokeskuksen tärkein tilastoaineistojen tuottaja ja Suomen virallinen tilasto keskeisin tilastojen ja tutkimusten tietolähde. Lisäksi tietokeskus hyödyntää laajasti mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Kansaneläkelaitoksen, Työ- ja elinkeinoministeriön, Verohallinnon, Väestörekisterikeskuksen, Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen ympäristökeskuksen tietoaineistoja. Tietokeskus tekee tiivistä yhteistyötä eri tiedontuottajatahojen kanssa tavoitteenaan turvata ja edistää tietovarantojen hyödyntämistä kaupunkikehittämisen tukena nyt ja tulevaisuudessa.

1.6 Kansainvälinen toiminta

Tietokeskus osallistuu useisiin kansainvälisiin hankkeisiin ja kaupunkiverkostoihin. Kansainvälisellä toiminnalla on kolme pää tavoitetta: 1) Vertailutiedon hankkiminen kaupungin tilan seurantaan ja kehittämistä varten. 2) Tiedollisen tuen antaminen kaupungin kansainväliselle toiminnalle. 3) Kaupunkitilaston ja -tutkimuksen korkean laadun varmistaminen osallistumalla näiden alojen tieteellisten järjestöjen ja verkostojen toimintaan.

Tietokeskuksella on pitkät pohjoismaisen yhteistyön perinteet sekä julkaisu- ja asiantuntijayhteistyötä Pietarin ja Baltian maiden pääkaupunkien kanssa. Kokemusta on karttunut myös yhteistyöstä EU-alueen kaupunkien kanssa. Yhteistyöhön osallistuu usein kaupungin lisäksi myös ko. kaupunkiseudun yliopisto tai tutkimuslaitos.

Helsinki on ollut mukana useissa Eurocities-foorumeissa, kuten Ympäristö ja Knowledge Society. Eurocities-kaupungit tarjoavat hyvän lähtökohdan verkostoitumiselle ja uusien projektien käynnistämiseksi. Tavoitteena on käynnistää vertailututkimusta myös Helsingin näkökulmasta kiinnostavien Euroopan ulkopuolisten kaupunkien kanssa. Lisäksi tietokeskus pyrkii olemaan mukana EU-hankkeissa, jotka tukevat tietokeskuksen tavoitteita.

Kansainvälistä tilastoyhteistyötä toteutetaan hankkeissa, joiden tavoitteena on kansainvälisten tietojen kokoaminen, hyödyntäminen ja vertailukelpoisuuden kehittäminen. Asiantuntija- ja tilastoyhteistyötä on mm. Pohjoismaiden ja Itämeren suurten kaupunkien sekä Amsterdamin kanssa. Merkittävät tilastoasiantuntijoiden yhteistyöverkostot, kuten kansainvälinen tilastoinstituutti ISI ja kaupunkitilastokomitea SCORUS, järjestävät säännöllisesti kaupunkitilastoihin ja kaupunkitutkimukseen keskittyviä kansainvälisiä konferensseja erilaisista ajankohtaisista teemoista. Tietokeskus osallistuu toimintaan aktiivisesti.

Pohjoismaisen kaupunki- ja seutuvertailun perinteet ulottuvat pitkälle tietokeskuksen satavuotiseen historiaan ja jatkuvat edelleen tiiviinä erityisesti tilastotoimessa. Pohjoismaiden, Itämeren ja Pohjois-Euroopan kaupungit ovat myös asukkaiden elinolojen, kaupunkikehityksen ja -rakenteen kannalta kiinnostavia vertailualueita ja kumppaneita. Yhteinen rekisteripohjaisen tilaston perinne antaa monia mahdollisuuksia tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi. 1980-luvulla rakennettu yhteinen NORDSTAT -tilastotietokanta 16 Pohjoismaiden kaupungista ja kaupunkiseudusta on hyvä esimerkki yhteistyöstä ja sen tuloksista. Koko Euroopan kattava Urban Audit -tietokanta tarjoaa tietoa eurooppalaisista kaupungeista ja sitä laajennetaan ohjelmakaudella. Tietokeskus hyödyntää kansainvälisten organisaatioiden tarjoamia tietoja, joita viime aikoina on avattu yhä laajempaan maksuttomaan käyttöön, esimerkkeinä OECD, YK, Eurostat ja Maailmanpankki. Lisäksi Helsingin ja Helsingin seudun tiedot on lisätty Global City Indicators -indikaattoritietokantaan.

1.7 Tietojen käytettävyys ja julkaiseminen

Tietokeskus välittää kaupunkitietoa käyttäjille eri kanavien kautta. Tietokeskuksen keskeisimmät julkaisukanavat ovat internet, painetut julkaisut ja artikkelit, tiedotus-, esittely- ja koulutustilaisuudet sekä näkyvyys median kautta. Kaupungin sisäisessä tiedotuksessa on käytössä sähköisen työpöydän yhteisten palvelujen tilasto- ja tutkimussivustot sekä sivustot kirjasto- ja tietopalveluista. Monikanavaisen tietotarjonnan ja asiakaslähtöisen tiedottamisen keinoin pyritään parantamaan tiedon vaikuttavuutta. Monikanavaisuus merkitsee tiedon julkaisemisessa sähköisten itsepalvelua tukevien tuotteiden kehittämistä julkaisujen rinnalle ja osittain myös niitä korvaamaan.

Sähköisten palveluiden tarjonnassa tietokeskuksen linjauksena on automatisoida tilastotiedon tuotantoprosessia entistä laajemmin. Perustan kehittämistyölle tarjoaa mm. Helsingin seudun aluesarjojen tilasto- ja kuviotietokannat sekä käyttöön otettavat karttatoiminnallisuudet. Tavoitteena on, että tiedon hyödyntäjät löytävät ja saavat tarvitsemansa tiedot käyttöönsä helposti ja muodossa, joka palvelee hyödyntäjien tarpeita.

Ohjelmakaudella kiinnitetään erityistä huomiota tiedon löydettävyyden, käytettävyyden ja hallinnan parantamiseen sekä maksuttomuuteen. Tähän liittyen ohjelmakauden keskeisin hanke on avoimen seututiedon Helsinki Region Infoshare -projekti (Khs päätös 31.5.2010). Hankkeessa toteutettu verkkopalvelu (www.hri.fi) auttaa löytämään, selaamaan ja lataamaan tilastotietoja kätevästi käyttäjille uusien sovelusten tietopohjaksi.

Sähköisen työpöydän (Helmi) kautta välitetään ja jaetaan kaupunkikonsernin sisäisille asiakkaille tietokeskuksen julkaisematonta tilastotietoa sekä omaan käyttöön hankittuja tietokantoja. Sähköisen työpöydän kehitystyötä jatketaan ja työn tavoitteena on Helsinki-tiedon parempi hallinta ja tehokkaampi käyttö. Luottamushenkilöille tietokeskuksen tuottamaa tietoa välitetään luottamushenkilöportaalin kautta.

Tilasto- ja tutkimustulokset saatetaan nykyisin käyttöön pääasiassa paperi- ja verkkojulkaisuuksina. Julkaisut, jotka ovat asiakastytyväisyyskyselyn mukaan tietokeskuksen keskeinen menestystekijä, tulevat säilyttämään roolinsa myös ohjelmakauden loppupuolella. Tietokeskuksen julkaisut ilmestyvät lähes poikkeuksetta internetissä. Painettuna julkaisemista harkitaan tapauskohtaisesti. Julkaisuperusteena käytetään tuotteen elinkaarta. Nopeasti päivittyvät ja muuttuvat tiedot sekä ajankohtaiskatsaukset julkaistaan vain sähköisinä. Pidemmän elinkaaren hakuteokset, aikasarjatuotteet, teematilastot ja tutkimukset julkaistaan myös painettuina.

Tietokeskuksen julkaisujen pääkielenä on suomi. Julkaisujen keskeisistä tuloksista kootut tiivistelmät ilmestyvät ruotsiksi ja englanniksi erillisinä lukuina tai erillispainoksina. Täysin kaksikielisiä – suomi ja ruotsi – julkaisuja ovat Tilastollinen vuosikirja ja neljännesvuosikatsaus Kvartti (3 kpl / vuosi). Vuosittain ilmestyy englanninkielinen Kvartti nimellä Quarterly. Helsingin seudun suunnat -julkaisun ensimmäisen ja kolmannen numeron materiaalit käännetään sekä ruotsiksi että englanniksi ja julkaistaan suuntien nettisivuilla (www.helsinginseudunsuunnat.fi). Lisäksi vuosittain julkaistaan englanninkielinen painettu Helsingin seudun suunnat nimellä Helsinki Trends.

Teematilastojen ja tutkimusjulkaisujen kielivalinnat päätetään toimintasuunnitelman yhteydessä. Kielivalinnoissa kotimainen ja kansainvälinen vaikuttavuus ovat keskeiset valintakriteerit. Englanninkielisten julkaisujen avulla tietokeskus pyrkii edistämään kaupungin kansainvälistä kiinnostavuutta ja verkottumaan tärkeiden kansainvälisten tutkimus- ja tilastoasiantuntijoiden ja organisaatioiden kanssa. Pietari-yhteistyössä julkaisukielenä käytetään myös venäjää. Helsinki-tilastot taskukoossa julkaistaan vuosittain jopa seitsemänä kieliversiona.

Julkaisuperiaatteet koskevat myös tietokeskuksen kotisivuja ja niiden kieliversioita. Myös tietokantojen erillisten kieliversioiden julkaisumahdollisuudet ovat helpottuneet. Tietokeskus tuleekin parantamaan tietokantojen kansainvälistä käytettävyyttä kielivalikoimaa laajentamalla.

Ohjelmakaudella uudistetaan tutkimustulosten julkaisemisperiaatteita. Uudistuksen teemana on yksi hyvä perustyö, monta hyvää tuotetta. Tavoitteena on lisätä perusjulkaisun oheen eri asiakasryhmille kohdistettuja muita palveluita, kuten artikkeleita, erillisiä tulostiivistelmiä, kieliversioita tai esitysgrafiikka-koosteita.

Tietojen käyttöön saattamista ja tiedon oikeaa perille menoa tukevat lisäksi tiedottaminen ja markkinointi. Kuntalaisten tiedon saannissa medianäkyvyys sekä ajantasaaiset ja monipuoliset kotisivut ovat tärkeitä.

Asiakaskohtaisia räätälöityjä palveluita tarjotaan etupäässä kaupungin johdolle johtoryhmien yhteistapaamisina sekä seminaareja järjestämällä. Omana haasteenaan ohjelmakaudella on Helsingin kaupungin suuren asiantuntijoiden joukon tavoittaminen lisääntyvän eläkkeelle siirtymisen sekä organisaatiomuutosten tilanteessa.

Tiedottamisen ja markkinoinnin keinoina tullaan käyttämään kaupungin yhteistä koulutusjärjestelmää sekä sähköisen työpöydän palveluita.

Ammattitaitoisen tietopalvelun saatavuus on tärkeää ja jopa korostuu tilanteessa, jossa yhä enemmän tietoa levitetään verkossa. Tietokeskuksen kirjastolla on merkittävä tehtävä Helsinki-tiedon haun, löytyvyyden ja käytön edistämisessä. Kirjaston viitetietokannat mahdollistavat monipuoliset haut yhtä hyvin kotoa kuin opiskelu- tai työpaikoiltakin käsin. Tietokeskuksen kirjasto on Helsinki-tilaston ja tutkimuksen erikoiskirjasto, ja sen palvelut ovat avoimia kaikille asiakkaille.

1.8 Helsinki-tiedon keskeiset teemat

Tietokeskuksen omassa tuotannossa keskeisiä teemoja ovat mm. väestö, asuminen, kaupunkirakenne ja ympäristö, hyvinvointi, terveys ja palvelut, kuntatalous, työmarkkinat, koulutus ja kilpailukyky sekä demokratia, hallinto ja kaupunkikulttuuri. Ajankohtaisia useampaan teemaan liittyviä muutosvoimia ovat mm. kaupungin väkiluvun nopea kasvu, joka pitää sisällään mm. eläkeiän saavuttaneen väestön ja ulkomaalaistaustaisen väestön kasvun, monikulttuurisuuden erilaiset ilmentymät, kaupungin sisäisten alue-erojen kehittyminen sekä kaupungin vetovoimaisuus. Kaupungin strategiaohjelman mukaisesti huomiota kiinnitetään myös nuoriin. Teema-alueiden sisällä pyritään nostamaan esille koko kaupungin kannalta tärkeitä tutkimus- ja kehittämishankkeita sekä kiinnittämään erityistä huomiota seudulliseen ja kansainväliseen ulottuvuuteen.

Väestö, asuminen, kaupunkirakenne ja ympäristö

Helsingin väkiluku on kasvanut viime vuosina voimakkaasti ja kasvun ennustetaan jatkuvan lähitulevaisuudessa. Kasvu näkyy paitsi rakentamisena ja rakennetun ympäristön muutoksina, myös toiminnallisina muutoksina kaupungin eri osissa. Väestönkasvu ja väestörakenteessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat merkittävästi mm. asunto- ja työmarkkinoihin sekä palvelujen kysyntään. Väestökehityksellä on vaikutuksensa myös asuinalueiden välisiin eroihin ja erojen kehitykseen. Kehityksen hallinta vaatii tuekseen monipuolista tilasto- ja tutkimustietoa. Helsingin erityispiirteiden tunnistamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaista ja seudullista tutkimusotetta sekä vertailutietoa muista kaupungeista, mielellään myös ulkomailta.

Väestön ja väestörakenteen, asuntomarkkinoiden ja asumisolojen sekä kaupunkirakenteen muutokset ja niiden tilastollinen ja tutkimuksellinen kuvaus ovat kaupunkitiedon kulmakiviä ja jatkuvan huomion kohteena. Miten Helsingin väestörakenne kehittyy ja mitkä ovat kehityksen piirteet eri väestöryhmissä? Miten asuntomarkkinat kehittyvät ja miten asumisen tarpeet muuttuvat? Millaisia eroja asuinalueiden välillä voidaan havaita ja miten alueet kehittyvät suhteessa toisiinsa? Nämä ovat esimerkkejä kysymyksistä, jotka suuntaavat ohjelmakauden hankkeita. Hankkeet ovat osin jatkumoa tietokeskuksen jo perinteeksi käyneille aikasarjatarkasteluille. Vanhan kaupunkirakenteen rinnalle nousevat uudet alueet ja niiden uudenlaiset asumisen mallit ovat ohjelmakauden tarkastelukohteita. Asumisen erityisryhmistä tarkastellaan mm. kaupungin vuokrataloissa asuvia, maahanmuuttajia sekä senioriasukkaita. Ympäristötutkimuksen keskeisiä teemoja ovat kaupunginjohtajan aloitteesta käynnistyneeseen Itämeri-haasteeseen liittyvät vesiensuojelututkimukset sekä tutkimukset luonnon monimuotoisuudesta. Myös ympäristötiedon seudullinen harmonisointi tuottaa uutta aineistoa ympäristötutkimukselle ja analyyseille.

Hyvinvointi, terveys ja palvelut

Asukkaiden hyvinvointi ja laadukkaat palvelut ovat elinvoimaisen kaupungin tunnusmerkkejä. Hyvinvointiin liittyvät teemat onkin nostettu esiin kaupungin strategisissa tavoitteissa vuosille 2013–2016. Tietokeskus tuottaa tilasto- ja tutkimustietoa, joka tukee sekä viranomaisia että asukkaita kaupungin kehittämässä. Hyvinvointi ja siihen liittyvä tutkimus sisältää ihmisen elämän oleelliset alueet kuten asumisen, terveyden, työn ja toimeentulon, turvallisuuden, aktiivisen osallistumisen ja vaikuttamisen sekä oman elämän että yhteisön kehittämiseen.

Hyvinvoinnin perusedellytykset ja niiden toteutuminen vaihtelevat väestöryhmittäin. Tällä ohjelmakaudella erityishuomio kiinnitetään lapsiin, nuoriin, ikääntyvään väestöön sekä maahanmuuttajiin. Tietoperustaa ja kaupungin palvelujen vaikuttavuuden kuvausta vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden tilaa kuvaavia indikaattoreita kehittämällä. Palvelutoiminnan onnistumisen tärkeänä indikaattorina on asukkaiden ja palveluiden käyttäjien omakohtainen kokemus ja tyytyväisyys. Lisäksi vuosina 2014–2015 jatketaan tietokeskuksesta käsin koordinoitua Kuutosvertailua, joka tarjoaa erinomaista vertailutietoa kuuden suurimman kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista.

Kuntatalous, työmarkkinat, koulutus ja kilpailukyky

Helsingin seutu tuottaa kolmanneksen koko maan bruttokansantuotteesta. Alueen talouden merkitys ja rakennemuutos ovat tarkastelujen keskiössä. Väestön ikääntyminen, työllisyys ja työttömyys, maahanmuuttajien kysymykset ja koulutustarpeen ennakointi ovat myös keskeisiä teemoja. Tulevaisuuteen peilataan tarkastelemalla talouden uusia kasvualoja. Keskeinen huomion kohde on myös kunnallistalouden tilanne ja sen tasapaino. Väestön ikääntyminen, suurkaupunki-ilmiöiden aiheuttamat menopaineet ja verojärjestelmien reformit asettavat suuria haasteita kuntataloudelle tulevina vuosina. Kuntatalouden kestävyttä seurataan ja ennakoitaan sekä tilastollisesti että tutkimuksellisesti. Tavoitteena on, että kuntatalouden ohjaukseen on aina riittävä tietopohja käytettävissä.

Helsingin kaupungin työvoimatarpeiden ja seudun työvoima- ja koulutustarpeiden tunteminen on tärkeää kehitettäessä Helsinkiä ja Helsingin seutua. Kysynnän ja tarjonnan kohtaanto on osin ongelmallinen. Esimerkiksi nuorten työllistymistä valmistumisen jälkeen seurataan. Samoin seurataan säännöllisesti myös ulkomaa-laistaustaisten asukkaiden työmarkkinatilannetta.

Talouden, työmarkkinoiden ja kilpailukykyyn ymmärtämiseksi on oleellista ymmärtää ja tunnistaa ne mekanismit ja ilmiöt, jotka auttoivat Helsingin ja Helsingin seudun yrityksiä ja asukkaita selviytymään lamasta tai estivät sen. Tähän etsitään vastauksia työvoiman kohorttiseurannalla. Myös työssäkäyntialueiden ja yritystoiminnan alueellisen erikoistumisen ja tiivistymisen piirteiden tarkastelua jatketaan. Kansainvälistä talouskehitystä ja suhdannemuutoksia seurataan jo vakiintuneilla tuotteilla ja yhteistyönä.

Demokratia, hallinto ja kaupunkikulttuuri

Metropolialueen kuva demokratian tilasta on sisäisesti ristiriitainen. Entistä tärkeämmäksi nousee metropolialueen sisäisten erojen ja niistä juontuvan seudullisen poliittisen kartan ymmärtäminen ja uudenlaisten, kaupunkilaisia aktivoivien osallistumistapojen tunnistaminen. Kaupunki on valtava palvelujen tuottaja. Yksi avainkysymyksistä on, miten henkilöstö ja johto näkevät mahdollisuutensa asiakasläh-

töiseen innovatiiviseen toimintaan ja toiminnan kehittämiseen kaupunkiorganisaation sisällä. Tulevaisuuden kannalta kansalaisvaikuttamisen, kaupunkiorganisaation ja asiakaspalvelun toimivuus ovat avainhaasteita, joihin tutkimushankkeet tuovat omalta osaltaan lisävalaistusta. Avoin data ja demokratiapilotit tuovat uusia avauksia ja tarkastelukohteita tässä teema-alueessa.

Kaupunkikulttuuri eri piirteinen on Helsingin ja Helsingin seudun kannalta keskeinen voimavaratekijä. Sen tunteminen ja vertailu kansainvälisesti on tärkeää. Tee-
maan liittyy kulttuuritoimintojen taloudellinen ja imagovaikutus Helsingille, joka näkyy mm. luovan toimialan ja osaajien sijoittumispäätöksiä alueelle.

Kaupunkilaiset kuluttavat kulttuuria monin eri tavoin, mutta eri väestöryhmät poikkeavat toisistaan suuresti. Vaikka nuoret aikuiset ovatkin kaupungin suuria ikäluokkia, huomiota on kiinnitettävä myös ikääntyvään väestönosaan. Eläkeläiset voivat kysyä kulttuuri- ja kaupunkipalveluja odottamattomalla ja kiinnostavalla tavalla.

2. HELSINKI-TILASTON VAKIINTUNEET TUOTTEET JA PALVELUT

Helsinki-tilasto kuvaa kaupungin toimintaympäristön muutoksia laajasti ja monipuolisesti. Kaupunkitilaston aluejaot vaihtelevat seudullisista tilastoista kaupungin osa-alueita kuvaaviin tilastoihin. Merkittäviä ovat myös kansalliset ja kansainväliset kaupunkivertailut. Kaupungin tilaa ja kehitystä kuvaavalla laadukkaalla tilastolla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys kaupunkilaisten, elinkeinoelämän ja kaupunginhallinnon kannalta. Kaikki keskeiset tuotteet on koottu tämän julkaisun liitteeseen 1.

Helsinki-tilaston kulmakivi on laadukas perustilastointi. Laadukkuus näkyy virheettöminä tilastoina ja julkaisuina sekä osuvina analyysinä. Tiedon laadusta huolehtiminen on olennainen osa tilastoyksikön asiantuntijoiden työnkuva. Laadukas perustilastointi nojautuu Suomen ja kansainvälisen tilaston laatustandardeihin, jotka antavat kestävä perustan laadun ylläpitämiselle ja parantamiselle. Tilastotoimen kokonaislaatu kattaa tiedon tuottamisen kaikki vaiheet asiakastarpeista tiedontuottamtoprosessiin ja edelleen tiedon käyttöön. Tässä tiedon tuottamisen ja käyttöön saattamisen jatkumossa kiinnitetään erityistä huomiota tietosuojaan ja tiedonantajien luottamuksen säilymiseen. Yhdenmukaiset käsitejärjestelmät, mittausmenetelmät ja luokitukset varmistavat tietojen vertailukelpoisuuden. Yhdenmukaisuus tähtää myös siihen, että tietoja voidaan yhdistää ja hyödyntää useaan eri käyttötarkoitukseen.

Tilastotoimi huolehtii myös siitä, että käyttäjät löytävät tarpeellisen ja ajantasaisen tiedon helposti sekä pystyvät siirtämään sen vaivattomasti ja luotettavasti omiin järjestelmiinsä tai sovelluksiinsa käyttökelpoisessa muodossa. Laadukkaiden, innovatiivisten ja muista erottuvien tilastotuotteiden ja palveluiden kehittäminen vaatii henkilöstöltä jatkuvasti osaamisen ylläpitoa ja päivittämistä.

2.1 Perustietovarannot ja tilastojulkaisut

Tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluosasto huolehtii kaupunkitilaston perustietovarantojen ylläpidosta, oikeellisuustarkistuksesta, tietojen analysoinnista ja kehittämisestä jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Perustilastojen tehtävänä on tuottaa kattava ja ajantasainen Helsinki- ja osa-alueitasoinen tilasto kaupungin hallinnon, kuntalaisten, elinkeinoelämän ja tiedotusvälineiden käyttöön. Yhä useammin perustilastot käsittävät myös pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun tilastotietoja. Tietovarantoja päivitetään kuukausittain, neljännesvuosittain, ja vuosittain. Perustietovarannot tarjoavat pohjan tietopalvelulle sekä tilastojulkaisuille ja -katsauksille tietojen ilmestymisen ajankohdista riippuen. Ne mahdollistavat nopeallakin aikajänteellä tulevat selvitystarpeet erilaisista kaupunki-ilmiiöistä. Keskeisimmät tilastointiteemat ovat asuminen ja rakentaminen, elinolot, elinkeinot ja väestö.

Asumisen tilastot kuvaavat väestön asuinoloja, asuntomarkkinoita, asuntokannan ominaisuuksia ja muutoksia sekä erilaisia yhteiskunnan asumiseen kohdistamia tukia. **Rakentamisen tilastot** kuvaavat rakentamisen vuosittaista kehitystä ja rakennustuotannon muutoksia ja painotuksia. Kohtuullinen asuminen, laadukas rakentaminen ja toimiva kaupunkirakenne ovat kansalaisten keskeisiä perustarpeita ja niiden puutteet ilmentävät väestön hyvinvointieroja ja yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden puutteita.

Asumisen tilastojen pääasiallinen tietolähde on Tilastokeskus, jonka tuottaa asuntokantaa, asuntokuntia ja asumisoloja sekä asuntojen hintoja ja vuokria koskevat tilastot ja tietokannat. Asumisen tilastotuotannossa hyödynnetään myös kaupungin perusrekisteritietoja sekä virastoilta saatavia asuntokantaa, asukasvalintaa ja vuokria koskevia tilastoja.

Säännölliset asumisen ja rakentamisen julkaisut ja tietoaineistot:

- Asuminen Helsingissä alueittain
- Asuntojen hinnat neljännesvuosittain ja vuosittain
- Asuntojen vuokrat neljännesvuosittain ja vuosittain
- Maahanmuuttajien asumisen tilastot
- Rakentaminen Helsingissä neljännesvuosittain ja vuosittain
- Aikasarjajulkaisu rakentamisesta
- Vuosittain tiedostot kaupungin vuokra-asuntokannasta vertailutietoineen
- Palvelutiedosto kiinteistöviraston käyttöön kaupungin vuokra-asuntojen asukkaista noin kahden vuoden välein.

Elinolojen tilastot koostuvat terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin, koulutuksen ja kulttuurin teemoista. Ne kuvaavat hyvinvoinnin kohdentumista ja eroja eri väestöryhmissä muun muassa ihmisten elinkaaren mukaan. Hyvinvoinnin tilastojen keskeinen näkökulma on sosiaalisen, terveydellisen ja koulutuksellisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen. Kuvauksessa käytetään usein indikaattoreita ja tilastoja, jotka ilmentävät hyvinvoinnin puutteita ja ongelmia sekä sosiaalista segregatiota. Sosiaalista hyvinvointia kuvaavista tilastoista suuri osa syntyy palveluiden käytön kautta.

Elinolotilastojen keskeisimmät tiedontuottajat ja yhteistyökumppanit ovat kaupungin palveluja tuottavat virastot, Tilastokeskus, Kansaneläkelaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus.

Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin teemoista ylläpidetään Helsinki-tilastoa kuolemansyistä Helsingissä peruspiireittäin, Kelan etuuksista, sosiaalitoimen pitkistä aikasarjoista sekä nuorista alueittain Helsingissä.

Erillisinä julkaisuina ilmestyvät:

- Sairastavuusindeksi Helsingissä alueittain
- Helsingin kaupungin henkilöstön työtaturmat
- Kelan etuudet Helsingissä peruspiireittäin
- Helsinkiläisten terveydentila

Tietokeskuksen **koulutustilastot** antavat alueellista tilastotietoa koulutuksesta eri koulutusasteilla. Pääasiassa tilastoilla seurataan opiskelija- ja tutkintomäärien kehitystä eri koulutussektoreilla ja -aloilla. Lisäksi seurataan koulutusrakenteen kehitystä eri väestöryhmissä ja alueellisesti. Tarkastelun kohteena on myös koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työelämään tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tietokeskus tilaa yhdessä opetusviraston kanssa vuosittain Tilastokeskukselta koulutustilastopakettin, jonka sisältö vaihtelee jonkin verran vuosittain. Koulutustietoja löytyy runsaasti myös eri tietokannoista, kuten Tilastokeskuksen Sijoittumispalvelusta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tietokannoista.

Kulttuurin ja kulttuuripalveluiden tarjonnan ja käytön tilastotieto kootaan useista eri lähteistä. Tästä syystä on vuodesta 2005 lähtien ryhdytty kokoamaan ja kehittämään

kulttuurin tilastotiedostoa. Kulttuuritilastotiedosto kehittyy ja päivittyy vuosittain, osin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Kulttuurin talouden seuranta perustuu yritys- ja toimipisterekirin hyödyntämiseen kulttuurialojen osalta. Seurannan kehittämistä tehdään yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa.

Säännöllisesti tuotettavia tilastojulkaisuja ovat:

- Kulttuuri ja taide Helsingissä
- Kulttuurialan yritykset ja työpaikat

Yritys- ja elinkeinotilastojen tavoitteena on antaa monipuolinen kuva kaupungin taloudellisesta toiminnasta ja sen erityispiirteistä pitkällä aikajänteellä sekä vaihtelevissa suhdannetilanteissa. Yritys- ja elinkeinotilastot kuvaavat myös kaupungin ja seudun työpaikka- ja yritys rakenteen muutosta ja sijoittumista. Näkökulmana elinkeinotilastoissa ovat edustettuina niin Helsingin ja Helsingin seudun aluetalous kuin väestön tulotasokin, joka heijastuu kunnallistalouteen verotulojen kehityksenä.

Elinkeinot -tilasto tarjoaa tietoa työpaikoista, yrityksistä, työvoima- ja työttömyyskehityksestä, työmatkaliikenteestä sekä alueen kilpailukyvystä ja asukkaiden tulokehityksestä. Keskeisimmät tiedontuottajat ovat Tilastokeskus ja Työ- ja elinkeinoministeriö. Esimerkkejä elinkeinotilastoista ovat neljännesvuosittain julkaistava tilastokatsaus Helsingin työllisyyden ja työpaikkamäärän kehityksestä sekä kahden vuoden välein tuotettava ammattitilastoihin perustuva julkaisu.

Pääkaupunkiseudun yritys- ja toimipaikkarekisteriä ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä Pääkaupunkiseudun kuntien, Helsingin seudun ympäristötiedon (HSY) ja Tilastokeskuksen kanssa. Toimitilamarkkinoista tuotetaan vuosittain julkaisu yhteistyössä Kiinteistöalouden instituutin (KTI) kanssa.

Säännöllisesti tuotettavat elinkeino- ja työmarkkinajulkaisut:

- Ajankohtaiskatsaus työllisyys ja työpaikat Helsingissä neljännesvuosittain
- Ammattitilastot
- Helsingin seudun suunnat -julkaisu neljännesvuosittain
- Helsingin seudun taloudellinen kilpailukyky ja sen kansainvälinen vertailu
- Toimitilamarkkinat Helsingissä
- Työmarkkinat Helsingissä työvoimatutkimuksen tietojen valossa
- Työpaikat ja elinkeinot Helsingissä
- Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys Helsingissä alueittain
- Yksityishenkilöiden tulot
- Yritystoiminta Helsingissä

Väestötilastot kuvaavat kaupungin väestörakennetta ja sen muutoksia kuukausittain ja vuosittaisina aikasarjoina, jotka ulottuvat 1800-luvun loppupuolelle asti. Kaupunkitilastoissa väestökehityksen seurannalla onkin pisimmät perinteet. Väestön rakenne kertoo iästä, sukupuolijakaumasta, äidinkielestä ja kansalaisuudesta, siviilisäädystä ja koulutustaustasta, perheistä ja asuntokuntien koostumuksesta seutu-, kaupunki-, osa-alue - ja pienaluetasoilla. Osa väestörakennetiedoista tuotetaan myös kortteli- ja rakennustasoilla virastojen käyttöön. Väestötilastot seuraavat myös ihmisten elin vaiheiden suuria muutoksia kuten syntymät, avioliitot ja avioerot, asunnonvaihdot kaupungin sisällä, muutot kaupungin rajojen yli ja ulkomaille sekä kuolemat. Väestöllisistä ilmiöistä lasketaan myös eliniänodotteen ja hedelmällisyyden tunnuslukuja.

Väestön rakennetta kuvaavilla tilastoilla ja niiden pohjalta laadituilla ennusteilla on keskeinen merkitys palvelujen suunnittelulle.

Väestörakennetta ja väestönmuutoksia kuvaavat tilastot perustuvat pääosin Tilastokeskuksen aineistoihin, mutta myös Helsingin kuntarekisteriin, jonka väestötietoja tietokeskus ylläpitää. **Helsingin väestöennuste** laaditaan vuosittain menetelmällä, jossa Helsingin väestöennustevaihtoehdot riippuvat sekä erilaisiin aluetaloudellisiin näkemyksiin perustuvista kehitysarvioista, että Helsingin kaupungin alueella olevista asuntotuotantomahdollisuuksista. Koko kaupungin ja Helsingin seudun ennuste laaditaan 30–40 vuodeksi, osa-alueittainen ennuste 10 vuodeksi. Ruotsinkielisen väestön ennuste laaditaan vuosittain nyt myös alueittain. Lisäksi seudullisena yhteistyönä laaditaan vieraskielisen väestön ennuste 2–3 vuoden välein.

Säännölliset väestöjulkaisut:

- Tietoa väestöstä, sen määrästä ja rakenteesta ja väestönmuutoksista aikasarjoineen
- Väestömuutosten ennakkotietoja kuukausittain ja neljännesvuosittain
- Alueittainen väestöennuste
- Vieraskielisen väestön seudullinen ennuste yhdessä seudun kuntien kanssa

Edellä kuvattujen tilastoteemojen lisäksi tilasto-osastossa toteutetaan useita ryhmärajat ylittäviä yhteishankkeita ja teematilastoja, kuten:

- Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja
- Useille kielille käännetty taskutilastot
- Ulkomaalaistilastojulkaisu
- Helsinki alueittain -julkaisu
- Helsingin tila ja kehitys -tilastonselvitykset

Toteutunutta kehitystä kuvaavan seurantatiedon lisäksi kaivataan yhä useammin ennakoivaa otetta eri ilmiöiden kehitykseen. Varsinaisia tilastollisia ennusteita tietokeskus tuottaa vuosittain väestöstä. Lisäksi tutkimusyksikössä mallinnetaan Helsingin seudun työvoiman ja koulutustarpeen pitkän aikavälin ennakointi noin viiden vuoden välein. Pienimuotoisempia projektioita on tehty muun muassa palvelutarpeiden kehityksestä ja työpaikkakehityksestä.

Ympäristötilastoja tuottaa Helsingin ympäristökeskus. Keskeisin osa ympäristötilastoista sisältyy ympäristökeskuksen kehittämään, julkaisemaan ja ylläpitämään tietokantaan Helsingin ympäristötilasto -tietokantaan. Tietokeskus osallistuu ympäristötilastojen kehittämiseen.

2.2 Tietokeskuksen ylläpitämät tietojärjestelmät ja paikkatietojen kehittäminen

Paikkatiedot

Alue- ja paikkatiedolla on keskeinen rooli kaupunki-ilmioiden tarkastelussa ja kaupungin kehittämisessä. Kaupunkien palvelutuotanto, yhdyskuntasuunnittelu ja rakentaminen perustuvat paikkatietojen hyödyntämiseen ja hallintaan. Kartan avulla tapahtuva visualisointi helpottaa tiedon ymmärtämistä ja konkretisoi usein vaikeaselkoisena koettua tilastoanalyysiä tai tutkimustuloksia. Paikkatietoaineistot, erilaisten aineistojen yhdistäminen, niistä rakennetut tunnusluvut ja indikaattorit tuottavat myös uusia mahdollisuuksia tietojen tulkinnalle ja kaupunkikehityksen ymmärtämiselle asukkaiden arjen ja lähiympäristön tasolla.

Helsingin kaupungin virastot ovat tiivistäneet paikkatietoyhteistyötään. Laajassa yhteistyössä laadittu ja vuonna 2010 valmistunut paikkatiedon kehittämisohjelma määrittelee paikkatiedon kehittämiselle yhteiset suuntaviivat ja tavoitteet. Keskeisiä tavoitteita ovat eri tietolähteiden yhdistämisen ja hyödyntämisen parantaminen ja kaupunkiyhteisiin tietotekniikkaratkaisuihin perustuvien palvelujen kehittäminen. Kehittämishankkeiden tavoitteena on myös parantaa paikkatietojen seudullista hyödyntämistä.

Tietokeskuksen aluetilastot perustuvat kaupungin tilastolliseen aluejakojärjestelmään (kaupunginosa-, osa-alue- ja pienaluetilastot). Näiden aggregoitujen tietojen tuottaminen mahdollistaa pitkien aikasarjojen avulla muutosten seuraamisen rinnan useilta teema-alueilta, silloinkin kun tapausten lukumäärät ovat esimerkiksi tarkkojen sijaintitarkastelujen kannalta liian pieniä. Vakiintuneita tilastoaluejakoihin sidottuja tietotuotteita ovat mm. Helsingin seudun aluesarjat tilastotietokanta, jonka aikasarjat ulottuvat osin 1960-luvulle, sekä Helsinki alueittain-julkaisu, jota on tuotettu 1980-luvun loppupuolelta lukien. Helsingin kuntarekisterin yksikkötasoinen aineisto mahdollistaa valmiista aluejaoista poikkeavat paikkatietoanalyysit.

Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokanta

Tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluyksikkö ylläpitää, koordinoi ja kehittää internetissä ja intranetissä toimivaa Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokantaa. Seudullisena yhteistyönä toteutetussa tietokannassa on osa-alueittaisia perustilastoja aikasarjoina pääkaupunkiseudun kunnista sekä kuntatasolla Helsingin seudun ja Uudenmaan kunnista.

Aluesarjat -tietokanta jakaantuu tilasto- ja kuviotietokantaan. Tilastokanta on tarkoitettu tilastotiedon hakuun. Kuviokanta sisältää valmiita kuvioita, jotka perustuvat tilastokannan tietoihin. Kuviot päivittyvät lähdetilaston päivityksen yhteydessä.

Helsingin seudun aluesarjat -järjestelmän tietosisältöä laajennetaan lisäämällä tietokantaan tilastoja väestön tulotasosta ja tulojakaumasta osa-alueittain sekä rakentamisesta seudulla. Yhteistyössä Työ- ja elinkeinoministeriön, Tilastokeskuksen ja Tieto Oyj:n kanssa järjestelmään on kehitetty karttatoiminnallisuus, joka liitetään Aluesarjat-sivustolle. Toiminnallisuus mahdollistaa kaupunkitilastojen tarkastelun karttatulosteiden avulla.

Helsingin kuntarekisteri Facta

Helsingin kuntarekisteri Facta koostuu suunnitelma-, kiinteistö-, rakennus-, väestö- ja nimistöjärjestelmistä. Eri osajärjestelmät linkittyvät toisiinsa. Kiinteistövirasto, rakennusvalvontavirasto, tietokeskus ja kaupunkisuunnitteluvirasto ylläpitävät ja kehittävät yhteistyössä osajärjestelmiä. Tietokeskuksen vastuulla on väestö- ja tilasto-osan käytettävyydestä huolehtiminen. Lisäksi Factan käyttöliittymäsovellus sisältää kyselyosan.

Facta-kokonaisuus muodostaa Helsingin kaupungin perustietovarannon ytimen. Tietokeskuksessa on kehitetty tilastointiohjelmistoja, joilla näitä tietoja hyödynnetään eri tarkoituksiin. Facta-rekisteri on ensisijainen tietolähde rakentamista kuvaavissa tilastoissa. Myös Helsingin alueittaisia väestön ennakkotietoja ja asumista kuvaavia tilastoja tuotetaan kuntarekisteritiedoista. Tutkimuskäyttöä varten tietokeskuksessa on laadittu otospoimintaohjelmisto, jolla tehdään vuosittain kymmeniä erilaisia poimintoja Factan väestöosasta. Näiden lisäksi kuntarekisteritietoja yhdistämällä tehdään hallintokuntien suunnittelu- ja tutkimuskäyttöön säännöllisesti tuotettavia aineistoja sekä tietopalveluna erillisaineistoja.

Ohjelmakaudella kuntarekisterin laatua parannetaan mm. ottamalla käyttöön Väestörekisterikeskuksen aineistoihin lisättävä valtakunnallinen pysyvä rakennustunnus. Hanke toteutetaan rakennusvalvontaviraston, kiinteistöviraston ja tietokeskuksen yhteistyönä. Lisäksi tietokeskus edistää aktiivisesti kaupungin rekisteri- ja karttatietojen yhdistämistyötä sekä näin muodostuvan paikkatiedon hyödyntämistä. Tätä silmällä pitäen tietokeskus osallistuu kaupungin paikkatiedon kehittämisohjelman toteuttamiseen kaupungin paikkatietoryhmän ja paikkatiedon ohjausryhmän kautta.

Helsingin seudun suunnat

Helsingin seudun suunnat on Helsingin seudun ympäristöpalvelun (HSY), Helsingin tietokeskuksen, Espoon kaupunkitiedon, Vantaan tietopalveluyksikön, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), Uudenmaan liiton sekä Helsingin seudun kauppakamarin yhteisjulkaisu. Se kuvaa nopeasti muuttuvia ilmiöitä ja odotusten kehitystä alueella. Mukana ovat muun muassa yritysten ja kuluttajien suhdanneodotukset, työmarkkinakehitys sekä tuotannon, toimitilojen, liikenteen, ympäristön ja hyvinvointi-indikaattoreiden neljännesvuosittaiset muutostiedot. Julkaisu perustuu kvartaaliaineistoihin. Neljän suomenkielisen julkaisun lisäksi tuotetaan vuosittain yksi englanninkielinen Helsinki Region Trends -julkaisu.

Helsingin seudun suunnat -julkaisua ja tilastoaineistoa on kehitetty internetin kautta käytettäväksi verkkopalveluksi, joka sisältää aineiston indikaattori- ja kuviotiedot. Julkaisun kustantajien käyttöön avattiin koko tuotantokanta extranet-palveluna vuonna 2011. Verkkopalvelun kehitystyötä jatketaan vuosina 2014–2015.

2.3 Tieto- ja asiantuntijapalvelut

Tietokeskuksen kirjasto on kaikille avoin Helsinkiä koskevien tilastojen ja tutkimusten erikoiskirjasto ja asiakaspalvelupiste. Kirjastossa opastetaan ja neuvotaan tiedontarvisijoita etsimään internetissä ja kaupungin intranetissä julkaistavista tilastojulkaisuista ja tietokannoista tietoa myös itsenäisesti.

Perustilastojen hyvä laatu ja ajantasaisuus mahdollistavat myös laadukkaasti asiakaslähtöisen tietopalvelun nopeallakin aikajänteellä. Tilasto- ja tietopalveluosastossa tuotetaan teemakohtaisesti monenlaisia selvityksiä, tilastokoosteita ja kuviopaketteja

erilaisiin käyttötarpeisiin, kuten esitelmiin ja sähköiseen jakeluun kaupungin intranetissä.

Asiantuntijaesitysten ja -lentojen kysyntä on ollut kasvussa. Tietokeskuksessa on tiivistetty yhteistyötä virastojen ja laitosten johdon kanssa ja näitä johtoryhmätapaamisia jatketaan edelleen. Yhteistyössä kaupungin johtajiston kanssa järjestetään kahdesti vuodessa kaupungin johtajiston seminaari. Sosiaali- ja terveystieteiden johdon kanssa toteutetaan vuosittain sosiaaliviraston johdon foorumi ajankohtaisista teemoista.

Tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluyksikkö ylläpitää tilasto- ja viitetietokantoja sekä hankkii tilastopalveluihin ja tietokantoihin koko kaupunkia koskevia lisenssejä ja käyttöoikeuksia. Maksullisia, kaikkien hallintokuntien käytettävissä olevia tietokantoja ovat tällä hetkellä mm. Tilastokeskuksen tuottamat kaupunki- ja seutuindikaattorit, väestötietopalvelu ja sijoittumispalvelu.

Kirjaston kokoelmätietokanta, joka sisältää viitetietoja mm. kaupungin virastoissa tehdyistä julkaisuista, on vapaasti kaikkien käytettävissä sekä internetissä että kaupungin intranetissä. Kokoelmätietokannan kautta löytyvät myös internetissä ilmestyvät tietokeskuksen ja kaupungin muiden virastojen verkkojulkaisut.

Kansainvälistä vertailutietoa tuotetaan ja ylläpidetään pohjoismaiden suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen perustilastoja sisältävään Nordstat-tilastotietokantaan. Eurostatin kaupunkitiedon Urban Audit -tilastotietokannan tietojen tuottamisessa ja kehittämistyössä tietokeskus on aktiivisesti mukana yhdessä Tilastokeskuksen ja muiden tietoa tuottavien kaupunkien kanssa. Uutena avauksena Helsinkiä ja Helsingin seutua kuvaavia tietoja on viety myös kansainväliseen Global City Indicators -tietokantaan.

2.4 Asiantuntijoiden verkostot ja yhteistyökumppanit

Hallintokuntien, elinkeinoelämän, tutkimustoiminnan ja kuntalaisten tarpeiden huomioiminen vaativat asiantuntijoiden yhteistyötä. Tilastoammattilaisten tueksi tarvitaan hallintokunnista ilmiöalueittaista asiantuntemusta erityisesti teematilastoissa ja tilastollisissa tutkimuksissa. Tämän vuoksi tuotteet laaditaan yhteistyössä eri hallintokuntien kanssa, ja hallintokunnat osallistuvat julkaisujen rahoitukseen sopimus pohjaisesti.

Seudullisen yhteistyön tiivistymisen myötä yhä useampia tuotteita ja palveluita kehitetään seudullisiksi. Tietoyhteistyön seudullinen organisointi ja johtaminen takaavat harmonisoitujen seututuotteiden kehittämiseksi nykyistä sopimus pohjaista yhteistyötä pitkäjänteisemmät suuntaviivat. Näin turvataan myös vakaammat mahdollisuudet ja voimavarat hankkeiden toteuttamiseksi.

Tietokeskus tuo esille suurkaupungin tietotarpeita ja erityispiirteitä sekä korostaa kaupunkitiedon merkitystä ja sen mukaan saamista kansallisiin ja kansainvälisiin tietojärjestelmiin. Esimerkkinä tästä on vuonna 2013 valtiovarainministeriön johdolla käynnistynyt laaja kuntatilastoinnin kehittämisohjelma, jonka toteuttamiseen tietokeskus osallistuu aktiivisesti. Toimintatapana on myös kaupunkitilastojen ja -tutkimuksen asiantuntijoiden yhteistyö. Valtakunnallisten tilastovirastojen rooli on kaupunkitilastoissa keskeinen, samoin yhteistyö Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin asiantuntijoiden kanssa.

3. HELSINGIN KAUPUNGIN TUTKIMUS- OHJELMA JA HELSINKI-TILASTON KEHITTÄMISHANKKEET VUOSILLE 2014–2015

Helsingin kaupungin tilasto- ja tutkimusohjelma vuosiksi 2014–2015 määrittelee keskeiset tutkimushankkeet ja Helsinki-tilaston kehittämishankkeet. Kyse on erityisesti Helsingin kaupungin tietokeskuksessa tehtävästä tilasto- ja tutkimustyöstä, mutta samalla tietokeskuksen kautta yhteistyössä koordinoitavasta tutkimustoiminnasta. Tietokeskuksen tutkimukset ovat tyypillisesti varsin laajoja ja erilaisia kaupunki-ilmiöitä tarkastelevia, monia eri kaupungin hallintokuntia koskevia kokonaisuuksia. Ohjelmakaudella korostuu yhteistyö korkeakoulukenttään mistä osoituksena tietokeskus on mukana Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka - tutkimus ja yhteistyöohjelmassa yhdessä Helsingin seudun korkeakoulujen kanssa. Helsingin seudun erityispiirteiden tutkiminen on toinen keskeinen huomion kohde. Kansainvälinen yhteistyö ja Helsingin ymmärtäminen osana kansainvälistä kenttää näkyy tutkimusohjelmassa myös. Tutkimusten tarkastelu kiinnittyy usein erilaisiin rakenteisiin, mutta tutkimuksissa huomioidaan myös kaupunkilaiset erilaisista näkökulmista lähtien. Mukana hankkeissa on esimerkiksi kaupunkilaisten osallistumiseen tai palveluihin liittyvät tutkimukset.

Helsinki-tilaston kehittämishankkeiden tavoitteena on kohentaa perustilastojen laatua, tuottaa tilastotietoja uusista ennen tilastoimattomista ilmiöistä sekä parantaa merkittäväällä tavalla ilmiöalueen tai aluekuvausten osuvuutta vastaamaan toimintaympäristön muutoksia. Useat hankkeet liittyvät tietojen harmonisointiin ja parempaan hallintaan sekä tietojen asiakaslähtöiseen avaamiseen tiedon eri tarvitsija- ja käyttäjäryhmille. Tavoitteena on myös kansainvälisten vertailutietojen kehittäminen.

Tilasto- ja tutkimusohjelman laatiminen on merkinnyt laajaa kuulemiskierrosta tietokeskuksen yhteistyökumppaneiden kanssa niin Helsingin kaupungin eri hallintokuntien, korkeakoulujen kuin ns. kolmannen sektorin kanssa. Näiden tapaamisten kautta on kiteytynyt tutkimusohjelmaan kirjatut teemat ja hankkeet. Hankkeissa mainitaan tekijöinä tietokeskuksen tutkijoita. Omien tutkimustehtäviensä ohella tietokeskuksen tutkijat toimivat asiantuntijoina tietokeskuksen yhteistyökumppaneiden tutkimushankkeissa.

Tilasto- ja tutkimusohjelman hankkeet on ryhmitelty seuraavien kokonaisuuksien alle:

- Väestö, asuminen, kaupunkirakenne ja ympäristö
- Hyvinvointi, terveys ja palvelut
- Kuntatalous, työmarkkinat, koulutus ja kilpailukyky
- Demokratia, hallinto ja kaupunkikulttuuri

Erilliseksi kohdaksi on koottu hankkeet, jotka kokoavat useita eri teemoja. Niillä pyritään parantamaan tietojen käytettävyyttä.

3.1 Väestö, asuminen, kaupunkirakenne ja ympäristö

Väestötilaston kehittämishankkeet liittyvät ennen muuta maahanmuuttajatilastoinnin kehittämiseen. Asumiseen liittyvissä tilasto- ja tutkimushankkeissa puolestaan tarkastellaan mm. asuntokannan kehitystä, asumistason ja hallintaperusteen muutoksia eri väestöryhmissä ja elinvaiheissa, asumisen hinnanmuodostusta, uudenlaisia asumisen malleja, erityisryhmien, kuten senioriasukkaiden, maahanmuuttajien ja lapsiperheiden asumista sekä asumistoi-veita ja niissä havaittavia muutoksia. Näiden lisäksi tarkastellaan kaupungin sisäistä kehitystä kiinnittämällä huomiota alueiden välisiin eroihin ja erojen kehitykseen.

Kaupungin kehitystä pyritään tarkastelemaan entistä enemmän myös toiminnallisesta näkökulmasta. Tällöin liikkuminen ja saavutettavuus nousevat keskeisiksi teemoiksi. Erilaisilla indikaattoreilla ja vertailevalla otteella on tärkeä rooli kaupunkirakennetta ja asuinalueiden eroja tarkastelevissa tutkimuksissa.

Kaupunkiluontoon kohdistuvassa tutkimuksessa jatketaan urbaanin biodiversiteetin ja biotooppien kartoitustyötä. Pidemmän aikavälin tavoitteena on kaupunkitasoisen biotooppikuvauksen aikaan saaminen. Tällaista tarvitaan mm. arvioitaessa erilaisten hankkeiden ympäristövaikutuksia. Helsingin ympäristökeskus on tehnyt merkittävää työtä ympäristötilastojen kehittämiseksi, mm. laajentamalla tilastopalvelun seudulliseksi. Tämä työ jatkuu myös vuosina 2014–2015 ja tietokeskus on mukana yhteistyössä. Lisäksi tietokeskus jatkaa työtä maankäytön tilastoinnin kehittämiseksi.

Hanke 1. Toisen polven ulkomaalaisten tilastointi

Tilastohanke

Kuvaus: Tietoja toisen polven ulkomaalaisista kysytään yhä enemmän maahanmuuton lisääntymisen myötä. Toistaiseksi tietoja ei ole ollut saatavissa. Nyt Tilastokeskuksesta vuosittain hankittavaa väestötilastoinnin perusaineistoa täydennetään tiedoilla henkilöiden isän ja äidin syntymämaasta ja maassaoloajasta.

Näillä tiedoilla laajennetaan vuosittain julkaistavia väestötilastoja ”Helsingin väestö vuodenvaihteessa..”, ”Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna..” ja ”Foreigners in Helsinki...”.

Tämä laaja aineisto on myös tärkeä tietopalvelun ja tutkimuksen perusaineisto.

Vastuuhenkilö: Pekka Vuori

Muut tekijät: Tea Tikkanen

Arvioitu valmistumisaika: 2014 alkaen

Hanke 2. Välimallin vuokra-asunnot ja asukkaat

Tilastohanke

Kuvaus: Helsinkiin on valmistunut vuodesta 2009 lähtien noin 2 500 valtion lyhytaikaisella korkotukilainalla lainoitettua ns. välimallin vuokra-asuntoa. Välimallin vuokra-asuntojen asukasvalintaan eikä vuokraan sisälly valtion tavanomaisille korkotukilainoille asetettuja rajoituksia. Hankkeessa selvitetään välimallin vuokra-asuntojen sekä asunto- että asukasrakenne kuntarekisteristä saatavien tietojen pohjalta.

Lisäksi aineistoon yhdistetään välimallin vuokra-asuntojen asukkaiden mahdollista toimeentuloasiakkuutta koskevat tiedot.

Vastuhenkilö: Eija Rauniomaa

Muut tekijät: Virva Kuparinen

Arvioitu valmistumisaika: 2014

Hanke 3. Kaupungin vuokra-asunnot ja asukkaat

Tilastohanke

Kuvaus: Vuonna 2011 valmistui kaupungin kuntarekisterin eri rekisteriosioiden tietoja yhdistelevä tilastotutkimus, jossa tarkasteltiin kaupungin omistaman vuokra-asuntokannan ja vuokra-asuntojen asukasrakennetta. Tutkimus toistetaan tilastokauden lopussa vuonna 2015. Tutkimuksen aineisto tullaan muodostamaan vastaavalla tavalla kuin vuonna 2011, mutta aineistoa täydennetään sosiaalivirastosta saatavalla toimeentulotulotuen saajien tiedoilla sekä Tilastokeskuksesta saatavilla tulo- ja pääasiallista toimintaa koskevilla tiedoilla. Lisäksi teemaan liittyen tuotetaan kiinteistövirastolle sisäiseen käyttöön noin kahden vuoden välein palvelutiedosto kaupungin vuokra-asuntojen asukkaiden kielitaustasta.

Vastuhenkilö: Eija Rauniomaa

Muut tekijät: Maija Vihavainen, kaupunkitutkimusosaston tutkijat

Arvioitu valmistumisaika: 2016

Hanke 4. Helsingin asuntomarkkinoiden muutoksia 1990–2000-luvulla

Tilastohanke

Kuvaus: Tuotetaan asuntomarkkinoiden 1990- ja 2000-luvulla tapahtuneista muutoksista tilastollinen kuvaus siten, että tilastojulkaisuun sisällytetään kootusti asuntokannan ja asumisolojen kehitystä sekä asuntomarkkinoiden (hinnat ja vuokrat) kehitystä kuvaavat perusmuuttajat ja niitä koskevat tiedot.

Vastuhenkilö: Maija Vihavainen

Muut tekijät: Virva Kuparinen

Arvioitu valmistumisaika: 2014

Hanke 5. Asumisvalinnat ja valikoiva muuttoliike Helsingin seudulla (NODES-projektin jatkoa)

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimushankkeessa selvitetään valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaa ja yhteyksiä alueellisen eriytymisen kehitykseen pääkaupunkiseudulla. Erityisesti tarkastellaan asumisvalintojen ja muuttopäätösten syitä sekä selvitetään niiden asukkaiden kokemuksia, jotka asuvat sosioekonomiselta kehitykseltään heikommilla alueilla. Valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaa tarkastellaan sekä kantäväestön (osahanke 1) että maahanmuuttajien (osahanke 2) asumisvalintojen näkökulmista.

Hanke toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Vastuhenkilö: Katja Vilkama

Yhteistyötahot: Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitos (Mari Vaattovaaran tutkimustiimi), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (Timo Kauppinen)

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 6. Asuntokuntarakenne, muuttotrendit ja asumispreferenssit kantakaupungissa – erityistarkastelussa lapsiperheet

Tutkimushanke

Kuvaus: Selvitetään Helsingin kantakaupungin väestörakenteen muutosta, erityisesti lapsiperheiden kasvavaa osuutta kantakaupungissa, muuttovirtojen kääntymistä ja kehyskuntiin suuntautuvan muuton vähenemistä. Onko Helsingistä löydettävissä merkkejä ns. reurbanisaatiosta eli ilmiöstä, jossa kaupungin keskustasta on tullut eri asuntokuntatyypeille ja sosiaaliryhmille vetovoimaisempi asuinpaikka? Käytetään hyväksi pitkän aikavälin asukaskohtaisia muuttotietoja, jota täydennetään kohdenetulla asukaskyselyllä.

Vastuhenkilö: Ari Niska

Yhteistyötahot: Tilasto- ja tietopalveluosasto, Pekka Mustonen

Aikataulu: 2014 aineiston kerääminen, tulokset 2015

Hanke 7. Korkealla asumisen asumiskokemuksia Suomesta

Tutkimushanke

Kuvaus: Selvitetään seitsemässä tavallista korkeammassa (yli 15 krs.) tornitalossa asuvien asukkaiden asukasrakennetta ja asumiskokemuksia. Vertailuaineistona on käytetty tornitalojen lähistöllä asuvia. Aineisto on kerätty 2011 ja raportoitu kaupunkisuunnitteluvirastolle. Nyt tehtävässä selvityksessä näkökulma on laajempi. Tuloksia vertaillaan muissa maissa saatuihin vastaaviin kyselytuloksiin ja tarkastelua tarkennetaan talotasolle.

Vastuhenkilöt: Ari Niska & Markus Laine

Yhteistyötahot: Kaupunkisuunnitteluvirasto

Aikataulu: 2014

Hanke 8. Asuntokysyntä ja kaupunkirakenne

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimuksessa selvitetään kotitalouksien asuntokysyntään vaikuttavia tekijöitä ja näissä tekijöissä tapahtuneita muutoksia vuosina 1985–2012. Asuntokysynnän mittana käytetään sekä asuinpinta-alaa että aineiston salliessa asunnon arvoa.

Tutkimuksessa tarkastellaan ensivaiheessa asunnon hallintamuodon valintaa, jonka jälkeen edetään tarkastelemaan asuntokysyntää asuinpinta-alan ja sijaintipaikan valinnan näkökulmasta.

Vastuuhenkilö: Henrik Lönnqvist

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 9. Saavutettavuus ja asuntojen hinnat pääkaupunkiseudulla

Tutkimushanke

Kuvaus: Hankkeessa tarkastellaan saavutettavuuden ja kaupunkirakenteen toiminnallisten osien vaikutusta asuntojen hintoihin. Erityishuomio kohdistuu siihen, mikä rooli on työpaikkojen sijainnilla asuntojen hintoihin. Samalla huomioidaan useita muitakin sijaintiin ja asuinalueen laatuun liittyviä tekijöitä.

Vastuuhenkilöt: Henrik Lönnqvist, Jenni Väliniemi-Laurson

Yhteistyötahot: Tuuli Toivonen (Helsingin yliopisto)

Aikataulu: 2013–2014

Hanke 10. Vanhojen ja uusien asuinalueiden kehityksen seuranta ja alueellisen eriytymisen tutkimus

Tutkimushanke

Kuvaus: Asuinalueiden kehityksen seuranta ja alueiden välisten erojen tutkimusta jatketaan ja kehitetään edelleen. Asuinalueiden kehityksen kuvaaminen hyvin valikoiduilla ja toistettavissa olevilla mittareilla on tärkeää, jotta alueellisista eroista puhuminen ei jää pelkkien mielikuvien varaan. Tutkimushanke koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäinen (osahanke 1) keskittyy alueellisten erojen kuvaamisessa käytettävien mittareiden kehittämiseen. Tulevalla tutkimuskaudella pyritään löytämään ja kehittämään mittareita, jotka kuvaisivat nykyistä tarkemmin syrjäytymisen riskejä sekä toisaalta eroja alueiden hyvinvoinnissa (ns. myönteinen pöhinä). Hankkeen toisessa osassa (osahanke 2) toteutetaan tapaustutkimus lähiöprojektin ja/tai Urban- ohjelman kohdealueina olleiden vanhojen lähiöiden kehityksestä. Vanhojen lähiöiden kehityskaarta seurataan tilastojen avulla, jotta saadaan tietoa asukasrakenteen kehityksestä alueilla. Lisäksi kartoitetaan asukkaiden kokemuksia alueen muutoksista ja lähiöprojektin vaikutuksista. Kolmantena (osahanke 3) hankkeen osana aloitetaan seuranta uusien asuinalueiden kehityksestä.

Ensi vaiheeseen kytketään tutkimus muuttoliikkeestä, ketkä alueille ovat muuttaneet ja mistä he ovat tulleet. Lisäksi valmistellaan menetelmää uusien rakenteilla olevien alueiden seurannan pohjaksi.

Vastuuhenkilöt: Katja Vilkkamaa ja Pekka Vuori

Muut tekijät: Jenni Väliniemi-Laurson, Tea Tikkanen, Henrik Lönnqvist,

Eija Rauniomaa, Elise Haapamäki

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 11. Urban vegetation types, land use and contribution to nature conservation

Tutkimushanke

Kuvaus: Empiirinen luonnontieteellinen tutkimus kaupungin putkilokasvilajeista ja niiden yhteisöistä suhteessa ympäristövaihteluun, maankäyttöön, hoitoon ja suoje-lutoimiin. Kansainvälisissä tieteellisissä sarjoissa julkaistava väitöskirja, joka koostuu useista artikkeleista.

Vastuhenkilö: Inkeri Vähä-Piikkiö

Yhteistyötahot: Helsingin yliopisto, Heikki Hänninen, METLA/Luonnonvaravirasto
Maija Salemaa

Aikataulu: 2014–2017

Hanke 12. Seudullisen maanpeitteisyysaineiston tuottaminen

Tilastohanke

Kuvaus: Hankkeessa tuotetaan pääkaupunkiseudun kattava maanpeitteisyyttä kuvaava tietoaineisto. Aineisto kuvaa pääkaupunkiseudun alueen jakautumista vettä läpäisemättömään pintaan, vettä läpäisevään pintaan sekä vesialueisiin. Aineisto toimii perusaineistona ja sitä voidaan hyödyntää erilaisissa maankäyttöön ja suunnit-teluun liittyvissä selvityksissä. Hanke toteutetaan seudullisena yhteistyöhankeena.

Vastuhenkilö: Ari Jaakola

Muut tekijät: Seudullinen yhteistyöhanke: Helsinki (tietokeskus, kaupunkimittaus-osasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, kaupunginkanslia, ympäristökeskus), HSY, Espoo, Vantaa

Aikataulu: 2014

3.2 Hyvinvointi, terveys ja palvelut

Väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan sekä palvelutarjonnan kuvauksessa keskeimmät tiedot sisältyvät tilastolliseen peruskuvaukseen. Näillä teemoilla on keskeinen asema myös säännöllisesti tuotetuissa kokoomajulkaisuissa. Ohjelmakaudella kehitetään sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden indikaattorikuvausta, laajennetaan eri väestöryhmien tilastollista tietoperustaa ja uudistetaan julkaisutarjontaa. Samalla pyritään vastaamaan seudullisen hyvinvointi- ja palvelutiedon kysynnän kasvuun. Erityistä huomiota kiinnitetään nuorten ja ikääntyvien sekä maahanmuuttajien elinoloihin ja hyvinvointiin, väestön ja väestöryhmien eriarvoisuuteen, toimeentulotukiasiakkuuksiin sekä turvallisuuskokemuksiin. Lisäksi tarkastellaan suurten kaupunkien sosiaali- ja terveyspalveluja (Kuutosvertailut) sekä uudenlaisia palvelujen järjestämistapoja (Palvelusetelikäytännöt).

Hanke 13. Nuorten hyvinvointi Helsingissä

Tilasto- ja tutkimushanke

Kuvaus: Hankkeen tavoitteena on tuottaa tilasto-, indikaattori- ja tutkimustietopohjaa Helsingin nuorten hyvinvointikertomusta varten. Hankkeessa muodostetaan olemassa olevaa tietoa hyödyntäen indikaattoreita, jotka kuvaavat helsinkiläisnuorten (15–29-v) hyvinvointia ja toimintakykyä sekä tuotetaan tutkimustietoa nuorten hyvinvoinnin eri osa-alueista. Indikaattori-, tilasto- ja tutkimustieto kootaan hankkeessa perustettavaan internetpalveluun. Palvelu suunnitellaan vuorovaikutteiseksi sekä mahdollistetaan eri toimijoiden ja nuorten verkko- ja blogikirjoittaminen. Yhteistyössä nuorisoasiainkeskuksen kanssa toteutetaan vuonna 2014 tiedon hyödyntämisen pilotointi nuorten ja eri toimijoiden yhteistyönä.

Vastuuhenkilöt: Stina Högnabba, Sanna Ranto ja Ari Jaakola

Yhteistyötahot: Nuorisoasiainkeskus, sosiaali- ja terveysvirasto, opetusvirasto, Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, Helsingin diakonissalaitos, Helsingin yliopisto

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 14. Kohorttitutkimus: Vuonna 1987 syntyneiden elinot Helsingissä

Tilasto- ja tutkimushanke

Kuvaus: THL:n kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimuksessa seurataan suomalaisten viranomaisten ylläpitämien rekistereiden avulla kaikkia Suomessa 1987 syntyneitä nuoria ja heidän perheitään sikiöiästä nykypäivään. Aineistoon on yhdistetty terveyteen, sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön työssäkäyntiin yms. liittyviä rekisteritietoja, jotka mahdollistavat muutosten seurannan nuoreen aikuisuuteen asti.

Tutkimuksessa seurataan vuonna 1987 syntyneiden helsinkiläisten hyvinvointieroja ja verrataan helsinkiläisten nuorten hyvinvointia saman ikäluokan hyvinvointiin muualla Suomessa.

Vastuuhenkilö: Elise Haapamäki

Muut tekijät: Stina Högnabba, Pekka Borg, Sanna Ranto

Yhteistyötahot: THL

Aikataulu: 2014

Hanke 15. Varhaiskasvatus ja pienten lasten tuet Helsingissä

Tilastohanke

Kuvaus: Tilastohanke, jossa tarkastellaan pienten lasten hoidon kokonaisuutta Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston ja Kansaneläkelaitoksen tilastojen kautta. Pienten lasten hoidon kokonaisuus sisältää kunnan järjestämän päivähoiton sekä sille vaihtoehtoiset Kelan maksamat tuet pienten lasten hoitamiselle kotona ja päivähoiton järjestämiseksi yksityisellä palveluntuottajalla. Tilastojen kautta seurataan pienten lasten eri hoitomuotojen käyttökehitystä viime vuosina ja tarkastellaan Helsingin sisäisiä alueellisia eroja.

Vastuuhenkilöt: Elise Haapamäki ja Sanna Ranto

Muut tekijät: Tilasto- ja tietopalveluosasto, kaupunkitutkimusosasto, varhaiskasvatusvirasto

Aikataulu: 20154–2015

Hanke 16. Hyvinvointierojen seurannan kehittäminen

Tutkimushanke

Kuvaus: Hankkeen tehtävänä on laatia selvitys hyvinvointierojen muutosten seurannan kehittämisestä sekä ehdotukset siitä, miten seurannan tuloksia voidaan hyödyntää hyvinvointierojen kaventamiseksi. Kaupunginjohtaja on johtajistokäsittelyssä 2.4.2014 nimittänyt työryhmän, jonka nimi on hyvinvointierojen seurannan kehittämisen työryhmä. Hanke on osa Helsingin strategiaohjelman 2013–2016 toimeenpanoa.

Vastuuhenkilöt: Tuula Vesanen, työryhmä

Yhteistyötahot: Kaupunginkanslia, kaupunginkirjasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, kulttuurikeskus, liikuntavirasto, nuorisoasiainkeskus, opetusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto sekä varhaiskasvatusvirasto

Aikataulu: 2013–2015

Hanke 17. Väestön ikärakenteen vanhenemisen vaikutukset

Tilastohanke

Kuvaus: Biologinen ikääntyminen ja toimintakyvyn heikkeneminen tapahtuu eri yksilöillä eri tahtiin, mutta ikään liittyy myös valtaosalle yhteisiä piirteitä. 65 vuotta täyttäneet ovat pääosin jättäneet työelämän taakseen, mutta ovat edelleen, sairauksista huolimatta, varsin toimintakykyisiä vähintään kymmenen seuraavaa vuotta. 75 vuotta täyttäneiden toimintakyky alkaa heiketä ja kun 85 vuotta on saavutettu, on hoivan tarve selvästi kasvanut (go-go, slow-go, no-go). Selvityksessä tarkastellaan eri ikäryhmien toimintakyvyn muutoksia, elintapoja sekä toimintakyvyltään erilaisien ryhmien itsenäisen elämän ja palvelujen tarpeita kaupungin järjestäminä tai yksityisesti tuotettuna. Lisäksi tarkastellaan ikärakenteen vanhenemisen merkitystä

kaupungin toiminnassa kaupunkirakenteen ja palvelurakenteen kannalta.

Vastuhenkilö: Sini Askelo.

Muut tekijät: Sosiaali- ja terveysvirasto, THL

Aikataulu: 2015

Hanke 18. Ikääntyvien hyvinvointi ja asuminen

Tutkimushanke

Kuvaus: Selvitetään yli 50-vuotiaiden tyytyväisyyttä elämään, osallistumista vapaaehtoistyöhön, asumisoloihin, terveydentila ja kokemuksia ja/tai odotuksia pitkäaikaishoidon järjestämisestä. Kyse on kaupunkien välisen vertailun kehittämishankkeesta, jossa ensimmäistä kertaa tiedustellaan ikääntyviltä hyvinvointiin ja asumisen järjestämiseen liittyviä asioita eri kaupungeissa yhtä aikaa samojen kysymysten avulla. Tässä ns. EU-Tools-projektissa oli mukana yhdeksän eurooppalaista 12 kaupunkia kolmesta maasta, Saksasta, Hollannista ja Suomesta.

Vastuhenkilö: Ari Niska

Yhteistyötahot: Tuula Miettinen ja Harri Sinkko, Espoo, Vantaa, EU-Tools-hanke

Aikataulu: 2014

Hanke 19. Tulonjaon ja tulojen rakenteen kehitys Helsingissä

Tilastohanke

Kuvaus: Tarkastellaan tulonjakoa ja sen kehitystä Helsingissä suurpiireittäin keskittymällä eri tuloryhmien alueelliseen esiintymiseen sekä pienituloisuuteen ja pienituloisuusriskiin. Tulojen rakennetta ja sen kehitystä voidaan tarkastella myös pienaluetasolla.

Vastuhenkilö: Leena Hietaniemi

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 20. Yksin asuvat

Tutkimushanke

Kuvaus: Yksin asuminen on yleistynyt nopeasti erityisesti kaupungeissa ja joka toinen asuntokunta Helsingissä on yksinasuvia. Yksinasuvat eivät kuitenkaan ole yhdenmukainen ryhmä, vaan esimerkiksi nuorilla ja iäkkäillä, leskillä, omasta halustaan ja tahtomattaan yksin asuvilla elämäntilanteet voivat vaihdella suuresti.

Yksin kaupungissa -teemaa tarkastellaan artikkelisarjassa/kirjahankkeessa eri näkökulmista, kuten hyvinvoinnin, palvelujen käytön, elämäntyylien ja muuttoliikkeen kautta.

Vastuhenkilöt: Pekka Borg, Vesa Keskinen

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 21. Maahanmuuttajien ja valtaväestön toimeentulotuki-asiakkuuksien seuranta Helsingissä vuodesta 2007 lukien

Tutkimushanke

Kuvaus: Maahanmuuttajat ovat tutkimusten mukaan noin kolme kertaa yleisemmin toimeentulotuen saajina kuin valtaväestö. Poikkileikkaustarkastelu ei kuitenkaan ole varsinkaan maahanmuuttajien kohdalla tarkasteluun riittävä taso, sillä maassaoloajan on todettu vaikuttavan maahanmuuttajien työmarkkinaosallisuuteen. Toimeentulotuen asiakkuuksien kestoaa määrittelee koko väestön tasolla polarisaatio. Vuonna 2012 reilu neljännes asiakkaista oli pitkäaikaisasiakkaita, jotka saivat toimeentulotukea 10–12 kuukautta vuodessa, ja toisaalta jopa 39 prosenttia oli erittäin lyhytaikaisia asiakkaita, joilla tuen saanti kesti vain 1–3 kuukautta (THL, 2012). Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten maahanmuuttajat sijoittuvat vastaavassa tarkastelussa ja mitkä tekijät vaikuttavat tukitarpeeseen.

Vastuuhenkilöt: Anu Yijälä ja Pekka Borg

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 22. Kuutosvertailut

Tilastohanke

Kuvaus: Kuutosvertailussa vertaillaan kuuden suurimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) sosiaali- ja terveystalouksia. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien (lasten päivähoito, lastensuojelu, aikuissosiaalityö, päihdehuolto, kehitysvammahuolto, vammaispalvelut sekä vanhustalouksien palvelut) asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja edeltävän vuoden asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista. Tärkeimmät tiedot esitetään raporteissa usean vuoden aikasarjoina. Tiedot on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Raportteihin sisältyy tilastotietojen lisäksi erillisiä selvityksiä esimerkiksi palvelujen organisoinnista ja kuntien suunnitelmista tietyn palvelurakenteen muuttamisesta.

Kaupunkien asiantuntijat sopivat tiedonkeruulle mahdollisimman yhdenmukaiset määrittelyt, toteuttavat tiedonkeruun käytännössä ja analysoivat tuloksia. Kuusikko-työryhmien sihteerit kokoavat tiedot yhteen ja kirjoittavat ryhmäkohtaiset raportit.

Vastuuhenkilöt: Anssi Vartiainen ja Hanna Ahlgren-Leinvuo

Muut tekijät: Kuutoskaupunkien sosiaali- ja terveystalouden asiantuntijoista koostuvat työryhmät

Aikataulu: 2014–2016

Hanke 23. Asukkaiden turvallisuuskokemukset

Tutkimushanke

Kuvaus: Helsingiläisten joutumista rikosten kohteeksi ja koettua turvallisuutta on tutkittu vuodesta 2003 alkaen kolmen vuoden välein yhteensä neljällä kyselyllä. Aineistojen keräämisen on pääosin rahoittanut hallintokeskuksen turvallisuus- ja valmiusosasto ja osin Helsingin poliisilaitos. Aineiston käsittely ja tutkimusraportointi

on tehty tietokeskuksessa. Kyselyt on suunnattu suomen- ja ruotsinkielisille helsinkiläisille. Maahanmuuttajat muodostavat jo merkittävän väestöryhmän Helsingissä ja heidän määränsä tulee kasvamaan. Heidän rikos- ja turvallisuuskokemuksensa voivat poiketa merkittävästikin kantaväestön kokemuksista ja heidän tavoittamisensa tutkimuksellisesti tulee yhä tärkeämmäksi. Hankkeessa toteutetaan kaksi rinnakkaista tutkimusta, joissa helsinkiläisten turvallisuuskokemuksia tarkastellaan yhtäältä maahanmuuttajien ja toisaalta kantaväestön kokemana.

Helsingin turvallisuustutkimus 2015 (vrt. Tietoa Stadista 2011 - ohjelman tutkimushanke 25) . Tällä kyselyllä selvitetään kantaväestön joutumista rikosten kohteiksi ja koettua turvallisuutta. Viimeisimmän kyselyn tulokset on raportoitu tietokeskuksen sarjassa syksyllä 2013. Seuraava suunniteltu aineiston keruu ajoittuu syksyyn 2015.

Toisen sukupolven nuorten maahanmuuttajien turvallisuuskokemusten kartoittaminen. Tutkimuksen kohteena ovat Helsingissä asuvat toisen polven maahanmuuttajanuoret. Heidän turvallisuuden tunnettaan ja kokemuksiaan häirinnän tai rikosten kohteeksi joutumisesta selvitetään kyselytutkimuksella, jonka aineisto kerättiin syksyllä 2013. Kyseessä on kokonaistutkimus, jonka kohteena ovat kaikki 15–29-vuotiaat helsinkiläiset, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla ja jotka ovat muuttaneet Suomeen alle kouluikäisinä tai syntyneet täällä.

Tutkimus tehdään kaupunginkanslian aloitteesta ja se raportoidaan vuonna 2014.

Vastuuhenkilöt: Tuula Joronen, Eija Laihinen, Martti Tuominen

Yhteistyötahot: Kaupunginkanslia

Aikataulu: 2014–2016

Hanke 24. Palvelusetelikäytännöt

Tutkimushanke

Kuvaus: Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistavat ovat muutoksessa. Entistä enemmän on otettu käyttöön kuntien myöntämiä palveluseteleitä, joita henkilö voi käyttää sovittujen yksityisten tuottajien tai järjestöjen palveluiden hankkimiseen. Tutkimuksella selvitetään, onko sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen palvelusetelikäytännöillä eriarvoistavia vaikutuksia.

Vastuuhenkilö: Pekka Borg

Yhteistyötahot: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, varhaiskasvatusvirasto, opetusvirasto

Aikataulu: Väliraportti 2015, valmistuu vuonna 2016

3.3 Kuntatalous, työmarkkinat, koulutus ja kilpailukyky

Helsingin seutu on Suomen suurin talousalue. Se tuottaa kolmanneksen koko maan bruttokansantuotteesta, joten sen menestyksellä ja kilpailukyvyllä on myös kansallisesti suuri merkitys. Helsingin mahdollisuudet tarjota asukkailleen kattavat peruspalvelut riippuvat keskeisesti aluetalouden hyvästä kehityksestä. Työvoiman tarjonnan niukentuessa koulutustarjonnan kohdistaminen tarvetta vastaavaksi nousee keskeiseksi kysymykseksi, samoin koulutuksesta valmistuneiden ja maahan muuttavien ulkomaalaisten siirtyminen työelämään.

Ohjelmakauden 2014–2015 painopistealueita ovat Helsingin toimialarakenteen kehitys ja sen vaikutukset talouskasvuun, taloudellisen kasvun mekanismit, talouden uudet kasvualat sekä Helsingin kaupungin palvelukustannusten tutkimus. Kunnallistalouden kehitystä seurataan vuosittain tuotettavilla analyyseillä. Lisäksi tilasto- ja tutkimusohjelmassa on mukana useita kilpailukyvyn vahvistamiseen liittyviä yhteistyöhankkeita. Usean vuoden tauon jälkeen kartoitetaan myös kotitalouksien taloudellista asemaa ja tulojaon kehitystä.

Hanke 25. Aluetalouksien kehitys vuosina 2000–2012

Tutkimushanke

Kuvaus: Kartoitetaan alueiden taloudellista kehitystä vuodesta 2000 alkaen, ensisijaisesti suurimpiin seutukuntiin keskittyen. Selvitetään taloudellisen toiminnan alueellista keskittymistä sekä muutoksia tärkeimmillä toimialoilla, keskeisinä ilmiöinä tuotanto, työllisyys, työn tuottavuus ja investoinnit.

Kartoitetaan myös, missä määrin erot alueiden kokonaiskasvussa selittyvät niiden toimialarakenteesta käsin ja ovatko toisaalta eri alat kasvaneet hitaammin tai nopeammin kuin koko kansantaloudessa.

Vastuhenkilö: Ilkka Susiluoto

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 26. Talouden uudet kasvualat

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimushankkeessa kartoitetaan talouden kasvualoja ja arvioidaan joidenkin alojen kehitysedellytyksiä ja rajoitteita. Tutkimus muodostuu kahdesta erillisestä osasta. Ensimmäinen osa on kirjallisuuskatsaus, jossa käydään läpi aihealueen kansainvälistä tutkimusta. Tutkimuksen toisen osan muodostaa haastatteluaineiston pohjalta tehtävä analyysi. Miten aktiivisella kehittämisspolitiikalla voidaan vaikuttaa uuden toimialan tai klusterin menestymiseen?

Hanke liittyy elinkeinostrategian tavoitteisiin kehittää Helsinkiä maailmanluokan innovaatio- ja liiketoimintakeskuksena.

Vastuhenkilöt: Ilkka Susiluoto, Henrik Lönnqvist

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 27. Toimialojen tuottavuutta selittävät tekijät

Tutkimushanke

Kuvaus: Aluekasvussa eri toimialojen kasvun ja tuottavuuskehityksen taustalla voidaan nähdä toisaalta erikoistuminen omaan toimialaan, toisaalta muilta toimialoilta saatavat kasvuimpulssit, jotka toteutuvat monipuolisen toimialarakenteen antamien hyötyjen kautta. On myös esitetty, että kaupunkialueen riittävästä koosta tai toiminnan tiheästä sijoittumisesta seuraa omia kasautumisetujaan. Kaikki nämä kasvun taustatekijät kohottavat toimialojen tuottavuutta. Tutkimuksessa pyritään selvittämään sitä, missä määrin mainitut tekijät selittävät valittujen toimialojen pitkän ajan kehitystä alueilla. Työ kohdistuu seutukuntatasoiseen aineistoon, mahdollisuuksien mukaan suurimpiin seutukuntiin painottuen. Erityisesti pyritään selvittämään, toimivatko selittävät tekijät vuorovaikutuksessa toistensa kanssa vain ovatko ne toisistaan riippumattomia.

Vastuhenkilö: Ilkka Susiluoto

Aikataulu: 2013–2014

Hanke 28. Työikäisen väestön työmarkkina-aseman muutokset

Tilastohanke

Kuvaus: Ns. virtatilastotarkastelu työikäisen väestön työmarkkina-aseman muutoksista nousukauden huippuvuoden 2008 jälkeen vuonna 2009 alkaneen laskusuhdanteen aikana ja sen jälkeen. Tarvittava aineisto hankitaan tilasto- ja tutkimusosastojen yhteistyönä. Aineistotilaus toteutetaan muuttujayhdistelmällä, niin että se palvelee sekä tilastointia että tutkimustyötä.

Vastuhenkilö: Juha Suokas

Muut tekijät: Minna Salorinne

Aikataulu: Virtatilasto v. 2015

Hanke 29. Työvoiman kohorttiseuranta nousu- ja laskusuhdanteessa

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimushankkeessa selvitetään työikäisen väestön työmarkkina-aseman kehitystä vuosituhannen vaihteen jälkeen. Työllisyys- ja työttömyysjaksojen kestojen ohella huomio kiinnittyy yksilötason taustatekijöiden yhteyksiin työmarkkina-aseman muutoksien kanssa.

Vastuhenkilöt: Seppo Monten, Juha Suokas ja Minna Salorinne

Aikataulu: 2015

Hanke 30. Muuttajien sopeutuminen työ- ja asuntomarkkinoilla Helsingin seudulla

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimuksessa arvioidaan yksilötason seuranta-aineistoihin pohjautuen Helsinkiin ja Helsingin seudulle muuttavien työ- ja asumisuran kehittymistä. Muuttajien vertailuryhmän muodostavat seudulla jo asuvat. Tutkimuksessa arvioidaan seudun sisäisen muuttoliikkeen dynamiikkaa ja vaikutuksia kuntien talouteen. Tutkimusaineisto pyritään rakentamaan siten, että myös maahanmuuttajien ja kantaväestön työ- ja asuntomarkkinaurien kehitystä voidaan verrata keskenään.

Vastuhenkilö: Henrik Lönnqvist

Yhteistyötahot: Seppo Laakso / Kaupunkitutkimus TA Oy

Aikataulu: Aineisto syksy 2015, analyysi kevät 2016

Hanke 31. Maahanmuuttajien kiinnittyminen työmarkkinoille

Tutkimushanke

Kuvaus: Syntyperältään ulkomaalaisten työttömyys on kaikissa työikäisten ikäryhmissä huomattavasti yleisempää ja työllisyysasteet ovat matalampia kuin syntyperältään suomalaisilla. Heikko työmarkkina-asema on ollut tyypillinen erityisesti niille maahanmuuttajille, jotka ovat lähtöisin pakolaisista tuottavista maista. Osalle myös näistä maahanmuuttajista yrittäjyys on tarjonnut menestyksellisen tavan työllistyä, mutta ei kaikille. Esimerkiksi kurditaustaisista maahanmuuttajista merkittävä osa toimii yrittäjänä, mutta somalialaistaustaisten maahanmuuttajien yrittäjyysaktiivisuus on Suomessa jäänyt hyvin alhaiseksi, vaikka he muualla, esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa ovat perustaneet paljon yrityksiä. Tutkimuksessa selvitetään tämän ilmiön taustalla olevia tekijöitä.

Vastuhenkilö: Tuula Joronen

Yhteistyötahot: Abdirizak Hassan Mohamed, Ihmisoikeusliitto

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 32. Ulkomaalaistaustaisen väestön ammattirakenne

Tilastohanke

Kuvaus: Tilastokeskuksesta hankittu ulkomaalaistaustaisen väestön pääasiallisen toiminnan aineisto sisältää tiedoston ulkomaalaistaustaisista työllisistä asuinalueen ja ammatin mukaan vuosina 2009 ja 2010. Vuoden 2011 tiedot saadaan v. 2014. Aineiston tilastollinen tarkastelu julkaistaan artikkelina.

Vastuhenkilö: Minna Salorinne

Muut tekijät: Juha Suokas

Arvioitu valmistumisaika: 2015

Hanke 33. Nuorisotakuun toteutumisen tilastollinen seuranta ja raportointi

Tilastohanke

Kuvaus: Kaupunginjohtajan asettaman nuorten yhteiskuntatakuun, eli nuorisotakuun koordinoitutyöryhmän toimikausi on 1.1.2014–31.12.2016. Työryhmän puheenjohtaja on apulaiskaupunginjohtaja Ritva Viljanen. Työryhmän tehtävänä on kartoittaa palvelut ja kumppanit, joiden avulla kaupunki toteuttaa alle 30-vuotiaiden nuorten yhteiskuntatakuuta, raportoida nuorisotakuun toteutumisesta kahdesti vuodessa, arvioida ko. palvelujen osuvuutta nuorille, palvelujen yhteensopivuutta ja oikea-aikaisuutta sekä kartoittaa mahdolliset palveluaukot ja päällekkäisyydet.

Nuorten yhteiskuntatakuun keskeiset toimijat Helsingissä ovat kaupunginkanslian elinkeino-osasto / osastopäällikkö Eija Hanni sekä opetusvirasto / linjanjohtaja Liisa Pohjolainen. Tietokeskus tuottaa tilasto- ja indikaattoritietoa raportointia varten. Tilastot ja indikaattorit liitetään nuorten hyvinvointikertomus -internetsivustoon erillisenä välilehtenä.

Vastuuhenkilö: Minna Salorinne

Muut tekijät: Sanna Ranto, Elise Haapamäki ja Stina Högnabba

Aikataulu: 2014–2016

Hanke 34. Koulutuksen ja ammattien vastaavuus

Tutkimushanke

Kuvaus: Hankkeessa selvitetään eri koulutus- ja opintoaloilla tutkinnon suorittaneiden sijoittumista ammatteihin. Ammattien lisäksi tutkinnon suorittaneita kuvataan äidinkielen, sukupuolen, iän, työnantajasektorin ja työmarkkina-aseman mukaan. Tuotoksena on artikkelisarja.

Vastuuhenkilö: Seppo Monten

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 35. Toisen sukupolven maahanmuuttajien toisen asteen koulutukseen kiinnittyminen pääkaupunkiseudulla.

Tutkimushanke

Kuvaus: Lasten ja nuorten koulutuksellinen yhdenvertaisuus on suomalaisen yhteiskuntapolitiikan ydintä. Maahanmuuttajataustaisille nuorille koulutuksen nivelvaiheet ovat erityisen haastavia ja riski jäädä ilman toisen asteen koulutuspaikkaa on heillä merkittävä. Alhainen koulutustaso heijastuu heidän mahdollisuuksiinsa työmarkkinoilla. Tämän tutkimuksen tarkempi kysymyksenasettelu täsmentyy Helsingin kaupunginhallituksen keväällä 2013 asettaman, maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut Helsingissä -työryhmän saatua työnsä päätökseen.

Työryhmän tehtävänä on valmistella esitys maahanmuuttajataustaisten nuorten tarpeita vastaavien koulutuspalvelujen järjestämiseksi ja arvioida esitettyjen toimenpiteiden kustannusvaikutuksia ja rahoitusmalleja.

Vastuuhenkilöt: Tuula Joronen ja Suvi Linnanmäki-Koskela
Aikataulu: 2015–2016

Hanke 36. Helsingin ja suurten kaupunkien talousarvioihin ja tilinpäätöksiin liittyvät tarkastelut

Tutkimushanke

Kuvaus: Vuosittain laaditaan julkaisut kymmenen suurimman kaupungin talousarvioista ja tilinpäätöksistä. Lisäksi analysoidaan tarvittaessa verotulojen kehitystä joko erillisjulkaisuissa tai em. vuosittaisissa tarkasteluissa.

Vastuuhenkilö: Heikki Helin (asiantuntijapalvelu)

Yhteistyötahot: Suurimmat kaupungit

Aikataulu: Vuosittain 2014–2015

Hanke 37. Helsingin ja muiden suurten kaupunkien palvelukustannukset

Tutkimushanke

Kuvaus: Vuoden 2010 tilinpäätösten perusteella tehdään kymmenen suurimman kaupungin palvelukustannuksia koskeva tarkastelu. Strategiaohjelman mukaisesti kaupunki pyrkii rajoittamaan palvelutuotannon menojen kasvua siten, että menojen kasvu ei ylitä kustannustason nousua. Palvelukustannusten seuranta on tämän tavoitteen saavuttamisen arvioimiseksi keskeinen tutkimusteema.

Vastuuhenkilö: Heikki Helin (asiantuntijapalvelu)

Yhteistyötahot: Suurimmat kaupungit

Aikataulu: Vuosittain 2014–2015

Hanke 38. Helsinki osana kansainvälisiä innovaatioverkostoja

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimus kartoittaa innovaatioverkostoihin liittyvää teoreettista tutkimusta ja toisaalta analysoi haastatteluaineistoihin pohjautuen Helsingin kaupungin strategiaa ja käytännön toimenpiteitä innovaatioverkostoihin kytkeytymisessä.

Vastuuhenkilö: Henrik Lönnqvist

Yhteistyötahot: Markus Laine ja Ari-Veikko Anttiroiko (TaY)

Aikataulu: 2013–2014

3.4 Demokratia, hallinto ja kaupunkikulttuuri

Kunnallisessa demokratiassa tehdään ihmisten elämään suuresti vaikuttavia päätöksiä. Hyvinvointipalvelut, koulutus, kulttuuripalvelut, maankäyttö ja kaavoitus sekä itse demokraattiset toimintamallit ovat päätöksenteon kohteena. Demokratian ytimessä ovat kysymykset siitä, mitä valintoja tehdään, ketkä päätöksiä tekevät ja miten päätöksiä tehdään. Helsingin kaupungin strategiaohjelman keskeinen arvo on asukaslähtöisyys. Kuvattaessa metropolialueen demokratian tilaa, entistä tärkeämmäksi nousee metropolialueen sisäisten erojen ja niistä juontuvan seudullisen poliittisen kartan ymmärtäminen. Lisäymmärrystä tarvitaan myös erilaisten osallistumistapojen roolista päätöksentekojärjestelmässä

Helsingin kaupunki on noin 40 000 ihmisen organisaatio. Kaupungin strategiaohjelmassa johtaminen on nostettu yhdeksi painopistealueeksi. Ajassa liikkuvat vaatimukset tehokkuudesta, asiakaslähtöisyydestä ja innovatiivisuudesta ovat ristiriidassa keskenään, ellei mielekkäitä tapoja näiden yhdistämiseen löydetä. Yksi avainkysymyksistä on, miten henkilöstö ja johto näkevät mahdollisuutensa innovatiiviseen toimintaan ja toiminnan kehittämiseen kaupunkiorganisaation sisällä. Tulevaisuuden kannalta poliittisen yhteisön, vuorovaikutuskanavien, kaupunkiorganisaation ja asiakaspalvelun toimivuus ovat avainhaasteita, joihin alla olevat tutkimushankkeet tuovat omalta osaltaan lisävalaistusta.

Kaupunkikulttuuri eri piirteineen on Helsingin ja Helsingin seudun kannalta keskeinen voimavaratekijä, jonka käytön ja merkitysten tarkastelu sekä kansainvälinen vertailu on tärkeää. Tilastoinnin ja tutkimuksen kohteena ovat Helsingissä sijaitsevien kulttuurilaitosten merkitys ja käyttö, samoin erilaisten spontaanien kaupunkitapahtumien kirjo ja niiden merkitys.

Ohjelmakaudella tarkastellaan mm. helsinkiläisten kulttuurin kulutusta ja sen jakautumista alueellisesti ja eri väestöryhmissä. Toisaalta teemaa lähestytään erilaisten kulttuuriin liittyvien sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuristen merkitysten kautta.

Hanke 39. Helsingin demokratiapilottien seurantatutkimus

Tutkimushanke

Kuvaus: Vuonna 2013 Helsingin kaupunki käynnisti 10 demokratiapilottia, joiden tavoitteena on kehittää osallisuusmenetelmiä sekä kokeilla erilaisia teknologiaratkaisuja vuorovaikutukseen kuntalaisten ja päättäjien välille. Osallisuudella tarkoitetaan demokratiapiloteissa lähinnä sitä, miten kuntalaiset kokevat voivansa olla osa kunnan sosiaalista ja poliittista yhteisöä.

Vastuhenkilö: Stina Högnabba

Aikataulu: 2013–2014

Hanke 40. Osallistuvan lähidemokratian ja verkkodemokratian kehitys Helsingissä

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimuksessa selvitetään miten demokratiakäytännöt ovat kehittyneet demokratiapilottikokeilun jälkeen. Piloteissa kehitettiin osallistuvaan lähidemo-

kratiaan perustuvia toimintamalleja ja menetelmiä sekä pyrittiin kumppanuuteen Helsingin kaupungin kanssa. Mikä on ollut Helsingin kaupungin vuorovaikutuksellisten ja osallistuvan lähidemokratiamenetelmien kehityssuunta ja miten ne näkyvät kaupunkilaisten elämässä? Kaupunginkanslian uudella asukasyhteistyöyksiköllä voi myös olla merkittävä rooli lähidemokratiakäytäntöjen kehityksessä. Tutkimuksessa hyödynnetään piloteissa toimivien kaupunkilaisten tuottamaa raportoitua tietoa sekä tarkastellaan lähemmin tapaustutkimuksen keinoin muutamaa asuinalueita.

Vastuuhenkilö: Stina Högnabba

Yhteistyötahot: Kaupunginkanslia, asukasyhdistykset, Helka ry

Aikataulu: 2015

Hanke 41. Kulttuuritilasto Arts and Culture III

Tilasto- ja tutkimushanke

Kuvaus: Helsingin kaupungin tietokeskus ja kulttuurikeskus kokoavat vuoden 2014 aikana kulttuurijulkaisun paperisena ja Internetissä, joissa on kulttuuritilastoja ja artikkeleita kulttuurin alalta. Paperijulkaisu tuotetaan tilastoista ja niihin liittyvistä lyhyistä kommentteista. Internetissä julkaistava osuus sisältää tilastojen ohella hiukan laajempia artikkeleita keskeisistä ilmiöistä. Tilastojen esittämisessä hyödynnetään informaatiomuotoilua. Yhtenä osana julkaisua ja / tai nettisivuja on helsinkiläisille syksyllä 2013 tehdyn kulttuuri- ja vapaa-aikakyselyn tulokset. Aineisto kerättiin sähköpostilla, kaupungin Internet-sivuston sekä Facebookin kautta ”lumipallotekniikalla”. Ensimmäiset sata sähköpostia lähetettiin 21.10.2013 saatteella, että lähettäkää viestiä eteenpäin 1-20 tutullenne. Vastauksia saatiin 8.12.2013 mennessä yli 800.

Vastuuhenkilöt: Sini Askelo ja Vesa Keskinen

Muut tekijät: Helena Kotro, Reetta Sariola ja Satu Silvanto

Yhteistyötaho: Kulttuurikeskus

Aikataulu: 2014

Hanke 42. Urbanit elämäntavat -hanke

Tutkimushanke (2 osahanketta)

Kuvaus: Hankkeessa tarkastellaan nuoria aikuisia ja heidän erilaisia elämäntapavalintoja, jotka näkyvät kulutuksen, ajankäytön, toiveiden ja odotusten ja monien muiden erilaisten valintojen kautta. Helsinkiläisille 25–44 -vuotiaille suunnattu kyselyaineisto kerättiin vuonna 2013 ja sen tuloksia raportoidaan vuonna 2014. Hanke mahdollistaa monien eri teemojen tarkastelemisen ja myös mahdolliset vertailevat jatkotutkimukset on otettu huomioon jo suunnitteluvaiheessa.

Kyselyaineiston pohjalta julkaistaan useita erillisiä tutkimusraportteja.

Tekijänä Pekka Mustonen yhteistyössä Suomen Akatemian tutkijatohtori Taru Lindblomin (Turun yliopisto, taloussosiologia) kanssa.

Osahanke 1. Lapsiperheet Helsingissä

Urbanit elämäntavat -hankkeen aineiston kautta voidaan tarkastella varsin seik-

kaperäisesti lapsiperheiden tilannetta Helsingissä. Erityistä huomiota tullaan kiinnittämään elämäntapoihin ja asumiseen Helsingin eri alueilla. Hankkeen avulla saadaan lisätietoa mm. kantakaupungin lapsiperheiden mahdollisista erityispiirteistä. ”Lapsiperheet Helsingissä” -hanke tukee samalla muita hyvinvointiteemaan liittyviä hankkeita. Tuloksia on luvassa vuosien 2014 ja 2015 aikana.

Tekijänä Pekka Mustonen yhteistyössä Suomen Akatemian tutkijatohtori Taru Lindblomin (Turun yliopisto, taloussosiologia) kanssa.

Osahanke 2. ”Food and taste vs. lifestyles & class”

Toinen osahanke keskittyy Helsingissä viime vuosina vahvasti jalansijaan saaneen ruokakulttuurin sosiologisiin ulottuvuuksiin. Urbanit elämäntavat -aineiston avulla ihmisten makumaailmaa voidaan tarkastella laajasti niin alueittain kuin erilaisten taustamuuttujien mukaan. Myös alueelliset tarkastelut ovat mahdollisia. Tarkoituksena on tutkia ruokaan liittyvien käytäntöjen välittämää sosiaalista erottautumista. Ruokamaun oletetaan olevan hyvin konkreettinen kulttuuri- ja toisaalta sosiaalisen pääomaan liittyvä mittari. Hieman leikitellen luovan luokan tematiikalla, osahankkeen avulla halutaan selvittää ns. ”syövä luokan” olemassaoloa ja tämän empiirisesti havaittavan heterogeenisen ryhmän yhteisiä erityispiirteitä. Yksinkertaisemmin, aineiston avulla voidaan ryhmitellä vastaajia ruokamieltyymysten mukaan ja yhdistää nämä mieltymykset kulutuksesta johdettuihin elämäntyyliin. Tuloksia on luvassa vuosien 2014 ja 2015 aikana.

Tekijänä Pekka Mustonen yhteistyössä Suomen Akatemian tutkijatohtori Taru Lindblomin (Turun yliopisto, taloussosiologia) kanssa. Teeman ympärille ollaan kehittämässä tutkijayhteisöä, ja mahdollisia yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan kevään 2014 aikana.

Vastuhenkilö: Pekka Mustonen

Yhteistyötahot: Taru Lindblom, Turun yliopisto

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 43. Musiikkimakutesti – Helsinkiläiset ja musiikki -näyttelyn yhteydessä 2015–2016

Tutkimushanke

Kuvaus: Helsingin kaupungin museo valmistelelee vuodeksi 2015 Helsingin musiikinhistoriasta kertovaa laajaa näyttelyä, jonka työnimenä on Helsinkiläiset ja musiikki. Näyttely avautuu Hakasalmen huvilassa maaliskuussa 2015 ja kestää keväälle 2016. Näyttely on osa Sibelius 150 -juhlavuoden ohjelmaa.

Helsinkiläisten musiikkimaku ja kuuntelutottumukset ovat yksi Helsinkiläiset ja musiikki -näyttelyn aiheista. Se on tarkoitus tuoda näyttelyssä esiin toiminnallisesti sähköisen musiikkimakutestin muodossa. Testi laaditaan yhteistyössä Helsingin kaupungin tietokeskuksen kanssa, ja sen avulla kerätään aineistoa tutkimuskäyttöön. Näin voidaan jatkaa ja päivittää tietokeskuksen 1990-luvun alussa tekemää kyselypohjaista musiikkimakututkimusta ”Mozartista Leskiseen” (Keskinen 1994). Museossa näyttelyn aikana kerätty aineisto voidaan yhdistää muilla keinoin kerättyyn tietoon ja laajempaan kysymyksenasetteluun.

Yleisön kannalta makutestin tulee olla helppokäyttöinen, houkutteleva ja viihdyttävä, jotta vastauksia saadaan mahdollisimman paljon. Testi sijoitetaan näyttelyssä

omaksi osiokseen, jossa on tietokone, pöytä ja tuoli sekä taustateksti. Itse testi on sähköinen ja antaa välittömän tuloksen, esimerkiksi vastauksen kysymykseen: Mitä musiikkimakusi kertoo sinusta? Tarkoitus on vedota ihmisten haluun testata itseään, kasvattaa itsetuntemustaan ja verrata itseään muihin.

Käytännössä testissä kuunnellaan peräkkäin 8–10 erityylistä, nimeämätöntä ja vaikeasti tunnistettavaa musiikinäytettä. Näytteet ovat anonyymejä ja tyylin puolesta tyypillisiä ja epäpersoonallisia siksi, että niiden avulla halutaan selvittää vastaajien tuntemuksia ja mielipiteitä pikemmin tietyistä musiikinlajeista kuin yksittäisistä säveltäjistä, esittäjistä tai kappaleista. Kunkin näytteen kohdalla on arkinen ja helposti vastattava monivalintakysymys. Esimerkiksi:

Jos tällaista kuuluisi radiosta, mitä tekisit?

- 1) Jäisin kuuntelemaan innostuneena
- 2) Antaisin soida taustalla/Menehän tuo tiskatessa
- 3) Vaihtaisin heti kanavaa

Pakollisten demografisten taustatietojen antamisen jälkeen ohjelma ilmoittaa vastausten pohjalta vastaajan musiikkimakutyypin. Eri tyypit määritellään aiemmassa tutkimuksessa hahmoteltujen makuryhmien pohjalta. Tavoitteena ei ole tieteellisesti pätevän analyysin esittäminen vaan lähinnä vastaajan huvittaminen ja ehkäpä hännäminenkin. Vastaajat saivat kommentoida testin tarjoaman makutyypin osuvuutta, jolloin he saattavat innostua luonnehtimaan musiikkimakuaan omin sanoin. Tämä voisi hyvinkin tuottaa tutkimuksen kannalta kiinnostavaa aineistoa.

Testin sisältö, kysymysten muotoilu ja musiikinäytteet, suunnitellaan yhteistyössä tietokeskuksen kanssa siten, että se palvelee sekä tutkimuksen tarpeita että tuottaa näyttelykävijöille elämyksiä. Sujuvuus, toiminnallisuus ja koukuttavuus ovat tärkeitä. Museo vastaa testin ohjelmoinnista, ulkoasusta ja tekijänoikeusasioista. Testiä voidaan ehkä soveltaa näyttelyn verkkomarkkinoinnissa, jolloin on otettava huomioon musiikin verkkojulkaisemisen tekijänoikeusasiat.

Vastuuhenkilöt: Vesa Keskinen ja Timo Cantell

Yhteistyötahot: Helsingin kaupunginmuseo

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 44. Helsingin juhlaviikkojen yleisötutkimus

Tutkimushanke

Kuvaus: Tietokeskus on ollut apuna Helsingin juhlaviikkojen syksyllä 2013 kerätyn laajan kävijätutkimuksen suunnittelussa sekä vuoden 2014 aineistojen keruussa. Tutkimusaineistojen pohjalta kirjoitetaan raportti vuoden 2015 aikana.

Vastuuhenkilö: Pekka Mustonen

Yhteistyötahot: Helsingin juhlaviikot

Aikataulu: 2015

Hanke 45. WDC

Tutkimushanke

Kuvaus: Jo ennen vuoden 2012 designpääkaupunkivuotta ja sen jälkeen kerättiin tutkimusaineistoa WDC-vuodesta, kansalaisten käsityksistä ja tunnettuudesta vuotta kohtaan. Aineistosta tuotetaan tutkimusraportti vuoden 2014 aikana. Huomio on samalla WDC-vuoden pitkäaikaisissa vaikutuksissa.

Vastuhenkilö: Pekka Mustonen

Yhteistyötahot: WDC-toimisto

Aikataulu: 2014

Hanke 46. Helsinki ja festivaalit

Tutkimushanke

Kuvaus: Helsinki on ollut mukana kansainvälisessä festivaalientien vertailututkimuksessa. Aineisto saadaan käsittelyyn vuoden 2014 aikana, tutkimusraportti vuonna 2014–2015.

Vastuhenkilö: Heidi Pussila

Yhteistyötahot: Finland Festivals, Helsingin juhlatiimit

Aikataulu: 2015

Hanke 47. Helsinki ja uskonnolliset yhteisöt

Tutkimushanke

Kuvaus: Klassisista sekularisointisargumenteista huolimatta erilaisilla uskonnollisilla ilmiöillä ja yhteisöillä on nykyisessä kaupunkitilassa ja -elämässä yllättävän paljon merkitystä. Millainen uskonnollisten yhteisöjen keskittymä Helsinki on, minne yhteisöt sijoittuvat, minkälainen niiden jäsenkunta on, mitä nämä yhteisöt merkitsevät, miten Helsinki vertautuu kansallisesti ja kansainvälisesti? Näiden teemojen avulla kartoitetaan tilannetta, tuotetaan perusaineistoja ja sitä kautta tulkintoja.

Vastuhenkilö: Timo Cantell

Yhteistyötahot: Heikki Pesonen, Helsingin yliopisto

Aikataulu: 2015

Hanke 48. Kulttuuriyleisötutkimus

Tutkimushanke

Kuvaus: Tavoitteena on kartoittaa laajasti Helsingissä tapahtuvaa vapaa-ajan ja kulttuurin kulutusta. Tutkimuksessa tarkastellaan erilaisten tapahtumien yleisöjä, toisaalta tutkitaan laeemmin Helsingin ja Helsingin seudun asukkaiden vapaa-ajan kulutusta.

Vastuhenkilö: Timo Cantell

Yhteistyötahot: Helsingin kulttuurikeskus, eri taidelaitokset

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 49. Kirjastojen taloudellinen ja yhteiskunnallinen vaikutus

Tutkimushanke

Kuvaus: Tutkimuksessa kerätään tietoja kaupunginkirjaston merkityksistä kaupunkilaisille ja kirjastojen käyttäjille. Hankkeessa kerätään monipuolisesti tietoja kirjastojen taloudellisista merkityksistä, samoin kuin laeemmin sosiaalisista ja yhteiskunnallisista merkityksistä. Tutkimuksen eri erityisenä kohteena on ennakoida tulevan keskustakirjaston merkitystä ja käyttäjäkuntaa.

Vastuhenkilö: Timo Cantell

Yhteistyötahot: Helsingin kaupunginkirjasto, muita yhteistyökirjastoja Suomesta

Aikataulu: 2014–2015

3.5 Perustietovarantojen kehittäminen, tietovarantojen avaaminen, hallinta ja kehittäminen

Perustietovarantoja kehittämällä parannetaan tiedon hallintaa ja tietojen tuotantoprosessia sekä lisätään asiakaskohtaisten itsepalvelutuotteiden tarjontaa ja tietopalveluiden sujuvuutta. Tärkeä kehittämiskohde on eri tietojärjestelmien yhteentoimivuuden parantaminen. Tavoitteena on, että kaupungin perustietovarannot voidaan jatkossa kytkeä nykyistä paremmin myös seudullisiin ja valtakunnallisiin järjestelmiin. Tämä parantaa tietojen saatavuutta ja mahdollisuuksia hyödyntää tietoja osana tutkimus- ja selvitystyötä.

Tietokeskus on tehnyt uraauurtavaa työtä julkisten tietovarantojen avaajana. Työtä on tehty Helsinki Region Infoshare (HRI) -projektissa yhdessä Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien, Forum Virium Helsingin ja Sitran kanssa. HRI-projektin puitteissa on avattu jo yli tuhat erilaista tietoaainestoa. Näiden aineistojen varaan on rakennettu monia erilaisia sovelluksia. Keskeinen rooli tiedon avaamisessa ja avoimen tiedon hyödyntämisessä on HRI-projektissa luodulla verkkopalvelulla ja datakatalogilla, joka tuo yhteen tiedon tuottajat ja hyödyntäjät. HRI-konsepti on saanut runsaasti huomiota ja projektin oppeja sovelletaan niin kotimaassa kuin ulkomaillaakin. Tietokeskus jatkaa HRI-palvelun kehittämistä ja edistää julkisten tietovarantojen avaamista myös vuosina 2014–2015.

Hanke 50. Helsinki Region Infoshare (HRI)

Kuvaus: Helsinki Region Infoshare -palvelun (HRI-palvelu) keskeisinä tehtävinä on tukea Helsingin virastoja ja muita HRI:hin kuuluvia kuntia tiedon avaamisessa sekä edistää avattujen datojen hyödyntämistä niin kehittäjien kuin julkishallinnonkin keskuudessa. Vuosina 2014–2015 keskitytään tiedon avaamisen systematisointiin, toiminnan laajentamiseen ja tietoaainestojen yhteentoimivuuden edistämiseen. Samalla vahvistetaan toiminnan yhteyttä kaupunkien IT-kokonaisarkkitehtuuriin ja vakiinnutetaan toimintamalli osaksi kaupunkien normaalia toimintaa. Tietovarantojen avaamisessa tehdään yhteistyötä mm. valtion ja muiden kuntien kanssa.

Vastuhenkilö: Tanja Lahti

Muut tekijät: Hami Kekkonen, kumppanikunnat, Forum Virium Helsinki, Sitra

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 51. Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokannan kehittäminen

Kuvaus: Hankkeen tavoitteena on parantaa ja laajentaa Helsingin seudun kuntien yhteistä tietopohjaa Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokantaa laajentamalla. Lisäksi ohjelmistoon liitetään karttaominaisuus ja sivuston ulkoasua uudistetaan.

Vastuhenkilö: Pekka Vuori

Muut tekijät: Tea Tikkanen ja Marjo Kaasila. Yhteistyöhanke, johon osallistuvat tietokeskuksen ohella Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit, HSY, KUUMA-kunnat ja Uudenmaan liitto.

Aikataulu: Jatkuva

Hanke 52. Facta-kuntarekisterin kehittäminen

Kuvaus: Ohjelmakaudella kuntarekisterin laatua parannetaan mm. ottamalla käyttöön Väestörekisterikeskuksesta saataviin tietoihin lisättävä pysyvä rakennustunnus ja siitä johdettu asuinpaikkatunnus. Hanke toteutetaan rakennusvalvontaviraston, kiinteistöviraston ja tietokeskuksen yhteistyönä.

Vastuuhenkilö: Tea Tikkanen

Muut tekijät: Eija Rauniomaa, Pekka Vuori, Ari Jaakola, Markku Leinonen (RakVV) ja Anu Soukki (KMO)

Aikataulu: 2014

Hanke 53. Facta-kuntarekisterin rakentamisen tietojen käytettävyyden kehittäminen

Kuvaus: Hankkeen tavoitteena on parantaa Facta-rekisterin rakentamisen tilastojen tuotantoa uusimalla SAS-ohjelmistoa tilastotuotannon nopeuttamiseksi ja käytettävyyden parantamiseksi.

Vastuuhenkilö: Eija Rauniomaa

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 54. Nuorten hyvinvointia tukevan verkkopalvelun kehittäminen

Kuvaus: Toteutetaan nuorten hyvinvointia tukeva verkkopalvelu, joka kokoaa yhteen nuorten hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita sekä tilasto- ja tutkimustietoa (ks. tarkemmin ”Nuorten hyvinvointi Helsingissä” -hanke edellä).

Vastuuhenkilö: Ari Jaakola

Muut tekijät: Vastuuvirastot tietokeskus ja nuorisosiainkeskus, tietokeskuksessa Stina Högnabba, Ari Jaakola, Sanna Ranto sekä tilasto- ja tutkimusvastaavat; tietokeskuksessa tietokannasta vastaa Ari Jaakola, mittareista Sanna Ranto ja tutkimusosiosta ja kokonaisprojektista Stina Högnabba. Yhteishanke nuorisosiainkeskus, opetusvirasto, sosiaalivirasto.

Aikataulu: Ensimmäinen versio 2014

Hanke 55. Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupunkikehitystä kuvaavan verkkopalvelun kehittäminen

Kuvaus: Laaditaan suunnitelma Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupunkikehitystä kuvaavan verkkopalvelun kehittämiseksi. Suunnitelma sisältää tietomäärittelyt, tietokantaratkaisun valinnan sekä ylläpitoprosessin suunnittelun. Toteuttamissuunnitelma pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2014 aikana. Varsinainen verkkopalvelu pyritään avaamaan vuoden 2015 aikana. Hankkeelle haetaan ulkopuolista rahoitusta.

Vastuuhenkilö: Ari Jaakola

Muut tekijät: TTO:n ja KTO:n edustajat, kaupunginkanslia sekä Tallinnan edustajat

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 56. Perustietovarantojen viitearkkitehtuurikuvaukset

Kuvaus: Tietokeskuksen keskeiset tietoaineistot kuvataan Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) laatimaa ohjeistusta soveltaen. Kuvauksissa huomioidaan mm. tietoaineistojen ylläpito- ja hyödyntämisprosessit, tietosisällöt ja mallinnustavat, ylläpitoon ja hyödyntämiseen osallistuvien toimijoiden määrittelyn sekä tiedon keskeiset hyödyntämiskohteet. Lisäksi kuvataan tietoaineistoihin liittyvät käyttörajoitukset ja sensitiivisen tiedon käsittelysäännöt. Kuvaukset ovat osa tietokeskuksen tietoarkkitehtuurikuvausta ja niitä hyödynnetään jatkossa tietokeskuksen tiedonhallinnan prosessien kehittämistyössä.

Vastuhenkilö: Ari Jaakola

Muut tekijät: Tea Tikkanen, Alekski Peltonen, Kirsi Suvilehto, Eija Rauniomaa sekä osastojen tietoaineistovastaavat

Aikataulu: 2014–2015

Hanke 57. Helsinki alueittain -verkkojulkaisun kehittäminen

Kuvaus: Toteutetaan kaupunkilaisille suunnatun Helsinki alueittain -julkaisun verkkoversio. Projektin tavoitteena on toteuttaa verkkoon PDF-versiota paremmin sopeva, toiminnallisuuksiltaan monipuolisempi ja erilaisia tietolähteitä yhteen kokoava julkaisumalli.

Vastuhenkilö: Ari Jaakola

Muut tekijät: Tea Tikkanen, Alekski Peltonen, Liisa Nuutila, Teemu Vass, Tero Lahti, Eija Rauniomaa ja Tuomas Riihivaara

Aikataulu: 2014

Hanke 58. Helsingin ja Helsingin seudun väestöennustemenetelmän kehittäminen

Kuvaus: Vuosittain laadittava väestöennuste on Helsingin suunnittelussa keskeinen aineisto, jonka merkitys on korostunut kaupungin kasvun nopeutuessa ja taloudellisten haasteiden kasvaessa viime vuosina. Hankkeen tavoitteena on parantaa nykyistä alueittaisen väestöennusteen menetelmää. Tutkitaan muuttoliikeparametrien monipuolisemman käytön soveltuvuutta ennusteessa. Ohjelmistoa kehitetään nykyistä helppokäyttöisemmäksi ennusteajanjaksolla muuttuvien parametrien käsittelyssä. Lisäksi tutkitaan eri asuntotuotantotyyppien väestörakenne uustuotantoon tulevan väestöennusteen parametrien päivittämistä varten.

Vastuhenkilö: Pekka Vuori

Muut tekijät: Hanke toteutetaan yhteistyössä tietokeskuksen ja keskeisten väestöennustetta hyödyntävien virastojen kanssa

Aikataulu: 2015

Hanke 59. Nordstat-tietokannan kotisivun uudistaminen

Kuvaus: Aluesarjat-tietokantaan tuotetaan uusi tekninen julkaisualusta ja samassa yhteydessä uudistuu Nordstat-tietokannan kotisivu. Uudistuksia ovat julkaiseminen kolmella kielellä (suomi, ruotsi ja englanti), sekä tietokannan sisällön, käsitteiden ja määritelmien tarkistaminen.

Vastuhenkilö: Sini Askelo

Muut tekijät: Annikki Suihkonen ja Pekka Vuori

Arvioitu valmistumisaika: 2014

Hanke 60. Helsingin tilastollisten vuosikirjojen digitointihanke

Kuvaus: Aloitetaan vanhojen Helsingin tilastollisten vuosikirjojen digitointi. Digitointi aloitetaan vuoden 2001 vuosikirjasta ja tavoitteena on saada kaikki vuosikirjat digitaaliseen muotoon ja verkkojulkaisuiksi vuoden 2014 aikana.

Vastuhenkilö: Liisa Nuutila

Muut tekijät: Panu Haavisto

Arvioitu valmistumisaika: 2014

4. HELSINGIN KAUPUNGIN VIRASTOJEN TUTKIMUSTOIMINTA

4.1 Kaupunkisuunnitteluvirasto

Anne Karlsson

Helsingin uuden yleiskaavan valmistelu on alkanut kaupunkisuunnitteluvirastossa vuonna 2012. Suunnittelualueena on koko Helsinki lukuun ottamatta Östersundomin aluetta, jonne ollaan parhaillaan laatimassa kuntien yhteistä yleiskaavaa. Yleiskaavassa ratkaistaan yleispiirteisellä tasolla kaupungin tulevaisuuden maankäyttö pariaksi vuosikymmeneksi, noin vuoteen 2030 saakka. Yleiskaavan vision aikajänne ylittää kuitenkin vuoteen 2050 saakka.

Uuden yleiskaavan valmistelu edellyttää suunnittelun lähtökohtien ja tavoitteiden määrittämiseksi perusselvityksiä eri teemoista sekä kaavan toteuttamisesta aiheutuvien vaikutusten arviointeja. Yleiskaavan aloitusvaiheessa on koottu olemassa oleva tietopohja suunnittelulle sekä analysoitu keskeisiä muutostarpeita ja tulevaisuuden haasteita. Yleiskaavaa laadittaessa hyödynnetään jo tehtyjä ajantasaisia selvityksiä sekä tutkimustietoa ja kaavatyön aikana tehdään tarvittavat uudet selvitykset. Yhteistyötä tietokeskuksen kanssa tehdään esimerkiksi väestöennusteiden osalta.

Osassa selvityksistä tullaan muodostamaan suosituksia yleiskaavaratkaisuille sekä arvioimaan eri kehittämismahdollisuuksien vaikutuksia. Vuosina 2014–2015 yleiskaavan selvitykset ovat enimmäkseen kaavan vaikutusten arviointeja. Lisäksi tarvittaessa laaditaan omia pieniä tutkimuksia maankäytön suunnittelun tarpeisiin.

Yleiskaavan selvitysten ja vaikutusarviointien lisäksi suunnittelua tukevia työkaluja kehitetään edelleen ja niitä hyödynnetään yleiskaavatyössä sekä suunnitteluratkaisujen arvioinneissa. Näitä ovat kaavoituksen arviointityökalu kaavakohteiden kaupunkirakenteellista arviointia varten (KARVI), ekotehokkuustyökalu kaavojen ekotehokkuuden arvioimiseen (HEKO ja KEKO) sekä paikkatietomenetelmien kehittäminen ja aineistojen ylläpito yleiskaavan valmistelua, vaikutusten arviointia sekä myöhemmin tehtävää seurantaa varten.

Yleiskaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä kaavan ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat.

Kaavoitusprosessin alkuvaiheessa laaditussa osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS:ssa) on alustavasti tunnistettu, mihin seikkoihin yleiskaavan vaikutusten arviointi kohdistetaan. Yleiskaavan vaikutuksia arvioidaan kaikkien keskeisten vaikutuskokonaisuuksien osalta. Eri vaikutuskokonaisuuksia arvioidaan kuhunkin vaikutuskokonaisuuteen soveltuvin menetelmin ja kriteerein.

Helsingin uuden yleiskaavan vaikutukset arvioidaan seuraavien pääkokonaisuuksien kautta:

- Yhdyskuntarakenteeseen liittyvät vaikutukset
- Yhdyskuntarakenteen eheytyminen
- Liikenne ja eri liikennemuotojen kehittämisedellytykset
- Palveluverkko ja keskustat
- Maankäytön ja liikenteen suunnitelmien vaikutukset saavutettavuuteen
- Ekotehokkuus
- Teknisen huollon järjestäminen

Luontoon, maisemaan, virkistykseen, ympäristöön ja kulttuuriperintöön liittyvät vaikutukset:

- Luonto, luonnon monimuotoisuus, luontoarvojen kannalta merkittävät aluekokonaisuudet ja kestävä viherrakenne
- Virkistysalueet ja virkistysreitit
- Arvokkaat maisema-alueet, kaupunkikuva, rakennetut kulttuuriympäristöalueet, rakennusperintö ja muinaisjäännökset
- Luonnonvarat, pohja- ja pintavedet, maaperä
- Maa, kallioperä, vedet
- Ilmastovaikutukset, ilmastonmuutokseen sopeutuminen (hulevedet) ja hillitseminen ja varautuminen sään ääri-ilmiöihin

Ihmisiin, elinkeinoihin ja talouteen liittyvät vaikutukset:

- Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset (sosiaaliset ja viihtyisyyteen kohdistuvat vaikutukset)
- Ympäristöterveyteen liittyvät vaikutukset, mm. melu, ilmanlaatu, tärinä
- Elinkeinoelämän toimintaedellytykset
- Taloudelliset vaikutukset (yhdyskunta- ja energiatalous, kaupunkituottavuus, aluetalous, kaavatalous)

Anne Karlsson, johtava yleiskaavasunnittelija,
Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleiskaavatoimisto,
puh. 09 310 37444

4.2 Nuorisoasiainkeskus

Harri Taponen

Nuorisoasiainkeskuksen tutkimustoiminta

Nuorisoasiainkeskuksessa tutkimustoiminnan rooli uuden tiedon tuottajana on merkittävä, koska palvelutoiminta on tiiviissä vuorovaikutuksessa nopeasti muuttuvan toimintaympäristön kanssa. Nuorten ilmiöt ja palvelutarpeet muuttuvat jatkuvasti, siten tutkimustoiminnankin tulee olla tiiviisti aikaansa seuraavaa. Nuorisotoimen tutkimushankkeet jakautuvat kahteen pääryhmään, nuorisoasiainkeskuksen sisäisiin sekä ulkoisten kumppaneiden kanssa toteutettaviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Sisäiset hankkeet ovat yleensä tiukasti rajattuja tiettyyn toimintaan tai ilmiöön liittyviä joko omilla resursseilla toteutettuja tai opinnäytteitä. Osa nuorisoasiainkeskuksen tutkimushankkeista sisältyy kaupungin tutkimusohjelmaan ja osa on sen rinnalla toteutettuja. Vuonna 2013 myönnettiin yhteensä 12 tutkimuslupaa. Lisäksi nuorisoasiainkeskus tarjoaa mahdollisuuden kerätä aineistoa muihin tutkimuksellisiin hankkeisiin.

Ulkoisten kumppaneiden kanssa tutkimusta tehdään kolmella alueellisella ulottuvuudella. Osa tutkimuksista kohdentuu Helsinkiin, osa on pääkaupunkiseudun yhteisiä ja osa on valtakunnallisia. Helsingissä keskeiset tutkimuskumppanit ovat tietokeskus, opetusvirasto ja sosiaali- ja terveysvirasto. Pääkaupunkiseudulla tutkimuskumppanuutta on Espoon ja Vantaan nuorisotoimien sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa. Valtakunnallisesti kumppanuus tiivistyy Nuorisotutkimusverkostoon ja kaupunkimaisen nuorisotyön verkosto Kanuunaan. Tarvittaessa tutkimuksia tilataan muilta ulkopuolisilta tahoilta.

Tutkimushankkeet

Hyvä vapaa-aika -kehittämis- ja tutkimushanke

Hyvä vapaa-aika -kehittämis- ja tutkimushanke lisää ymmärrystä siitä, miten mielekäs ja terveyttä edistävä vapaa-aika ja harrastustoiminta vaikuttavat nuoren elämänlaatuun, hyvinvointiin, koulumenestykseen ja jatko-opintovalintoihin. Hankkeeseen osallistuvia nuoria tuetaan harrastamisessa ja oman elämänsä valinnoissa koko yläkoulun ajan. Hankkeen tutkimusosio tuottaa tietoa nuorten vapaa-ajalle ja harrastuksille antamista merkityksistä sekä siitä, miten nuoret puhuvat omasta elämästään ja valinnoistaan. Tavoitteena on saada tietoa laadukkaan vapaa-ajan toiminnan vaikutuksesta nuoren hyvinvointiin ja oppimiseen.

Hankkeessa on mukana viisi koulua, joissa tutkimukseen on valittu yhteensä kuusi tukea saavaa kohdeluokkaa ja näille kuusi vertailuluokkaa. Nuoret ovat hankkeessa mukana seitsemännen luokan alusta peruskoulun päättymisen jälkeisen syksyn loppuun asti. Kohdeluokkien nuorten hyvinvointia ja koulumenestystä verrataan saman ikäluokan oppilaisiin.

Jo tutkimuksen alkuvaiheessa on ilmennyt, että tutkimusasetelmassa ei toteudu keskenään mahdollisimman samankaltaisten koululuokkien vertailu. Esimerkiksi saman koulun kohde- ja vertailuluokissa oppilaiden kotikieli- ja sukupuolijakauma ovat keskenään hyvin erilaisia. Sen sijaan eri koulujen kohdeluokkien sukupuolijakauma on poikavaltainen ja luokkien oppilaista valtaosa on maahanmuuttotilaisia. Tutkimuksessa tulevat painottumaan nuorten osallisuuden ja osallistumisen lisäksi sukupuolen- ja monikulttuurisuustutkimuksen näkökulmat, ja perheiden taloudel-

lisen aseman lisäksi kulttuuritaustan merkitys nuorten vapaa-ajan harrastamiselle onkin kiinnostava tutkimuskohde. Hyvä vapaa-aika -hankkeessa on mahdollista vertailla esimerkiksi perheiden ja nuorten käsityksiä ja kokemuksia siitä, miten tyttöjä ja poikia kannustetaan erilaisiin vapaa-ajan taide- ja urheiluharrastuksiin. Niin ikään tutkimuskysymyksissä on nostettu esiin nuorten yleistyvä vuoroasuminen kahdessa eri kodissa, minkä vaikutuksista perheiden ja nuorten arkeen on toistaiseksi vasta vähän tutkittua tietoa. **Yhteyshenkilöt** nuorisoasiainkeskuksessa: projektipäällikkö Kirsi Autio ja tutkija Anna Anttila.

Suunnantarkistus 2014

Nuorisoasiainkeskus on tarkistamassa oman toimintansa päämäärää ja tavoitteita vuoden 2014 aikana. Keskeinen osa suunnantarkistusta on hakea laadullista tilannetietoa helsinkiläisiltä nuorilta. Tämä tehdään koko henkilöstön jalkautumisella nuorten pariin kevään 2014 aikana. Nuoria havainnoidaan ja haastatellaan heidän kokoontumis- ja harrastuspaikoissaan. Tavoitteena on kerätä tietoa noin 1200 haastattelun kautta. Kertynyt tietoaineisto analysoidaan palvelemaan nuorisoasiainkeskuksen tavoitteiden mahdollista uudelleensuuntaamista ja toimintojen ja kumppanuuksien kehittämistä. Hankkeeseen liittyy kumppanuuksien selvittämiseen keskittyvä tutkimushanke.

Tavoitteena on hakea vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaista nuoruutta nuorisoasiainkeskus on mukana rakentamassa?
- Mikä on nuorisoasiainkeskuksen palvelulupaus helsinkiläisille nuorille?
- Mikä on työtä yhdistävä ajatus?
- Mitkä ovat nuorisoasiainkeskuksen tärkeimmät kumppanit?
- Mitkä ovat nuorisoasiainkeskuksen tehtävät kaupungin organisaatiossa?
- Miten nuorisoasiainkeskus toteuttaa kaupungin strategiaohjelmaa?
- Mihinkin ikä- tai kohderyhmään nuorisoasiainkeskus keskittyy?

Vastuuvirastona on nuorisoasiainkeskus ja **yhteyshenkilöinä** ovat nuorisotoimenjohtaja Tommi Laitio ja vastaava suunnittelija Merja Hovi. Projektitutkijana toimii Marja Merimaa.

Kumppanuuden mahdollisuudet

Mitä nuorisoasiainkeskuksen uudella tavalla kumppanuuksilla ja niiden yhdistelmillä voidaan rakentaa helsinkiläisessä nuorten parissa tehtävässä työssä? Tässä opinnäytteessä keskitytään syväluotaamaan nuorisotoimen, kolmannen sektorin ja yritysmaailman tarjoamia mahdollisuuksia lähivuosien kumppanuustyössä. Haastattelujen kautta poraudutaan näiden ryhmien kiinnostukseen kehitellä uusia toimintamalleja ja lähestymistapoja nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä sekä yhdistää voimavaroja tehokkaalla ja tuottavalla tavalla. **Vastuuvirastona** on nuorisoasiainkeskus ja opinnäytteen tekijänä toimii toiminnanjohtaja Marjo Nieminen.

Nuorisotalojen nuoret 2014

Nuorisoasiainkeskus on kerännyt tietoa nuorisotalojen toimintaan osallistuvilta nuorilta vuosina 2010–13. Vastaavaa tutkimuksellista tiedonkeruuta jatketaan vuonna 2014. Tavoitteena on saada ajankohtaista kuvaa runsaan 40 nuorisotalon ja toiminnon tilanteesta nuorten näkökulmasta. Vastajia edellisten vuosien kyselyihin on ollut 1700–2500 nuorta.

Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat: Millaisia nuoria nuorisotilojen toimintaan osallistuu? Miten monikulttuuriset nuoret ovat integroituneet toimintaan? Millainen on nuorisotyön toimintojen rooli nuorten toimintakokonaisuudessa? Ja miten tilojen toiminnalla pystytään vastaamaan strategisten painopisteiden toteutumiseen, kuten vaikuttaminen, yhdessä toimiminen ja oppiminen. Tutkimushanke tuotetaan tietokeskuksen ja nuorisoasiainkeskuksen yhteistyönä. **Vastuuhenkilöinä** ovat tietokeskuksesta tutkija Vesa Keskinen ja nuorisoasiainkeskuksesta erityissuunnittelija Harri Taponen.

Pääkaupunkiseudun nuorisotoimien arviointityö ja yhteiset tunnusluvut

Pääkaupunkiseudun kaupunkien nuorisotoimet tuottavat vuosittain nuorisotyön toimintoista pääkaupunkiseudun raportin, jossa vertaillaan tilastollisesti muun muassa yhteisten tunnuslukujen avulla kuntalaisille tuotettuja palvelujen määrää sekä niiden kustannuksia ja kohdentumista. Lisäksi raportti sisältää keskeiset tulokset yhteisistä itsearvioinneista ja auditoinneista. Tavoitteena on tuottaa päätöksenteon tueksi vertailukelpoista tietoa siitä, miten kaupungit ovat toteuttaneet palvelujaan ja mitkä tekijät selittävät kustannus- ja laatueroja. **Yhteishenkilöinä** ovat erityissuunnittelija Harri Taponen ja vastaava suunnittelija Merja Hovi.

Spinnu-toiminta

Selvityksen tarkoituksena on selvittää kokonaiskuva Spinnu-toiminnan kohderyhmään kuuluvien venäjän- ja vironkielisten nuorten tilanteesta sekä toimintaan vaikuttavista linjauksista ja lainsäädännöstä.

Selvityksessä haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millainen lainsäädäntö ja pitkän aikavälin linjaukset ohjaavat Spinnun kaltaista toimintaa?
- Millaista tilasto- ja tutkimustietoa on käytettävissä Helsingin tilanteesta?
- Minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä nuorilla on Spinnusta ja sen kehittämisestä?

Hanke on alkanut marraskuussa 2013 ja se valmistuu alkuvuodesta 2014. Toteuttajana on Nuorten Akatemia ja tutkijana toimii Marja Kijärvi-Pihkala.

Tutkimusideat

Nuorisoasiainkeskuksen tutkimusideat tutkimusohjelmaan tiivistyvät pääosin nuorisoasiainkeskuksen painopistealueille, nuorten toimintaympäristön muutoksiin ja nuorten vaikuttamiseen.

Koti kahdessa osoitteessa

Erityisesti pääkaupunkiseudulla on yleistynyt lasten ja nuorten vuoroasuminen kahdessa eri kodissa. Väestörekisterijärjestelmään kirjattavan yhden virallisen osoitteen vuoksi ilmiö ei näy tilastoissa, eikä sitä ole toistaiseksi paljon tutkittu. Nuorten subjektiivisista kokemuksista vuoroasumisen vaikutuksista heidän perhe- ja sisarusuhteisiinsa, koulunkäyntiinsä, vapaa-aikaansa ja kaverisuhteisiinsa on toistaiseksi vain vähän tietoa. Erittäin mielenkiintoista olisi tutkia niin lasten, nuorten kuin vanhempienkin kokemuksia kahden kodin elämästä. Erityisesti eri-ikäisten lasten ja nuorten kokemusten esiin nostaminen tutkimuksen kautta on tärkeää.

Myös tilastoinnin näkökulmasta olisi hyvä miettiä, miten ilmiötä pystyisi seuraamaan nykyistä paremmin.

Nuorten toimintaympäristön ilmiöt

Miten nuorten toimintaympäristön ilmiöt vaihtelevat alueittain? Hallintokunnat keräävät ilmiöihin liittyvää aineistoa osana tavanomaista toimintaansa, mutta aineistoja ei koota ja analysoida kokonaisuutena. Esimerkiksi nuorisoasiainkeskus kerää kaikissa nuorisotaloissa vuonna 2014 oman paikallisen toimintaympäristönsä tietoja. Lisäksi nyt on saatavissa avointa dataa HRI:n kautta täydentämään hallintokuntien kokoamia aineistoja. Tällaiset tiedot voisivat toimia osana laajempaa ilmiöanalyysia.

Yhtenä opinnäytteenä lähtee liikkeelle keväällä 2014 selvitys Vuosaassa työniemellä Tunnetut ja tuntemattomat paikat. Hankkeessa selvitetään nuorten oleskelun ja toiminnan paikkoja Meri-Rastilassa ja vertailualueella muun muassa nuorten haastattelujen ja paikkatietojärjestelmän avulla. Tavoitteena on täydentää HRI-järjestelmää epävirallisella laadullisella tiedolla ja ymmärtää siten paremmin nuorten toiminnan dynamiikkaa virallisen palvelurakenteen taustalla.

Eriarvoinen nuoruus

Helsinkiläisten nuorten kasvuympäristöt ja perhetilanteet eriytyvät toisistaan voimakasta vauhtia. Miten perheen taloudellinen epävarmuus vaikuttaa nuoren tulevaisuudensuunnitelmiin? Miten avoimesti nuoret puhuvat keskenään köyhyyden ja eriarvoisuuden kaltaisista kysymyksistä? Miten hyvin helsinkiläiset nuoret tunnistavat oman elämäntilanteensa ja osaavat verrata sitä toisiin? Miten perheen sosioekonominen asema vaikuttaa harrastuksiin, koulutusvalintoihin ja elämäntapoihin?

Uskonnon vaikutus maahanmuuttajataustaisen nuoren identiteetin rakentumisessa

Maahanmuuttajataustaisten nuorten identiteetin uskonnolliseen ulottuvuuteen sisältyy kolme eritasoista keskeistä näkökulmaa. Yhtäältä on kysymys siitä, miten muuhun kuin luterilaiseen tai laajemmin kristilliseen traditioon kuuluva nuori jäsentää identiteettinsä suomalaisessa kontekstissa. Miten ollaan yhtä aikaa esimerkiksi muslimi ja suomalainen? Millaisia erityiskysymyksiä kahtalaisesta (muslimi ja suomalainen) identiteetistä seuraa nuoren kehityksen kannalta keskeisillä elämäalueilla, kuten seksuaalisuus, itsenäistyminen ja päihteiden käyttö?

Toisaalta kysymys on nuoriin vaikuttavista tai vaikuttamaan pyrkivistä uskonnollisista tai uskonnollisesti motivoituneista toimijoista. Minkälaisiin uskonnollisiin yhteisöihin nuoret kuuluvat ja minkälaista on näiden yhteisöjen antama opetus? Keitä ovat nuorten kannalta keskeisimmät uskonnolliset auktoriteetit (perhe, uskonnollinen yhteisö, vaikutusvaltaiset henkilöt Suomessa / ulkomailla, uskonnollisesti orientoitunut media)? Kolmanneksi kyse on suomalaisten viranomaisien kyvystä huomioida nuorten kahtalainen identiteetti. Mitä tämä tarkoittaa kouluopetuksen, sosiaali- ja terveys- sekä kulttuuri- ja nuorisotoimen kannalta, esimerkiksi terveyskasvatus, isänmaallisuuskasvatus, taidekasvatus?

Toisen polven maahanmuuttajat

Miten monikulttuuriset nuoret ja erityisesti toisen polven maahanmuuttajanuoret rakentavat vapaa-aikaansa? Kuinka vahvasti kulttuuriset voimat vaikuttavat nuorten eri ryhmien valintoihin? Miten tytöt pääsevät viettämään vapaa-aikaansa kodin ulkopuolelle, kun suurten perheiden kotityöt vaativat aikaa?

Miten uskonnon harjoittamisesta / noudattamisesta nousevat käytänteet heijastuvat nuorten seurustelusuhteisiin? Ja miten jatkokoulutuksen valintoja tehdään perinteiden ja modernin välimaastossa?

Nuorten vaikuttamisen käytänteet

Miten nuoria kuullaan kaupungin päätöksenteossa ja sen valmistelussa? Kuinka käytänteet toimivat hallintokunnissa kuten nuorisolaki edellyttää? Kenen ehdoilla nuorten rakenteilla oleva vaikuttamisjärjestelmä toimii ja kuka sitä hallinnoi, nuorisotoimi, keskushallinto vai jokin muu taho? Miten laajasti vaikuttamisjärjestelmä edustaa helsinkiläisiä nuoria ja heidän toiveitaan? Tuottaako uusi järjestelmä aitoa vaikuttamista?

Verkkopalvelut ja sähköinen asiointi

Miten nuorten verkkopalvelut toimivat Helsingissä ja helsinkiläisillä nuorilla? Mitkä kaupungin verkkopalvelut ovat yleensä nuorten käytössä? Miten verkkopalvelut tukevat nuorten harrastustoiminnan edellytyksiä? Löytyykö verkon kautta uusia harrastuksia? Millainen merkitys nuorten verkkoyhteisöillä on helsinkiläisnuorten vapaa-ajassa? Miten nuorten toimintojen uusin infokanava Harrastushaku toimii?

Tehostaako tilojen varaamismahdollisuus verkossa kuntalaisten käyttöön tarkoitettujen tilojen hyödyntämistä? Miten palvelutestaus hoidetaan nuoria palvelukäyttäjiä kuullen? Ja miten nuoria rohkaistaan heille suunnattujen verkkopalvelujen parantamiseen?

Ympäristökasvatus – Miten toimia kestäväällä tavalla?

Nuorten kuluttajien valinnoissa puheet ja teot ovat ristiriidassa; nuoret haluavat toimia ympäristöystävällisesti, mutta arjen valinnat kertovat toista. Kuinka tietoista sähköisten välineiden käyttö on, onko mopoilu ympäristöteko, kuuluuko puistopiknikin jälkien siistiminen juhlijoille vai kaupungille, viekö lomamatka lentäen katu- ja ympäristöuskottavuuden? Toisaalta osa nuorista on valinnut tietoisien tiukan linjan kuluttamiselleen; ekologinen elämäntapa haastaa modernia kuluttajuutta.

4.3 Opetusvirasto

Paula Sermilä

Helsingin opetusviraston tutkimusohjelma 2013–2015

Tutkimustoiminnan periaatteet

Helsingin kaupungin opetusvirasto on maamme suurin koulutuksen järjestäjä. Opetustoimi on luonteeltaan asiantuntijaorganisaatio, jossa henkilökunnan osaamisella on keskeinen merkitys. Henkilökunnan työorientaatioon tulee kuulua jatkuva oman alan tutkimustoiminnan seuraaminen. Tutkittu tieto on tärkeä tuki päätöksenteolle. Näin ollen opetusvirasto suhtautuu tutkimustoimintaan positiivisesti, hankkii aktiivisesti tietoa ja tukee harkintansa mukaan tutkimusten tekemistä.

Tutkimustietoa voidaan hankkia itse tilaamalla tai teettämällä tutkimusta, voidaan perehtyä toisten yksityisten tutkijoiden tai tutkijayhteisöjen tekemään tutkimukseen ja voidaan myös osallistua tutkimuksen tekoon olemalla tutkimuksen kohteena. Tutkimustoimintaa koordinoi opetusviraston tutkimustoimikunta. Jokainen linja ja yksikkö vastaa tutkimustensa käynnistämisestä ja loppuunsaattamisesta sekä tutkimusten resursoinnista. Opetusviraston tutkimustoiminnan kokonaisuus muodostuu linjojen ja yksiköiden tutkimushankkeista.

Ohjeet

Tutkimustoiminnan pelisäännöt on kirjattu asiakirjaan opetusviraston hallinnon tutkimus- ja julkaisupolitiikka, joka on nähtävänä opetusviraston intranetissä (>Opetusvirasto>Arviointi ja tutkimus>Tutkimustoiminta ja tutkimushankkeet)

Tutkimusten teettäminen

Tutkimusten ja tutkimusluonteisten selvitysten tekemiseen liittyvässä toimintäsäännössä on asetettu seuraavat kriteerit tutkimusten tilaamiselle tai teettämiselle:

- Tutkimusten tulee olla opetusviraston toimintaa hyödyntäviä
- Niihin tulee sisältyä kehittämistä koskevia toimenpidesuosituksia (ei koske opinnäytetutkimuksia)
- Vuotuinen tutkimusohjelma sisältyy opetustoimenjohtajan antamiin talousarvion soveltamisohjeisiin
- Päätökset tutkimusohjelmassa mukana olevista tutkimuksista ja niiden rahoittamisesta tekee linjan tai yksikön päällikkö; tutkimusohjelman ulkopuolisista hankkeista päättää opetustoimenjohtaja
- Tutkimusten teettämisestä, tekemisestä ja rahoittamisesta tehdään kirjallinen sopimus

Mikäli opetusviraston toiminta on tutkimuksen kohteena, siihen on pyydettävä kirjallinen lupa opetusvirastosta.

Julkaiseminen

Opetusvirastossa on kaksi julkaisusarjaa, A- ja B-sarja. Näissä sarjoissa julkaistavat aineistot voivat olla vaihtoehtoisesti joko painettuja tai sähköisiä julkaisuja. A-sarjassa julkaistaan tieteelliset kriteerit täyttäviä tutkimuksia. Julkaisut ovat pääosin tutki-

musohjelman mukaisia tutkimuksia ja tutkimustoimikunta arvioi niiden sisällön. Julkaisemisesta päätetään aina erikseen. Ohjeet löytyvät aineistojen julkaisemisesta koskevasta toimintasäännöstä.

Tutkimusetiikka

Opetusvirasto vastaa siitä, että viraston tilaamat tutkimukset teetetään ammattitaitoisilla tutkijoilla tutkimuseettisten pelisääntöjen mukaisesti ja että tutkimukset ovat tasokkaita, eivätkä ne loukkaa millään tavoin itse tutkimuksen kohdetta. Koska useat opetusviraston toimialalla toteutettavissa tutkimuksissa tutkitaan alaikäisiä henkilöitä, on tutkimuksen kohdetta suojeltava kaikelta häntä vahingoittavalta tai loukkaavalta toiminnalta ja julkisuudelta.

Tutkimusetiikkaan kohdistuvia loukkauksia ovat mm. tutkimuksissa esiintyvä plagiointi, tutkimustiedon kaunisteleminen tai tiedon väärentäminen sekä hyvän tutkimuskäytännön vastainen toiminta. Tutkimusetiikan vastaista toimintaa ovat myös tutkimustyöhön liittyvät rahoituksen väärinkäytökset.

Tutkimusetiikkaa tulee tarkastella tutkimuksen tilaajan ja tutkijan etiikan näkökulmasta sekä tutkittavaan kohteeseen ja itse tutkimukseen liittyvän etiikan näkökulmasta. Tutkimusetiikasta on tutkimusohjeistossa oma liitteensä.

Tutkimushankkeet

Tutkimusohjelmaan otetaan mukaan opetusviraston rahoittamat tutkimukset ja yhteistyötutkimukset, joihin opetusvirasto osallistuu osittaisella rahoituksella tai merkittävällä työpanoksella sekä opetusviraston tohtorikoulutusohjelmien ja opetusviraston henkilökunnan muut merkittävät tutkimushankkeet. Tutkimusohjelmaan sisällytetyt hankkeet on ryhmitelty kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 mukaisiin aihealueisiin.

Hyvinvoiva helsinkiläinen

Helsinkiläisten oppilaiden perusasteen jälkeiseen jatkokoulutukseen kiinnittymättömyyttä selittävät tekijät

Tutkija: Tarja Taskinen-Okungbowa, Opetusviraston jatkokoulutusryhmä 2

Kuvaus: Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä toisen asteen koulutukseen kiinnittymättömyyteen ja millaisina nuoret näkevät toisen asteen koulutuksen saavutettavuuden

Aikataulu: 2008–2014

Toteuttamistapa: Omalla ajalla tehtävä tutkimus

Kouluterveyskysely

Kouluterveyskysely kokoaa tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta. Kouluterveyskyselyn tulokset tukevat nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävää työtä oppilaitoksissa ja kunnissa. Kyselyyn vastaavat peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Edellinen aineisto kerättiin keväällä 2013 ja seuraava kysely tehdään vuonna 2015.

Tutkimuksen tekijä: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Opetusviraston yhteyshenkilö: Raija Nummelin
Toteuttamistapa: Tilaustutkimus
Aikataulu: Keväisin kahden vuoden välein. Seuraavan kerran 2015

Elinvoimainen Helsinki

Oppimaan oppimisen seurantatutkimus 2007–2016

Tutkimuksen tavoitteena on arvioida Helsingin kaupungin ylläpitämien suomenkielisten peruskoulujen oppilaiden oppimaan oppimisen taitoja ja oppilaiden käsityksiä itsestään oppijoina. Lisäksi tutkimuksessa pyritään tunnistamaan ja kuvaamaan pedagogisen toimintaympäristön avaintekijöitä ja pedagogisia käytänteitä, jotka tukevat oppimaan oppimisen valmiuksien kehittymistä.

Tutkimuksen tekijä: Helsingin yliopisto, koulutuksen arviointikeskus, yhdyshenkilö professori Jarkko Hautamäki
Opetusviraston yhteyshenkilö: Satu Gripenberg
Toteuttamistapa: Tilaustutkimus
Aikataulu: Välitulosten raportointi 2013 ja 2015. Tutkimus valmistuu 2016

Valtakunnalliset kokeet

Opetusviraston on tilannut vuosittain Opetushallituksen teettämiä valtakunnallisia kokeita koko ikäryhmälle. Nyt toiminta on siirtymässä vuoden 2014 alussa toimintansa aloittavaan koulutuksen arviointikeskukseen, johon Korkeakoulujen arviointineuvoston, Koulutuksen arviointineuvoston ja Opetushallituksen arviointitoiminnot yhdistetään. Opetusvirasto tulee tilaamaan valtakunnallisia kokeita jatkossakin, jos niitä vain on saatavilla.

Tutkimuksen tekijä: Vuoden 2014 alussa toimintansa aloittava koulutuksen arviointikeskus
Opetusviraston yhteyshenkilö: Satu Gripenberg
Toteuttamistapa: Otos- tai tilaustutkimus
Aikataulu: Mahdollisuuksien mukaan vuosittain

Odotettua paremmat oppimistulokset – haasteellisten alueiden menestyskoulujen puhe- ja toimintatavat

Tutkija: Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteiden laitos, Koulutuksen uusi politiikka, hallinta ja vuorovaikutus (KUPOLI) -tutkimusyksikkö, Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitos, tohtori Venla Bernelius
Kuvaus: Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mikä kouluissa mahdollistaa hyvät oppimistulokset haastavista lähtökohdista huolimatta ja löytää keinoja eriytymiskehityksen torjumiseksi
Aikataulu: 2014

Eheän oppimisen oppimiskokemukset

Tutkija: Anna Mari Jaatinen, Opetusviraston jatkokoulutusryhmä 2
Toteuttamistapa: Omalla ajalla tehtävä tutkimus
Aikataulu: 2007–2017

Tasapainoinen talous ja hyvä johtaminen

Pääkaupunkiseudun yhteinen palvelukykykysely

Pääkaupunkiseudun opetustoiminnan palvelukykykysely perustuu kaupunkien yhteiseen voimassa olevaan koulutuksen arviointisuunnitelmaan. Kysely tuottaa seutu-, kaupunki- sekä koulukohtaista tietoa koulutuspalveluiden laadusta sisältäen pääkaupunkiseudun kaupungeille yhteisen osuuden ja kaupunkikohtaiset osuudet. Palvelukykykyselyn sisältö johdetaan perusopetuslaista (1998/628), perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2004) sekä lukiolaista (1998/629) ja lukion opetussuunnitelman perusteista (2003). Arvioitavat palvelualueet ovat laissa koulutuksen järjestäjälle asetettuja keskeisiä palvelutehtäviä, joiden toteuttamiselle on määritelty tavoitteet opetussuunnitelmien puitteissa.

Kysely koskee Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan ylläpitämiä suomen- ja ruotsinkielisiä peruskouluja ja lukioita sekä yksityisiä ja valtion kouluja ja lukioita kaupungin niin halutessa. Kysely suunnataan perusopetuksen oppilaiden huoltajille ja lukioiden opiskelijoille. Kysely toteutetaan luokilla 2, 5 ja 8 sekä lukioiden toisella vuosikurssilla seuraavan aikataulun mukaan:

- v. 2013 8 lk.
- v. 2014 5 lk.
- v. 2015 2 lk.
- v. 2016 lukion II-vuosikurssi
- v. 2017 8 lk. jne.

Tutkimuksen tekijä: IROResearch Oy, yhdyshenkilö Tomi Ronkainen

Opetusviraston yhteishenkilö: Satu Gripenberg

Toteuttamistapa: Tilaustutkimus

Aikataulu: Kysely toteutetaan vuosittain syksyisin kuvauksessa olevan aikataulun mukaisesti. Tulokset valmistuvat kyselyä seuraavana keväänä

Teematutkimukset

Tarpeen mukaan tilattavat erilaiset teematutkimukset.

Tutkimuksen tekijä: mm. yliopistot ja tutkimuslaitokset

Opetusviraston yhteishenkilö: Satu Gripenberg, Marjo Kyllönen, Niclas Grönholm, Mervi Pekkari

Toteuttamistapa: Tilaustutkimus

Opettaja strategisena toimijana. Tapaustutkimus laatupalkitusta koulusta

Tutkija: Milja Mäntynen, Opetusviraston jatkokoulutusryhmä 2

Kuvaus: Tutkimuksessa tarkastellaan laatupalkitun koulun strategiaprosessia yksittäisen opettajan kokemana sosiaalisten roolien ja osallisuuden näkökulmasta. Tutkimus lisää ymmärrystä strategioiden jalkauttamisesta, strategiapuheen merkityksestä sekä ruohonjuuritason strategisesta toimijuudesta

Aikataulu: 2007–2015

Toteuttamistapa: Omalla ajalla tehtävä tutkimus

Palveluhankintojen kilpailuttamisen vuorovaikutteinen kehittäminen ja oppiminen

Tutkija: Susanna Sarvanto, Opetusviraston jatkokoulutusryhmä 2

Kuvaus: Tavoitteena malli, joka tuottaa lisäarvoa kilpailuttamiseen sekä tilaajalle että tuottajalle

Aikataulu: 2007–2016

Toteuttamistapa: Omalla ajalla tehtävä tutkimus

Demokratia ja osallisuus vahvistuvat

Helsingin kaupungin perusopetuksen laatu kansalaisten oma-aloitteisen reagoinnin näkökulmasta

Tutkija: Tarja Malmivirta

Kuvaus: Perusopetuspalveluiden laatu kansalaisten oma-aloitteisen reagoinnin näkökulmasta. Rehtoreiden ja koulukuraattoreiden näkemys

Aikataulu: 2007–2014

Yhteyshenkilö: Tarja Malmivirta

Toteuttamistapa: Omalla ajalla tehtävä tutkimus

4.4 Sosiaali- ja terveysvirasto

Ulla Tyyskä

Tutkimustoiminnan periaatteet

Vuoden 2013 alussa Helsingin kaupungin terveyskeskus ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto yhdistettiin ja muodostettiin uusi Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto. Yhdistymisen tavoitteena oli parantaa kuntalaisten saamaa palvelua lisäämällä yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä ja tehostaa palveluja karsimalla päällekkäisiä toimintoja.

Sosiaali- ja terveysvirastossa toteutettavan tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulee tukea viraston strategian toteuttamista. Virasto tarvitsee suunnittelu- ja kehittämissuunnitelmassaan monipuolista tietoa toimialansa ilmiöistä. Viraston oman tutkimustoiminnan lisäksi on tarpeen tukea ja hyödyntää viraston ulkopuolista tutkimustoimintaa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa virasto tekee yhteistyötä alueen yliopistojen ja oppilaitosten kanssa. Muita merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitos sekä Työterveyslaitos. Tutkimustyön tulokset hyödyttävät sosiaali- ja terveysviraston asiakkaita lisäämällä henkilökunnan asiantuntijuutta, ammattitaitoa ja valmiutta toimintamallien kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveysviraston tutkimus- ja kehittämistoimintaa koordinoi tutkimus- ja kehittämisverkosto (TUKE). TUKE:n puheenjohtajana on kehittämisspäällikkö, sihteerinä erityissuunnittelija ja muina jäseninä edustajat kaikilta osastoilta sekä tietokeskuksesta. TUKE:n tehtävänä on antaa tarvittaessa lausunto ulkopuolista rahoitusta saavista ja laajoista viraston rahoittamista kehittämishankesuunnitelmista, julkistaa haettavaksi ja käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollolle osoitetut tutkimus- ja kehittämismääräraha hakemukset sekä tehdä päätökset määrärahojen saajista, tukea tutkimusluvan valmistelijaa tarjoamalla mahdollisuuden yhteiseen keskusteluun haasteellisen tutkimusluvan käsittelyssä sekä kerätä yhteen viraston kannalta merkityksellisiä tutkimustuloksia ja järjestää aiheeseen liittyviä työseminaareja.

Tutkimushankkeet 2014–2016

Arkeen voimaa -ohjelma (2012–2014)

Ohjelman päätavoite on projektin aikana näyttöön perustuvan Chronic Disease Self-Management Programme -ohjelman testaaminen, käyttöönotto ja levittäminen hankekaupungeissa. Ohjelma toteutetaan terveysasemilla ja palvelukeskuksissa ryhmätoimintana. Ryhmiä ohjaavat koulutuksen saaneet vapaaehtoiset vertaisohjaajat. Osallistujat tulevat ryhmiin pääasiassa perusterveydenhuollon kautta. Ryhmät ovat sekaryhmiä, ryhmäkoko on 10–16 henkilöä. Ohjelman käynnistämä toiminnallinen uudistus tukee pitkäaikaissairaita sairauden kanssa arjessa elämiseen, arjen sujuvuuteen ja sairauden mukanaan tuomien tunteiden käsittelyyn sekä itsensä hoitamiseen. Näin myös koettu terveydentila ja hyvinvointi lisääntyvät. **Yhteyshenkilö** on projektipäällikkö Tuula Karjalainen.

Helsingin kuntakokeilu (2013–2015)

Kuntakokeilu sisältyy hallitusohjelmaan. Helsingin kuntakokeilun pääasiallinen kohderyhmä ovat 30–45 -vuotiaat vähintään 500 päivää työmarkkinaetuutta saaneet helsinkiläiset työttömät. Tavoitteena on mm. katkaista passiivinen työttömyys edes-

auttaen sijoittumista työhön tai ammattiin johtavaan koulutukseen. Kuntakokeilu toteutetaan kaupunginkanslian (hankkeen omistaja), sosiaali- ja terveysviraston ja Uudenmaan TE-toimiston välisenä hankkeena. Työvoiman palvelukeskus Duuri vastaa asiakasprosessista. Kuntakokeilun kehittämistyöhön kuuluu työnantajayhteistyön kehittäminen ja uusien työ-, työkokeilu- ja palkkatukipaikkojen löytäminen vaikeasti työllistyville. Tavoitteiden toteutumista seurataan kuukausittain ja hankkeesta laaditaan väliraportit ja loppuraportti. Seurannasta ja arvioinnista vastaa projekti-koordinaattori Outi Anttila. **Yhteyshenkilö** sosiaali- ja terveysvirastossa on johtava sosiaalityöntekijä Pertti Peltovaara.

InfoTV -projekti (2012–2014)

InfoTV-projektin tavoitteena on antaa terveysasemilla asioiville kuntalaisille ajankohtaista terveysaseman toimintaan, terveyden edistämiseen ja sairauksien hoitoon liittyvää tietoa.

Toimintaa on pilotoitu Herttoniemen terveysasemalla ja nyt on tavoitteena laajentaa toimintaa muille terveysasemille, alueen kirjastoihin ja erilaisiin kaupungin palvelukeskuksiin. **Yhteyshenkilö** on projektityöntekijä Tipi Räsänen.

ITE nettiin -hanke (2014)

Tavoitteena on itsehoidon ja omahoidon lisääminen ja julkisen terveydenhuollon sähköisen asioinnin uudentilaisen innovaation toteuttaminen. Tavoitteena on tavoittaa sellaisia ihmisiä, jotka ovat riskissä sairastua kroonisiin tauteihin ja jo ennaltaehkäisevästi tarjota heille mahdollisuutta oman terveytensä riskiseulontaan. Tavoitteena on myös nivoa palveluun sähköistä terveysvalmennusta ja henkilön omaehtoisen oman terveyden kohottamisen välineitä. Toteutuessaan hanke antaa suurta terveyshyötyä. Terveyshyötyä tavoitellaan väestötason elintapojen muutoksilla tarjottavan palvelukokonaisuuden tuella. **Yhteyshenkilö** on atk-asiantuntija Anne Rautamäki.

Kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ASU-hankkeen tutkimus (2009–2017)

Vuoteen 2017 jatkuvan ASU-hankkeen tavoitteena on tehdä monelle vuosikymmenelle ulottuvat uudet ratkaisut kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisestä asumisesta, tukipalveluista ja päivätoiminnasta. Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida ASU-hankkeen konkreettista toteutumista, asumista tukevien palvelujen toteutumista sekä asukkaiden ja omaisten osallisuutta. **Yhteyshenkilö** on arkkitehti Paula Heikkinen.

KÄPI -käyttäjystävällinen palvelumuotoilu (2013–2014)

KÄPI on Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston ja Forum Virium Helsingin yhteinen projekti, jonka tavoitteena on palveluohjauksen ja henkilökohtaisen budjetin avulla tukea ikäihmisten itsenäistä kotona asumista. Keskiössä on palvelujen parempi integrointi asiakaslähtöisiksi palvelukokonaisuuksiksi. Projektissa kartoitetaan ikääntyneiden toiveita, odotuksia ja palvelutarvetta, tehdään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja etsitään mahdollisuuksia henkilökohtaisen budjetin käyttöönottoon. Taustalla on Helsingin kaupungin vanhuspalvelujen toteuttama Lauttasaaren asiakaskeskeinen palveluverkko -hanke vuosina 2010 – 2013, jonka luomaa toimintamallia edelleen kehitetään. Projekti on EAKR -rahoitteinen (Euroopan aluekehitysrachasto) ja kestää 30.6.2014 asti. **Yhteyshenkilö** on etelän palvelualueen johtaja Arja Peiponen.

Lihavuusohjelma (2014–2016)

Lihavuusohjelman tavoitteena on ollut mm. ryhmätoiminnan kehittäminen. Vuonna 2013 valmistui selvitys ENE (erittäin niukkaenerginen dieetti) -ryhmien vaikuttavuudesta. Vuonna 2014 tutkitaan väitöskirjatyönä (Suojanen) kokonaisvaltaisesti elämäntapamuutosta tukevan arvo- ja hyväksyntäpohjaisen menetelmän (ACT/HOT) käyttöä painonhallintaryhmissä Helsingin terveysasemilla. Vuoden 2014 aikana valmistellaan Helsinki-tasoinen, yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa toteutettava lihavuuden ehkäisy ja hoidon toimeenpano- ohjelma. Helsinki-tasoinen lihavuusohjelma tulee toteuttamaan osaltaan strategiaohjelman tavoitteita ylipainoisten helsinkiläisten määrän vähenemisestä ja väestön terveyttä edistävän liikkumisen lisääntymisestä. **Yhteyshenkilö** on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koordinaattori Tarja Saarinen.

PAAVO –pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen -ohjelma 2012–2015

PAAVO-hankkeen tavoitteena on pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen 31.12.2015 mennessä. Tavoitteena on myös tehostaa toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. Toimenpiteitä ovat uusien asumisyksiköiden valmistuminen sekä niihin liittyvän tuen järjestäminen sekä häättöjen ennaltaehkäisy mm. asumisneuvojien työn avulla. **Yhteyshenkilö** on asumisen tuen päällikkö Taru Neiman.

Peliklinikka (2010–2014)

Peliklinikka on erityisesti rahapeliongelmien erikoistunut palvelukokonaisuus, joka tuottaa ja kehittää monitoimijaperiaatteella matalan kynnyksen palveluja pelaajille, heidän läheisilleen ja peliongelmaa työssään kohtaaville. Peliklinikka on monitoimijahanke, jossa hankekumppaneita ovat Helsingin ja Vantaan kaupungit, A-klinikkasäätiö, Sininauhaliitto, Sosiaalipedagogiikan säätiö, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. Peliklinikka toimii Helsingin keskustassa Kaisaniemessä. Tavoitteena on tuottaa ja kehittää monitoimijaperiaatteella palveluja rahapeliongelmien. Peliklinikka-hankkeen vuosibudjetti on noin 1,1 miljoonaa euroa, josta Helsingin kaupungin osuus 150 000 euroa. Peliklinikalla työskentelee yhteensä 16 henkilöä. Peliklinikalla tarjotaan palveluja moniammatillisesti ja monialaisesti siten, että ensisijaisesti peliongelman vuoksi hoitoon hakeutunut voi saada apua myös pelaamiseen liittyviin mahdollisiin talous-, päihde- ja mielenterveysongelmiin. Peliklinikan palveluvalikko on erittäin laaja avokuntoutuksesta aina verkossa toimiviin vertaisryhmiin, tapaamisiin vertaistukihenkilön kanssa ja auttavaan puhelimeen. Peliklinikan palvelukokonaisuuden asiakaskunnalla on lukuisia mahdollisuuksia saada apua yhden oven takaa. Asiakkaalle voidaan tarjota peliongelman eri vaiheisiin Peliklinikan toiminnoista räätälöity palvelupaketti. Peliklinikan oma tutkimus on painottunut tiedonkeruuseen asiakkaiden profiileista ja Peliklinikan toiminnan seurantaan ja arviointiin. **Yhteyshenkilö** on kehittämiskoordinaattori Tapio Jaakkola.

Perheentuki.helsinki (2013–2016)

Perheentuki.helsinki on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan 2013–16 liittyvä hanke. Tavoitteena on kehittää virasto- ja sektorirajat ylittävä monikanavainen palvelukonsepti helsinkiläisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Kehitetään ja kootaan eri virastojen tarjoamia sähköisiä palveluja ja asiointia kokonaisuudeksi kaupungin ulkoisille verkkosivuille. Kokonaisuuteen voi kunnallisten perus- ja

erityispalveluiden lisäksi kuulua myös kolmannen ja yksityisen sektorin tarjoamia palveluita. Mukana on sosiaali- ja terveystieteiden lisäksi kaupungin kanslia, varhaiskasvatusvirasto, mahdollisesti opetusvirasto ja nuorisosiainkeskus. **Yhteyshenkilö** on kehittämissuunnittelija Taina Hussi.

Peruspalvelujen toimivuus, vaikuttavuus ja kustannukset (2010–2015)

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalvelujen palvelu- ja hoitoketjuista, hoitokäytännöistä, toimivuudesta, vaikuttavuudesta ja kustannuksista. Tutkimuksessa kehitetään mittareita toimintayksiköiden ja alueiden vertailuun keskenään sekä ajan kuluessa. Tutkimus toteutetaan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen Terveys- ja sosiaalitalouden yksikön (CHESS) vetämänä yhteishankkeena Helsingin terveystieteiden ja sosiaalitoimen sekä Espoon, Vantaan ja Kouvolan kaupunkien kanssa. Rahoituksesta vastaa THL. Tutkimuksen johtaja on tutkimusprofessori Unto Häkkinen, THL/CHESS. **Yhteyshenkilö** on erityissuunnittelija Hanna-Leena Nuutinen.

Pieni piiri-hanke (2013–2014)

Hankkeen tavoitteena on kokeilla ja arvioida kuvapuhelimen (tablet PC) käyttöä hoidon ja palvelun osana kotihoidossa, omaishoidossa, päivätoiminnassa, kotihoitoon lääkäripalvelussa sekä Palmian hoivapalveluissa. Osallistujat saavat tabletPC:n maksutta käyttöönsä kuuden kuukauden ajaksi. Kuvapuhelimen avulla työntekijät ovat yhteydessä asiakkaisiin sovittuina aikoina hoitosuunnitelman mukaan. Asiakas voi olla aina tarvittaessa yhteydessä hoitajaan tai Palmian hoivapalveluun, joka toimii 24/7. Kotihoitoon lääkäreiden arviointi- tai kontrollikäynti voidaan toteuttaa tabletPC:n ja terveydenhoitajan käynnin avulla. Omaishoitoperheet voivat osallistua omaishoitokeskusten järjestämään ryhmätoimintaan ja perheet voivat olla myös keskenään kuvapuhelinyhteydessä. Päivätoiminnan ryhmiin on mahdollista osallistua kotoa käsin ja myös osallistujien ystävät ja perheenjäsenet voivat pitää yhteyttä osallistujiin tabletPC:n välityksellä. **Yhteyshenkilö** on erityissuunnittelija Anna-Liisa Niemelä.

Psykiatrian konsultaatiopoliklinikan maahanmuuttajatyöryhmä -hanke (2011–2014)

Hankkeen tavoitteena on parantaa maahanmuuttajataustaisten kuntalaisten psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluja, kaventaa terveystieteiden ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista monikulttuuriseen psykiatriseen työhön. Tavoitteisiin on vastattu perustamalla konsultoiva psykiatrisen maahanmuuttajatyöryhmä. Maahanmuuttajatyöryhmä on maahanmuuttajille suunnattu psykiatrisen erikoissairaanhoidon yksikkö, jonka tarkoituksena on tukea konsultaatiota aikuisia maahanmuuttajia hoitavia yksiköitä tarjoten niille konsultoivaa diagnostista arviointia, koulutusta ja työnohjausta tilanteissa, joissa kulttuurierojen ymmärtäminen on edellytys tarvittavan psykiatrisen hoidon käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi. Työryhmä tarjoaa tukea maahanmuuttajapotilaiden psykiatrisen hoidon käynnistämiseen tai toteuttamiseen sekä psykiatriaosastolle että muille aikuisia maahanmuuttajataustaisia potilaita hoitaville Sosiaali- ja terveystieteiden yksiköille ja lisäksi joillekin kolmannen sektorin toimijoille (kuten Sos-kriisikeskus). **Yhteyshenkilö** on psykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelujen päällikkö Leea Muhonen.

Ryhmätoiminnan kehittäminen -hanke (2011–2014)

Hanke toteutetaan Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja sisätautien poliklinikka -yksiköissä. Hankkeen tavoitteena on kehittää yhteistyössä monipuolisia ryhmätoiminnan muotoja viraston palveluvalikoimaan. Ryhmätoiminnalla voidaan parantaa toimintayksiköiden kustannustehokkuutta ja säästää henkilöstöresursseja. Hankkeen aikana on kehitetty ryhmätoimintaa erikoislääkäripoliklinikoilla ja terveysasemilla mm. ensitietoryhmät keliakia- ja koliittipotilaille, kivunhallintaryhmiä Helsingin soten ja HUS:n fysiatrian poliklinikoiden yhteistyönä, erilaisia painonhallintaryhmiä, HOT hyväksymis- ja omistautumisterapia-painonhallintaryhmä, Verkkopuntari-ryhmät, terveysasemien painonhallintaryhmät, sisätautipoliklinikan ENE (erittäin niukkaenerginen dieetti) -ryhmät. Merkittävä painopistealue hankkeen aikana on ollut lihavuuden hoito ja ennaltaehkäisy. Taustana on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kansallinen lihavuusohjelma (2012–2015) sekä Helsingin kaupungin strategiaohjelma (2013–2016). Vuonna 2013 sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen lihavuustyöryhmässä on valmistunut ammattilaisille suunnattu lihavuuden hoidon palvelukartta. Vuonna 2014 hankkeesta vastaavat henkilöt ovat valmistelemassa kaupungin strategiaohjelman mukaista, poikkihallinnollista ja yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa toteutettavaa Helsinki-tasoisista lihavuuden ehkäisy- ja hoidon toimenpideohjelmia. **Yhteyshenkilö** on ylilääkäri Ari Aimolahti.

Sairaanhoidon tukitoimintaa ja palveluohjausta vuosille 2014–2018 (Satu-hanke)

Projektin konkreettinen päätavoite on kehittää sairaaloihin soveltuva uusi työmalli, jolla motivoidaan ja tuetaan päihteiden käyttäjiä sekä psyykkisesti oireilevia potilaita muutokseen. Työmalli on samalla selvitys, jonka pohjalta saadaan tietoa siitä, kuuluuko palvelu kunnan vaiko järjestön tehtäväkenttään. Projektissa kehitetään sairaalahoidon rinnalle motivoivaa palveluohjaus- ja tukitoimintaa päihteiden käytöllä sekä psyykkisesti oireileville potilaille ja heidän läheisilleen. Toiminnasta kehitetään uusi työmalli, jota tarjotaan valtakunnallisesti sairaaloihin levitettäväksi. Vastaavanlaista systemaattisesti koordinoitua toimintaa päihteiden käytöllä sekä psyykkisesti oireileville potilaille ja heidän läheisilleen ei ole olemassa sairaaloissa. Hanke toteutetaan yhteistyössä terveys- ja päihdepalvelujen osasto ja Omaiset Huumetyön Tukena ry:n kanssa. **Yhteyshenkilöitä** ovat psykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelujen päällikkö Leea Muhonen, ylihoitaja Katariina Jantunen.

Suun terveyden edistäminen sosiaalisessa mediassa -hanke (2011–2014)

Sosiaalisen median avulla kohdistetaan tietoa suun terveyden edistämistä niille asukasryhmille, jotka ovat aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä ja ovat tottuneita hakemaan tietoa verkosta. Tavoitteena on kertoa suun omahoidon toteuttamisesta, suun terveyteen vaikuttavista riskitekijöistä ja ohjata hoitoon hakeutumisessa. Nuorten ryhmiä tavoitetaan säännöllisesti seuraavissa sosiaalisen median ryhmissä: Demi.fi, IRC-galleria, Netari, aikuiset seuraavat Suun terveydenhuollon Facebook-sivuja. Parhaimmillaan hammaseroosioita tai nuuskan suuvaikutuksia käsitteleviä artikkeleita Facebook-sivuilla luki yli 2 000 kävijää. Sosiaalisen median kautta tavoitetaan pienellä panostuksella suuria joukkoja. Lapsille ja nuorille vuonna 2011–2012 Habbo-hotellissa suunnattu harjauskampanja tavoitti yli 35 000 nuorta, kouluterveyskyselyn 2013 tulokset osoittivat harjaustottumusten kääntyneen parempaan suuntaan. Kehitteillä on laadukas suun terveyshyötypeli käytettäväksi koululaisten terveyden

edistämisessä. Päivystyshammashoitolojen odotustilaan on tehty suun terveystarkastus- ja hoitoa näytettäväksi infotv:ssä. **Yhteyshenkilö** on johtava suuhygienisti Riitta Ukkola.

Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen -hanke (2014–)

Nyt käytössä olevat sähköisen asioinnin palvelut laajenevat alkuvuonna 2014 siten, että 1- ja 3-vuotiaiden lasten huoltajat voivat varata lapselle terveystarkastusajan saatuaan postitse ajanvarauspyynnön. Palveluiden kehittämisen seuraava vaihe on digitaalinen hoitoonohjaus -kokonaisuus, joka koostuu interaktiivisesta esitieto/oirekyselystä (eEsitiedot), asiakasta oman terveytensä edistämiseen aktivoivista ominaisuuksista ja mahdollisuudesta varata uusi aika oikealle vastaanottajalle oikea-aikaisesti hoidon kiireellisyys huomioiden. Palvelun avulla voidaan tehostaa asiakkaan hoitohistorian ja esitetietojen käyttöä hoitoon ohjauksessa ja hoidon toteutuksessa sekä vapauttaa hoito- ja ajanvaraushenkilökunnan työtä tärkeämpiin tehtäviin. Toteutettavat sovellukset tukevat ja täydentävät Helsingissä kehitettyä hammashoidon sähköisen asioinnin mallia. eEsitiedot otetaan kokonaisuudesta ensiksi käyttöön ja sitä täydennetään myöhemmin hoitoonohjaus-osiolla. **Yhteyshenkilö** on johtava ylihammaslääkäri Seppo Turunen.

TOIMI-hanke (2013–2015)

TOIMI-hanke on Työterveyslaitoksen vetämä tutkimus- ja kehittämishanke, jossa ovat mukana myös Lohjan kaupungin perusturvapalvelut, Vanhusten Palvelutaloyhdistys ry, Helsinki sekä Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelut. Hankkeessa selvitetään, miten työntekijät käyttävät kahta erilaista kehittämistoimijuutta edistävää menetelmää ja mitä seuraamuksia niiden käytöllä on työn uudistumiseen ja työntekijöiden kehittämistoimijuuteen. Hankkeessa kokeillaan ja seurataan molempien menetelmien käyttöä neljässä kohdeorganisaatiossa ja jäljitetään niiden käytön seuraamuksia. Menetelmiä ja seuraamuksia reflektoidaan yhteistyössä osallistujien kanssa tarkoituksena tukea alhaalta ylöspäin oppimista, työn uudistamista ja menetelmien kehittämistä ja soveltamista jatkossa laajemmin organisaatiossa. Tavoitteena on työntekijöiden kehittämistoimijuuden edistäminen, minkä tarkoitus puolestaan on parantaa palveluja, lisätä työn sujuvuutta ja tuloksellisuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia työntekijöiden ammatillista kehitystä tukemalla. **Yhteyshenkilö** on erityissuunnittelija Anna-Liisa Niemelä.

Tukevasti kotona -hanke (2013–2014)

Tällä hankkeella haetaan uusia toimintamalleja, jotka tukevat yhteispäivystyksen tai terveysasemien iäkkäitä asiakkaita asumaan edelleen kotona mahdollisimman kevyin palveluin. Samalla tuetaan terveysasemien roolia iäkkään väestön toimintakykyä tukevana ja ennaltaehkäisyä tarjoavana paikkana. Erityinen huomio kiinnitetään suun terveyteen, joka jää usein huomiotta tarkasteltaessa iäkkään kokonaistilannetta. Hankkeen avulla halutaan mallintaa yhteistyön verkostot ja luoda toimintarakenteita, jotka pysyvät henkilökunnan vaihtumisesta huolimatta. Tavoitteena on, että henkilökunta tunnistaa eri palveluja käyttävän yhteisen asiakkaan ja asiakkaalle palvelut järjestyvät viiveettä ja hänen toimintakykyään tukien. Tämä vähentää asiakkaiden painetta raskaampien palvelujen käyttöön. Hanke on saanut STM:n hankeavustusta vanhuspalvelulain toteuttamiseen. **Yhteyshenkilö** on erityissuunnittelija Helena Soini.

Tupakoinnin ehkäisy- ja vähentämishjelma - ”Savuton Helsinki” (2007–2015)

Ohjelman tavoitteita ovat lasten ja nuorten tupakoimattomuuden tukeminen, helsinkiläisten tupakoinnin väheneminen, pysyvien rakenteellisten ratkaisujen, käytäntöjen ja tukitoimien luominen tupakoinnin vähentämiseksi sekä Helsingin kaupungin eri hallintokuntien, kansalaisjärjestöjen ja seurakuntien verkostoitumisen tehostaminen tupakoinnin ehkäisyssä ja vähentämisessä. Tavoitteena on tarjota helsinkiläisille lapsille ja nuorille mahdollisuus kasvaa savuttomassa ympäristössä. Ohjelmassa ovat mukana sosiaali- ja terveystoimen lisäksi opetusvirasto, nuorisotoimi, työterveyskeskus, ympäristökeskus ja useita järjestöjä. **Yhteyshenkilö** on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koordinaattori Tarja Saarinen.

Tutkimus palvelusetelien käytön vaikutuksista (2013–2016)

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan toukokuussa 2013, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteli vakinaistetaan yhdeksi ostopalvelujen järjestämisen tavaksi 1.1.2014 lukien siten, että varmistetaan tasa-arvoiset palvelut kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä. Valtuuston samalla hyväksymässä toivomusponnessa edellytetään, että kaupunginhallitus tuo valtuustokauden loppuun mennessä valtuustolle yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen perustuvan arvion Helsingin palvelusetelikäytäntöjen hallinnollisista kustannuksista ja muista kustannusvaikutuksista sekä vaikutuksista eriarvoistumiseen. Tutkimus toteutetaan sosiaali- ja terveysviraston ja tietokeskuksen yhteishankkeena. Tutkimuksella halutaan vastausta seuraaviin peruskysymyksiin; Onko palvelusetelikäytännöllä sosiaalisesti eriarvoistavia vaikutuksia? Kuinka suuria ovat palvelusetelitoiminnan hallinnolliset kustannukset verrattuna kaupungin itse tuottamien palveluiden tai ostopalveluiden kustannuksiin? Mitä muita kustannusvaikutuksia palvelusetelitoiminnalla on? Loppuraportti valmistuu marraskuussa 2016. **Yhteyshenkilö** on kehittämispäällikkö Ulla Tyyskä.

Työllisyydenhoidon vaikuttavuuden mittaaminen (2012–2014)

Helsingin henkilöstökeskuksen ja sittemmin kaupunginkanslian toteuttama tutkimus, jossa selvitetään, kuinka tehokkaasti työllistämistoimenpiteet johtavat asetettujen tavoitteiden mukaisiin tuloksiin eri asiakasryhmissä. Lisäksi tavoitteena on tunnistaa palvelutarpeita sekä kehittää kaupungin työllisyydenhoidon palveluita ja parantaa niiden kohdentamista. Sosiaali- ja terveysvirastossa tutkimus kohdentuu Työvoiman palvelukeskus Duurin asiakkuuden ja kuntouttavan työtoiminnan päättäeneisiin henkilöihin, joilta tiedustellaan puhelinhaastatteluin nykyistä työmarkkina-asemaa. Tutkimusta varten on rakennettu vaikuttavuusmittaristo. Selvityksen tekeminen on kaupunginvaltuuston vuoden 2014 talousarviossa työllisyydenhoidolle asettama tehtävä. **Yhteyshenkilönä** on erityissuunnittelija Heikki Vento.

Uhat, mahdollisuudet ja yhteinen tulevaisuus - Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen fuusio henkilöstön kokemana (2012–2015)

Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen ja Aalto-yliopiston toteuttama pitkäikäistutkimus, jossa selvitetään kyselyjen sekä lisäksi keskijohdon esimiesten haastattelujen avulla henkilöstön kokemuksia organisaatiomuutoksesta. Tutkimushankkeen tavoitteena on saada tietoa niistä tekijöistä, jotka edistävät henkilöstön sitoutumista muutokseen sekä parantavat luottamusta ja yhteistyön mahdollisuuksia eri ammattiryhmien välillä yli vanhojen organisaatorajojen.

Tutkimushankkeen vastuuhenkilö on VTT Jukka Lipponen. **Yhteyshenkilönä** on erityissuunnittelija Hanna-Leena Nuutinen.

Uralle-projekti (2013–2014)

Hankkeen tavoitteena on parantaa osatyökykyisten ja pitkään työttöminä olleiden työelämävalmiuksia ja integroida ammatillisia opintoja osaksi kuntouttavaa työtoimintaa ja vammaisten henkilöiden työtoimintaa sekä osaksi työllistymistä tukevaa toimintaa. Tavoitteena on mm. luoda yhteistoiminnallisen verkostomallin avulla asiakkaille joustava urapolku koulutukseen tai työelämään sekä kehittää kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden osaamisen mittaamis- ja arviointimalli. Hanketta toteuttavat Invalidisäätiön Orton Pro (hankkeen omistaja), Keskuspuiston ammattiopisto, HUN ry, sosiaali- ja terveysviraston työllistymisen tuki ja Vantaan kaupungin työllisyyspalvelut. Projektiin osallistuvilta asiakkailta, opiskelijoilta ja henkilöstöltä kerätään mm. palautetietoa, jonka pohjalta toimintaa kehitetään. Hankkeesta laaditaan väli- ja loppuarvioinnit. **Yhteyshenkilö** on johtava sosiaalityöntekijä Pirjo Tainamo.

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma (2012–2016)

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma toteuttaa kaupungin strategiaohjelman tavoitteita terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä terveyserojen kaventamisesta. Helsingiläisten kuolleisuus alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin on yleisempää kuin Suomessa keskimäärin ja alkoholi aiheuttaa yhteiskunnallisia, terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Ohjelman päämäärät ovat alkoholinkulutuksen vähentäminen Helsingissä, lasten ja nuorten suojeleminen alkoholilta sekä varhainen puuttuminen alkoholin ongelma käyttöön. Näiden lisäksi ohjelmaan sisältyy jokaiselle päämäärälle yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä. Ohjelmassa puututaan erityisesti lasten ja nuorten alkoholin saatavuuteen, käytön ehkäisyyn ja käyttöön.

Lisäksi ohjelmassa on toimenpiteitä liittyen alkoholin mainostamisen rajoittamiseen ja alkoholin anniskeluun. Ohjelman painopistealueiden avulla pyritään kohdentamaan toimenpiteitä ajassa oleviin haasteisiin, kuten lasten ja nuorten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen ja ikäihmisten alkoholinkäytön vähentämiseen. Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma on valmisteltu monialaisessa työryhmässä, jossa on ollut Helsingin kaupungin eri hallinnonalojen, kansalaisjärjestöjen, Päivittäistavarakauppa ry:n ja Helsingin poliisilaitoksen edustajia. **Yhteyshenkilö** on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koordinaattori Tarja Saarinen.

Liite 1. Tietokeskuksen tilastotuotteet ja palvelut

Tuote / palvelu	Ilmestymistiheys	Saatavuus	Yhteyshenkilö
1. Kokoomatilastot ja -julkaisut			
Helsingin tilastollinen vuosikirja	vuosittain	julkaisu	Sini Askelo
Taskutilastot, kieliversiot su, ru, eng, sa, ra, ve	vuosittain	julkaisu	Sini Askelo
Helsinki Alueittain julkaisu	vuosittain	julkaisu	Tea Tikkanen
Ulkomaalaiset Helsingissä	vuosittain	julkaisu	Pekka Vuori
2. Asuminen, rakentaminen, ympäristö			
2.1 Vuositilastot ja neljännesvuositilastot			
Asuminen alueittain Helsingissä	3 vuoden välein	julkaisu	Eija Rauniomaa
Asumisen ja rakentamisen tiedostot ja kuviot	jatkuva	Helmi-intranet	Virva Kuparinen
Asuntojen hinnat, neljännesvuosi	vuosittain 4kpl	julkaisu	Maija Vihavainen
Asuntojen vuokrat, neljännesvuosi	vuosittain 4kpl	julkaisu	Maija Vihavainen
Kaupungin omistama vuokra-asutokanta	vuosittain	Tilasto	Virva Kuparinen
Rakentaminen, neljännesvuosi, vuosituotanto ja aikasarja	vuosittain 4kpl	julkaisu, Helmi-intranet	Maija Vihavainen
2.2 Uudet teemajulkaisut ja kehittämishankkeet			
Helsingin asuntomarkkinoiden muutoksia 1990-2000-luvulla	2014	julkaisu	Maija Vihavainen
Helsingin kuntarekisterin (Facta) ylläpito ja kehittäminen	jatkuva	tietokanta	Ari Jaakola
- Valtakunnallisen pysyvän rakennusnumeron käyttöönotto	2015	tietokanta	Tea Tikkanen
- Rakennus- ja huoneistorekisteritietojen ylläpitoprosessin kehittäminen	jatkuva	tietokanta	Maija Vihavainen
Helsingin kuntarekisterin (Facta) väestöosan ylläpito ja kehittäminen	jatkuva	tietokanta	Tea Tikkanen
Helsingin ympäristötietokannan kehittäminen	jatkuva	verkkopalvelu	Ari Jaakola
Kaupungin vuokra-asunnot ja asukkaat	2016	julkaisu	Eija Rauniomaa
Seudullisen maanpeitteisyysaineiston tuottaminen	2014	tietoaineisto	Ari Jaakola
Välimalin vuokra-asunnot ja asukkaat	2014	julkaisu	Eija Rauniomaa
3. Elinolot, terveys, sosiaalinen hyvinvointi, koulutus, kulttuuri, tulotaso			
3.1 Vuositilastot ja neljännesvuositilastot			
Asuntokuntien tulot Helsingissä	vuosittain	Helmi-intranet	Leena Hietaniemi
Helsingin kaupungin henkilöstön työtaturmat	vuosittain	julkaisu	Elise Haapamäki
Kelan etuudet Helsingissä peruspiireittäin	joka toinen vuosi	julkaisu	Elise Haapamäki
Korkea-asteen koulutus	joka kolmas vuosi	julkaisu	Sanna Ranto
Koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen	joka kolmas vuosi	julkaisu	Sanna Ranto
Kulttuuri ja taide Helsingissä	n. 5 vuoden välein	julkaisu	Sini Askelo
Kuolleisuus ja kuolemansyyt Helsingissä	vuosittain	tilasto	Sini Askelo
Kuutosvertailut			
- Aikuissosiaalityö: toimeentulotuki	vuosittain	julkaisu	Hanna Ahlgren-Leinvuo
- Aikuissosiaalityö: työllistämispalvelut	joka toinen vuosi	julkaisu	Hanna Ahlgren-Leinvuo
- Kehitysvammahulto	vuosittain	julkaisu	Anssi Vartiainen
- Lasten päivähoito	vuosittain	julkaisu	Hanna Ahlgren-Leinvuo
- Lastensuojelu	vuosittain	julkaisu	Hanna Ahlgren-Leinvuo
- Päihdehuolto	vuosittain	julkaisu	Anssi Vartiainen
- Vammaispalvelut	vuosittain	julkaisu	Anssi Vartiainen
- Vanhuspalvelut	vuosittain	julkaisu	Anssi Vartiainen

Tuote / palvelu	Ilmestymistiheys	Saatavuus	Yhteyshenkilö
Naisten ja miesten tasa-arvo Helsingissä	vuosittain	verkkojulkaisu	Sini Askelo
Nuoret alueittain	vuosittain	julkaisu, tilasto	Annikki Suihkonen
Nuorten koulutus Helsingissä	joka kolmas vuosi	julkaisu	Sanna Ranto
Sairastavuusindeksi Helsingissä alueittain	joka toinen vuosi	julkaisu	Elise Haapamäki
Sosiaaliturva ja eläkkeet - vuositilasto	2-3 vuoden välein	julkaisu	Elise Haapamäki
Sosiaalitoimen pitkät aikasarjat	vuosittain	tilastot	Annikki Suihkonen
Väestön koulutusrakenne Helsingissä	vuosittain	julkaisu	Sanna Ranto
Yksityishenkilöiden tulot Helsingissä	vuosittain	julkaisu	Leena Hietaniemi
3.2 Uudet teemajulkaisut ja kehittämishankkeet			
Kohorttitutkimus: vuonna 1987 syntyneiden elinolot Helsingissä	2014	julkaisu	Elise Haapamäki
Kotitalouksien taloudellisen aseman ja tulonjaon kehitys Helsingin seudulla	2014	esiselvitys	Leena Hietaniemi
Nuorisotakuun toteutumisen tilastollinen seuranta ja raportointi	2014	tilastot	Minna Salorinne
Nuorten hyvinvointikertomusta tukeva tietopalvelukokonaisuus			
- Hyvinvointi-indikaattorit ja tilastot	2014	tilastot	Sanna Ranto
- Tilastotietokanta ja verkkopalvelu	2014	verkkopalvelu	Ari Jaakola
Terveyden ja hyvinvoinnin indikaattorit Helsingissä	2014	verkkojulkaisu	Sini Askelo
Tulonjaon ja tulojen rakenteen kehitys Helsingissä	2014	esiselvitys	Leena Hietaniemi
Varhaislapsuuden eriarvoisuus	2015	julkaisu	Elise Haapamäki
Varhaiskasvatus ja pienten lasten tuet Helsingissä 2014	2014	julkaisu	Elise Haapamäki, Sanna Ranto
Väestön ikärakenteen vanhenemisen vaikutukset	2015	tilastot	Sini Askelo
4. Väestö ja väestönmuutokset			
4.1 Vuositilastot ja neljännesvuositilastot			
Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste			
- kunnittain ja talousalueelta 2050	vuosittain	julkaisu, tietokanta	Pekka Vuori
- osa-alueittain 10 vuoden aikajänne	vuosittain	julkaisu, tietokanta	Pekka Vuori
- ruotsinkielisten väestöennuste	vuosittain	julkaisu	Pekka Vuori
- vieraskielisten väestöennuste	3 vuoden välein	julkaisu	Pekka Vuori
Palvelukartan seudulliset väestötiedot	jatkuva	verkkopalvelu	Tea Tikkanen
Rakennustasoinen väestö neljännesvuosittain	vuosittain 4kpl	tietoaineisto	Tea Tikkanen
Väestö vuoden alussa	vuosittain	julkaisu, Helmi-intranet	Pekka Vuori
Väestönmuutostilastot			
- aikasarjat, alueittain	5 vuoden välein	julkaisu	Pekka Vuori
- aikasarjat, koko kaupunki	5 vuoden välein	julkaisu	Tea Tikkanen
- ennakkotiedot kuukausittain, koko kaupunki	kuukausittain	julkaisu, Helmi-intranet	Pekka Vuori
- ennakkotiedot neljännesvuosittain, koko kaupunki	vuosittain 4kpl	julkaisu, Helmi-intranet	Pekka Vuori
- ennakkotiedot kuukausittain, Helsingin seutu (14 kuntaa)	kuukausittain	Helmi-intranet	Pekka Vuori
- ennakkotiedot neljännesvuosittain, Helsingin seutu (14 kuntaa)	vuosittain 4kpl	julkaisu, internet	Pekka Vuori
Väestörakenteen ennakkotilasto alueittain neljännesvuosittain	vuosittain 4kpl	tietokanta	Pekka Vuori
4.2 Uudet teemajulkaisut ja kehittämishankkeet			
Helsingin ja Helsingin seudun väestöennustemenetelmän kehittäminen	2015	esiselvitys	Pekka Vuori
Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokannan kehittäminen	jatkuva	tietokanta	Pekka Vuori
Toisen polven ulkomaalaisten tilastointi	2014-2015	tilastot	Pekka Vuori

<i>Tuote / palvelu</i>	<i>Ilmestymistiheys</i>	<i>Saatavuus</i>	<i>Yhteyshenkilö</i>
5. Elinkeinoelämä ja työmarkkinat			
5.1 Vuositilastot ja neljännesvuositilastot			
Ammattitilasto	2 vuoden välein	julkaisu	Juha Suokas
Toimitilamarkkinat	vuosittain	julkaisu	Leena Hietaniemi
Työmarkkinat Helsingissä (työvoimatutkimus)	vuosittain	julkaisu	Minna Salorinne
Työllisyys ja työttömyys Helsingissä neljännesvuosittain	vuosittain 4kpl	julkaisu	Minna Salorinne
Työpaikat ja elinkeinorakenne Helsingissä	vuosittain	julkaisu	Juha Suokas
Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys Helsingissä	vuosittain	julkaisu	Minna Salorinne
Yritystoiminta ja yritystoiminnan muutokset Helsingissä	vuosittain	julkaisu, tilasto	Juha Suokas
5.2 Uudet teemajulkaisut ja kehittämishankkeet			
Työkäisen väestön työmarkkina-aseman muutokset	2015	tilasto	Juha Suokas
Ulkomaalaistaustaisen väestön ammattirakenne	2015	julkaisu	Minna Salorinne
Yritys- ja toimipaikkatilaston kehittäminen	2014	tilasto	Juha Suokas
6. Seututilastot			
Helsingin seudun aluesarjat -tilastotietokannan ylläpito	jatkuva	tietokanta	Pekka Vuori
Helsingin seudun toimintaympäristökuvaukset	vuosittain	verkkopalvelu	Tea Tikkanen
Helsingin seudun suunnat neljännesvuosijulkaisu			
- neljännesvuosijulkaisu painettuna	vuosittain 4kpl suomeksi ja 1 englanniksi	julkaisu	Leena Hietaniemi
- verkkopalvelun ja tietosisällön ylläpito ja kehittäminen	jatkuva	tietokanta, verkkopalvelu	Leena Hietaniemi
- julkaisun sähköisen tuotantojärjestelmän ylläpito	jatkuva	tietokanta	Leena Hietaniemi
7. Kansainväliset kaupunkivertailut			
Helsinki-Tallinna Facts and Figures	2014	julkaisu	Ari Jaakola
Helsinki-Tallinna -kaksoiskaupunkikehitystä kuvaavan verkkopalvelun kehittäminen	2015	tilastotietokanta	Ari Jaakola
Kaupunkikehitys Helsingissä ja Pietarissa 2000–2012: teematilasto	2014	julkaisu	Ari Jaakola
NORDSTAT -tilastotietokannan kehittäminen	jatkuva	tilastotietokanta	Sini Askelo
Urban Audit -tietojen keruu	2014	tietokanta	Tea Tikkanen
8. Tietoaineistojen avaaminen, käytön edistäminen ja tiedotustoiminta			
Hel.fi -sivuston uudistaminen	2014–2015	Internet-sivut	Tero Lahti
Helmi-intran Yhteiset palvelut Tilastot ja tutkimukset -osio	jatkuva	Helmi-intranet	Minna Salorinne
Helmi-intran Yhteiset palvelut Kirjasto- ja tietopalvelu -osio	jatkuva	Helmi-intranet	Liisa Nuuttila
HRI-palvelu	jatkuva	data-katalogi ja verkkopalvelu	Tanja Lahti
Luottamushenkilöportaalin käyttöönotto	2014	tiedotustoiminta	Tero Lahti
Palautekanavan käyttöönotto	2014	tietopalvelu	Eila Ratasvuori
PrettyLib-kokoelmatietokanta	jatkuva	tietokanta	Liisa Nuuttila
Tuotekalenteri	jatkuva	tiedotustoiminta	Kari Palomäki
Uutiskirje	jatkuva	tiedotustoiminta	Saini Hämäläinen
Vanhoiden Helsingin tilastollinen vuosikirja -julkaisujen digitointihanke	2014	verkkojulkaisu	Liisa Nuuttila